

EXERCIȚIILE FRATERNITĂȚII COMUNIONE E LIBERAZIONE

CE ANUME REZISTĂ LA PROBA TIMPULUI?

RIMINI 2019

CE ANUME REZISTĂ LA PROBA TIMPULUI?

EXERCIȚIILE FRATERNITĂȚII
COMUNIONE E LIBERAZIONE

RIMINI 2019

Copertă: *Cristos în limb îi învie pe cei aleși.*

Imaginea coborârii în limb aparține unei serii de fresce de la sfârșitul anilor 400, aflate în capela Saint Sébastien din Lanslevillard, din regiunea Alta Savoia. Cristos învingător asupra morții, reprezentate de către diavolul strivit sub porțile Infernului, îi scoate pe cei decedați din împărăția celor morți, condus de Adam. Câteva detalii ies în evidență: goliciunea celor morți, aceeași goliciune cu cea pe care o au copiii când vin pe lume. Apoi bucuria chipurilor lor, care, în schimb, este în contrast cu plânsul nou-născuților, fiindcă sunt conștienți că viața în care tocmai au acces este viața veșnică. În sfârșit, detaliul lui Isus care îl prinde pe Adam de încheietura mâinii, și nu de mână. Încheietura este partea corpului uman în care se simte viața, și Cristos redă viața. Adam nu se cațără pe Cristos, ci se lasă cuprins de el, într-un gest de totală umilință.

«Cu ocazia cursului de Exerciții spirituale, care îi reunește la Rimini pe membrii Fraternității Comunione e Liberazione, însoțiți anul acesta de remarcabila temă „Ce anume rezistă la proba timpului?”, Suveranul Pontif vă adresează gândurile sale cordialele, menționând legământul că memoria sacrificiului lui Cristos și întruparea Sa în istorie sunt ajutorul concret, oferit de către Dumnezeu Tatăl, pentru a depăși orice aversiune și mediocritate a vremurilor actuale. Papa Francisc, în timp ce vă invită să examinați cu atenție semnele timpurilor și să recunoașteți în numeroasele istorii ale sfinților prilejul de construire a lăcașului Său în lume, vă trimite din suflet, prin mijlocirea Fecioarei Maria, implorata binecuvântare apostolică, răspândind-o asupra tuturor celor prezenți, a familiilor lor și a întregii mișcări.»

Cardinal Pietro Parolin, Secretar de Stat al Sfinției Sale,
12 aprilie 2019

Vineri seara, 12 aprilie

La intrare și la ieșire:

Ludwig van Beethoven, Simfonia n. 7 în la major, op. 92,

Herbert von Karajan – Berliner Philharmoniker

“Spirto Gentil” n. 3, Deutsche Grammophon

■ INTRODUCERE

Julián Carrón

Poate că niciodată nu am venit aici atât de conștienți, ca acum, de faptul că noi nu suntem în stare să facem să dureze lucrurile frumoase care ni se întâmplă în viață. Și, poate că niciodată nu am fost la fel de conștienți ca azi de cât de mult avem nevoie de cineva care să reziste la proba timpului, răspunzând la nevoia noastră infinită ca lucrurile să dureze.

De aceea, să îi cerem Spiritului, singurul în stare să reziste și să răspundă la toată dorința de plenitudine care ne constituie.

Discendi, Santo Spirito

Încep prin citirea mesajului care ne-a fost trimis de către Sfântul Părinte: «Cu ocazia cursului de Exerciții spirituale, care îi reunește la Rimini pe membrii Fraternității Comunione e Liberazione, însoțiți anul acesta de remarcabila temă „Ce anume rezistă la proba timpului?», Suveranul Pontif vă adresează gândurile sale cordialele, menționând legământul că memoria sacrificiului lui Cristos și întruparea Sa în istorie sunt ajutorul concret, oferit de către Dumnezeu Tatăl, pentru a depăși orice aversiune și mediocritate a vremurilor actuale. Papa Francisc, în timp ce vă invită să examinați cu atenție semnele timpurilor și să recunoașteți în numeroasele istorii ale sfinților prilejul de construire a lăcașului Său în lume, vă trimite din suflet, prin mijlocirea Fecioarei Maria, implorata binecuvântare apostolică, răspândind-o asupra tuturor celor prezenți, a familiilor lor și a întregii mișcări. Cardinal Pietro Parolin, Secretar de Stat al Sfinției Sale».

1. O întrebare care nu poate fi eliminată

Am rămas foarte uimit de interesul trezit de întrebarea pe care ne-am propus-o ca titlu al acestor zile pe care le petrecem împreună: «Ce rezistă la proba timpului?». Acest lucru se vede din numărul contribuțiilor pe care le-ați trimis: două mii. Vă sunt cu adevărat recunoscător pentru ajutorul pe

care mi-l dați în drumul nostru comun. Deja s-a întâmplat asta cu studenții, care, în fața aceleiași întrebări, au resimțit puternic lovitura. Dar, pentru noi, adulții, problema dobândește o amploare mai mare, fiindcă avem mai mult timp acumulat și o istorie mai lungă pe umerii noștri, și, deci, mai multe elemente pentru a putea răspunde. De aceea am hotărât să punem în centrul Exercițiilor Fraternității aceeași întrebare, pentru că și noi trebuie să facem aceeași verificare.

Primirea întrebării a fost, pentru mulți dintre voi, un fel de surpriză, care a dat naștere, în primul rând, unei recunoștințe: «M-am simțit cuprinsă de o recunoștință imensă», scrie cineva. Și alta: «Permite-mi să îți mulțumesc pentru această întrebare pe care ai vrut s-o împărtășești cu fiecare dintre noi. Ne-a făcut din nou conștienți de faptul că suntem fiecare o bucăică din carisma care a avut un impact atât de mare în viața noastră și care ne face să fim aici, acum, ca să luăm în serios întrebarea ta». Altcineva: «Cu o recunoștință imensă aștept să vină Exercițiile. Inima mea, deși adesea oboșită, așteaptă. Așteaptă ce anume? Să Îl audă vorbind din nou, fiindcă nimic nu umple inima mea și nimic nu îmi provoacă rațiunea așa ca El, adică nimic nu îmi înflăcărează umanitatea atât de mult ca El! Ce har am primit!».

Interesul suscitât în mulți dintre voi de această întrebare este semnul că ea nu a fost percepută ca fiind ceva abstract, ci ca o întrebare existențială, care a atins în noi un nerv descoperit, a interceptat o problemă crucială a vieții, de care nu se poate fugi. Interesul demonstrat arată cât de mult simțim nevoia urgentă de ceva care să dureze. Și asta uimește și mai tare, din moment ce trăim într-o societate lichidă și deci ar trebui să fim obișnuiți cu faptul că nimic nu durează. De fapt, o privire asupra situației, asupra stilului de viață caracteristic multora dintre noi, tineri și adulți, dezvăluie o labilitate, un caracter schimbător, un dans continuu al percepțiilor contradictorii. De multe ori cădem pradă unui vârtej de afecțiune, de sentimente, în care totul se construiește repede și se dărâmă la fel de repede; în consecință, foarte ușor ajungem victime ale dezamăgirii. Nimic nu pare să țină, timpul consumă, golește totul; ceea ce s-a întâmplat ieri își pierde puterea asupra noastră, își pierde farmecul.

Spunea deja Gaber, în cântecul său *Veselia Ilogică*: «Știu că lumea și tot restul / știu că totul se destramă».¹ Și îi răspunde ecoul lui Vasco Rossi: «Nimic nu durează, nimic nu durează / Și tu știi asta».²

Dar, dacă nimic nu durează, de ce nu ne mulțumim cu ceea ce avem, de ce – în schimb – omul încearcă să îmblânzească sau să anestezieze nevoia

¹ «Veselia ilogică», text de A. Luporini, muzică de G. Gaber, 1981-1982, © Edizioni CURCI.

² «Norii Blestemați», muzică și text de V. Rossi, 2014, © EMI.

urgentă făcând apel la medicamente, așa cum îl pune Houellebecq să facă pe personajul din ultimul său roman? Serotonina, scrie, «e o mică pastilă, albă, ovală, divizibilă. Nu creează, nici nu transformă; interpretează. Ceea ce era definitiv devine trecător; ceea ce era ineluctabil devine întâmplător. Oferă o nouă interpretare a vieții – mai puțin bogată, mai artificială și cu un anume grad de rigiditate. Nu propune nici o formă de fericire, și nici vreo adevărată ușurare, acțiunea ei e de alt ordin: transformând viața într-un șir de formalități, îți îngăduie să-ți muți gândurile. Așadar, îi ajută pe oameni să trăiască, sau, cel puțin, să nu moară – pentru o vreme. Cu toate acestea, moartea învinge până la urmă, scutul molecular se fisurează, procesul de dezagregare își reia cursul».³

Întrebarea care răsună în aceste Exerciții nu poate fi suprimată, revine, în inevitabilitatea ei absolută. «Această dramă [a vieții] [...] – deși poate fi tratată ca o joacă, și privită superficial de toate tipurile de sceptici și de ignoranți fericiți – este *singura*. Și nu se poate scăpa de ea fără a renunța, în același timp, la viață. În sfârșit, drama este serioasă; și viața noastră nu este o farsă, din simplul motiv că este unică, și partea care ne revine nu poate fi schimbată: poate fi doar refuzată».⁴

2. A lua în serios întrebarea este primul gest de prietenie

Primul gest de prietenie față de noi înșine și între noi este acela de a nu censura această întrebare, de a o lua în serios. Primul gest de prietenie față de sine însuși, a cuiva care este bolnav, constă în a-și lua în serios propria boală. E simplu. Și dacă ai un prieten bolnav, primul gest de prietenie față de el este să-l îndemni să aibă grijă de el. La polul opus se află acea decădere care demonstrează o lipsă de afecțiune față de sine.

De aceea, chiar de la prima pagină din *Alla ricerca del volto umano* [În căutarea chipului uman, n. tr.], don Giussani ne avertizează: «Cel mai mare obstacol în drumul nostru uman este „neglijarea” eului». Primul punct al unui drum uman este, așadar, «contrariul acestei „neglijări”, adică «un interes față de propriul eu», față de propria persoană. Un interes care ar putea părea evident, «în timp ce nu este așa, chiar deloc»: e suficient, de fapt, să ne uităm la comportamentul nostru obișnuit ca să vedem «ce fisuri mari de gol se deschid în textura cotidiană a conștiinței noastre și ce rătăcire a memoriei».⁵

³ M. Houellebecq, *Serotonină*, Humanitas Fiction, București 2019, p. 294.

⁴ D. de Rougemont, *La persona e l'amore* [Persoana și iubirea, n. tr.], Morcelliana, Brescia 2018, p. 57.

⁵ L. Giussani, *Alla ricerca del volto umano* [În căutarea chipului uman, n. tr.], Rizzoli, Milano 1995, p. 9.

Atunci, prima condiție la care ne rechemă don Giussani este o afecțiune față de noi înșine, ca prim gest de prietenie față de noi înșine. «Dacă această [...] afecțiune față de uman – nu afecțiune față de uman ca obiect estetic, privit și tratat în mod poetic, ci afecțiune umană ca atașament plin de stimă și compasiune, de milă, față de sine, afecțiune ca și cum am avea față de noi înșine un pic din acel atașament pe care mama ta îl avea față de tine, mai ales atunci când erai mic (dar chiar și acum, când ești mare) – dacă un pic din acest atașament nu se regăsește în noi, față de noi înșine, e ca și cum ar lipsi terenul pe care să construim».⁶

Deci, «prima condiție pentru ca [...] mișcarea, ca eveniment [...], să se realizeze [...] este tocmai acest sentiment al propriei umanități: „afecțiune față de sine”».⁷ «Iată aici începutul, cel dintâi început:» – scrie Etty Hillesum – «a ne lua în serios pe noi înșine [...]. Chiar aceasta este munca pe care o putem face și pentru aproapele nostru: să-l conducem tot mai mult pe direcția spre sine însuși, să-l captăm și să-l oprim din fuga sa departe de sine, să-l luăm de mână și să-l reconducem la originile sale care îi aparțin».⁸

Singurul în măsură să le adreseze și altora întrebarea este cel care nu o cenzurează, datorită unei afecțiuni față de sine pe care a experimentat-o deja. De aceea, un prieten adevărat este cel care pune întrebarea, așa cum don Giussani ne-a pus-o nouă: «Ce rezistă la proba timpului?».⁹ Este o întrebare care ne constrânge să fim noi înșine și nu ne lasă să alunecăm în neant. Mulți dintre voi ați scris asta. Citesc doar câteva dintre contribuțiile voastre: «Mulțumesc că m-ai trezit din amorțeala mea trimițându-mi această întrebare: „Ce anume rezistă la proba timpului?”». «M-am gândit că întrebarea pe care ai pus-o putea fi o întrebare chiar pentru mine și nu „pusă doar așa... ca să fie pusă”, gândindu-mă, ca de obicei, că oricum o să răspundă cineva». «Mulțumesc pentru această întrebare a ta, care mă „bântuie” de când am citit-o, fără să mă lase în pace. Mulțumesc cu adevărat pentru felul în care ne provoci libertatea și pentru felul în care ne inviți să mergem în profunzime, fiecare, cu propriile-i circumstanțe». «Înainte de orice alt cuvânt, aș vrea să-ți spun că această solicitare mi-a dominat zilele: o companie profundă când deschideam ochii dimineața și când îi închideam seara».

⁶ L. Giussani, *Uomini senza patria (1982-1983)* [*Oameni fără patrie (1982-1983)*, n. tr.], Bur, Milano 2008, p. 291.

⁷ *Ibidem*, p. 294.

⁸ E. Hillesum, *Il bene quotidiano* [*Binele cotidian*, n. tr.], San Paolo, Cinisello Balsamo (Mi) 2014, p. 44.

⁹ Cfr. J. Carrón, L. Giussani, *Vivente è un presente!* [*Viu este un prezent!*, n. tr.], supl. la *Tracce-Litterae Communionis*, octombrie 2018, p. 2.

Este vorba despre o întrebare, în ultimă instanță, inevitabilă. E suficient să dispară experiența pe care cineva o trăiește cu un prieten sau cu persoana iubită ca această întrebare să apară, chiar dacă poate fi formulată cu o notă de scepticism: dar atunci, dacă chiar și această prietenie sau iubire se năruie, ce anume rezistă cu adevărat?

Este un cântec al lui Guccini, *Farewell*, care descrie acest fenomen. Este vorba despre o poveste de iubire care se termină: «Era ușor să trăiesc atunci, fiecare oră», «ni se părea că am găsit cheia / secretă a lumii», «când ne vedeam era ca și cum ne-am fi născut din nou. / Dar fiecare poveste poartă în sine aceeași dezamăgire, același sfârșit / și păcatul a fost să cred specială o poveste normală», «timpul ne uzează și ne strivește».¹⁰

Este o experiență pe care o descriu și unele dintre contribuțiile voastre; de exemplu aceasta: «Vârsta mi-a provocat o duritate mai mare, o apărare în fața a ceea ce se întâmplă, ca să nu trebuiască să sufăr. Adevărul este că timpul consumă, este o sită nemiloasă care lasă să curgă ceea ce nu a fost conservat, și pe mine mă sperie foarte tare să descopăr că nu am salvat suficient de multe: atunci întind niște straturi de uitare, acopăr, mă pierd, renunț chiar și la a mă bucura de ce e bun, pentru ca durerile nemângâiate să nu își facă apariția și să nu se deschidă abisuri pe care să nu le mai pot închide. Predomină un soi de lăncezeală, mă cuibăresc în rituri și în tabieturi, așa cum fac bătrânii, astfel, părți din viața mea le las cu mare atenție afară. Chiar și experiența mea în mișcare a devenit, cu trecerea timpului, o „mătușă bătrână” de care sunt atașată, seamănă în mod trist cu o păturică de somn, cu un anestezic care, cu timpul, creează obișnuință și nici măcar nu mai funcționează. Eu știu că punctul se află aici, că de fapt, cu cât caut mai mult controlul, cu cât țin mai mult pentru mine, cu atât mai puțin se salvează, cu atât mai puțin renaște. Știu că trebuie să învăț să ofer tocmai ceea ce doare mai tare, ceea ce eu nu pot repara, dar, în cel mai bun caz, reușesc să ascund, așa cum se face cu praful ascuns sub preș».

Este aceeași concluzie amară la care ajunge geniul poetic al lui Baudelaire: «Nu-mi fuse tinerețea decât furtună oarbă, / Brăzdată ici și colo de raze-ntunecate / Iar trăznetul și ploaia făcură atâta zarvă, / Că-mi rămaseră fructe puține și stricate. / Veni însă și timpul să îmi repar grădina, / Acum că mă atinse a gândurilor toamnă, / Voi reuși eu oare să nivelez colina / Pe care stau, de teama, a apei care toarnă? / Și cine știe dacă se va găsi vreo vrajă, / Ca din pământul astfel spălat, ca și o plajă, / Răsadele să crească și să își dea verdeța? / Vai, Timpul ne mănâncă pe nesimțite viața, / Și-acest

¹⁰ «Farewell», muzică și text de F. Guccini, 1993, © EMI-BMG.

Dușman obscur ce inima ne-o roade, / Din sângele pierdut el crește și dă roade!».¹¹

Este frica, în fond, că toate vor deveni nimic, că totul ar fi înșelătorie și aparentă, cum spune Montale: «Poate că într-o dimineață-naintând printr-un văzduh / de sticlă sterp, voi vedea marele miracol: / nimicul ridicându-se la spate, / golul pe urma mea, cu groază de bețiv.».¹²

Guccini, Baudelaire și Montale nu ne lasă să revenim la treburile noastre așa cum eram înainte pentru că ne pun în fața ochilor urgența vieții: cu scepticismul sau nihilismul lor ne constrâng să ne confruntăm și mai mult cu întrebarea. Altfel trăim ca niște deserați. Cum descrie Houellebecq: «Părăsit de dorințe, precum și de rațiuni de a trăi [...], îmi mențineam disperarea la un nivel acceptabil, poți trăi fiind disperat, majoritatea oamenilor așa trăiesc, din când în când se întreabă totuși dacă nu și-ar putea îngădui o rază de speranță [...], înainte să răspundă negativ. Cu toate astea stăruie, oferind un spectacol emoționant».¹³

Dar prieten nu este doar cel care pune întrebarea, ci și cel care nu se dă în spate în fața încărcăturii ei, fugind sau distrăgându-și atenția; deci, nu doar cel care pune întrebarea, dar și cel care o ia în serios. Am venit la Exerciții pentru asta: ca să fim ajutați să trăim în adevăr, fără să trebuiască să ne uităm în altă parte fiindcă totul ne sperie, fiindu-ne frică de gol.

«Cine îmi susține greutatea și singurătatea?», întreabă cineva dintre voi, «cine mă însoțește într-o alegere grea? Cum poate fi salvată clipa mea? După treizeci de ani de experiențe îmbogățite de darul credinței, în timp, toate obiectivele parțiale pe care mi le-am pus și pe care mi le pun (unele le-am atins chiar) lasă spațiu, în mod inexorabil, acestei întrebări. Acum, pentru mai puțin decât această întrebare [fără să iau în serios această întrebare] nu mai am chef să mișc nici măcar un deget. Nici cu familia, nici cu munca, nici cu prietenii, și cu atât mai puțin cu necunoscuții».

3. Așteptarea

Venind aici, vrem să ne susținem în lupta pe care fiecare dintre noi o duce între a nu mai aștepta nimic și a nu putea înceta să se confrunte cu acea dorință de a fi fericit care ne constituie, așadar cu dorința unei fericiri care să dureze, care să nu se dizolve în spațiul unei zile sau al unui sezon.

¹¹ C. Baudelaire, «Dușmanul», în *Florile răului*, traducere de Nicula Florin Dănuț, sursa <http://www.poezie.ro/index.php/poetry/13906749/Du%C5%9Fmanul>

¹² E. Montale, «Forse un mattino andando in un'aria di vetro...», *Ossi di seppia* [*Oase de sepie*, n. tr.], în Id., *Tutte le poesie* [*Toate poeziile*, n. tr.], Oscar Mondadori, Milano 1990, p. 42.

¹³ M. Houellebecq, *Serotonină*, op. cit., p. 200.

Cât de arzătoare și cât de generalizată este drama celor care se gândesc că nu există răspuns la întrebarea umană, și, totuși, nu reușesc s-o elimine. Tolstoi descrie asta: «Omul se uită în jur și caută răspunsuri la propria întrebare, și nu găsește niciunul. Găsește în jurul său doctrine care dau răspunsuri la întrebări pe care el nu și le pune deloc, dar un răspuns la acea întrebare pe care el și-o pune nu există [...]. Și [...] se trezește singur în fața unei lumi întregi, cu acele teribile întrebări ale sale care îi sfășie sufletul».¹⁴ Singur.

Uneori chiar și în prietenii noștri simțim frica de anumite întrebări, cum îmi scrie cineva: «În pofida a tot ceea ce am trăit, auzit și văzut, în acest moment, în care îmi pui întrebarea, mă îndepărtez ca să nu disper, fiindcă greutatea vieții e prea mare, mai ales spaima că lucrurile n-ar fi veșnice, s-ar pierde; timpul trece și nimic nu rămâne. Atunci când ridic aceste probleme prietenilor mei, mă simt ca un marțian, unul care „se tot chinuie cu sensul vieții și care se teme de moarte”; deci, mă trezesc că sunt în urmă, stau în zeama mea, pare că nu există nimic care să țină în fața probei timpului».

Dar, tocmai această întrebare, care sfășie sufletul, îl face pe Borges să caute fără încetare ceea ce îi poate răspunde: «Voi insista să îl caut până în ziua / ultimilor mei pași pe pământ»,¹⁵ străduindu-se, astfel, să rămână sincer până la capăt cu sine însuși.

Uneori poate părea chiar o nebunie să îți pui această întrebare. Și totuși, urgența despre care vorbim este atât de constitutivă, încât, în ciuda oricărui aparent bun simț, omul sincer nu poate, în ultimă instanță, să se sustragă. De aceea Camus se revoltă și afirmă, strigă adevărul acestei inevitabile urgențe, prin vocea lui Caligula: «Dar nu sunt nebun, ba, dimpotrivă, nu am fost niciodată mai chibzuit. Doar că am simțit deodată nevoia de imposibil [...]. Lucrurile, așa cum sunt, nu mi se par satisfăcătoare. [...] Lumea, așa cum e făcută, nu-i de suportat. Iată de ce am nevoie de lună, sau de fericire, sau de nemurire, de orice lucru oricât de nebunesc, numai să nu aparțină acestei lumi».¹⁶

Dificultatea de a găsi răspuns ne face să ne întrebăm dacă ceea ce căutăm nu ar fi un vis. Poetul spaniol Antonio Machado nu doar că are îndrăzneala de a-și pune serios această întrebare, ci arată care este condiția pentru a putea sesiza semnele, dacă eventual ar apărea, ale unui răspuns: o inimă trează, care privește și care ascultă. Scrie: «Inima mea va fi adormit? / Stupi, voi ai visurilor mele, / ci nu mai lucrați? A secat / fântâna gândirii? / Sunt goale

¹⁴ L. Tolstoi, *Sulla vita [Despre viață]*, n. tr., Feltrinelli, Milano 2018, p. 78.

¹⁵ J.L. Borges, «Cristo in croce», în Id., *I congiurati [Conjurații]*, n. tr., Mondadori, Milano 1986, p. 17.

¹⁶ A. Camus, «Caligula», actul I, scena IV, în Id., *Caligula. Neînțelegera. Starea de asediu. Cei drepti. Răscoală în Asturii*, RAO International Publishing Company, București 1996, p. 18.

gălețile / rotitoare, de umbră pline? // Nu, inima-mi nu doarme. / E trează, de-a pururi trează. / Nici doarme, nici visează, / privește, cu ochii deschiși, / depărtate semne și ascultă / la marginea marii liniști». ¹⁷

Atunci când e luată în serios, viața ne duce acolo, pe malul marii tăceri, adică a Misterului, în fața căruia putem doar să rămânem cu ochii sinceri, deschiși, limpezi, așteptând de la Misterul însuși vreun semnal, rămânând să ascultăm dacă ne dă sau nu vreun semn. Doar cine se află în această poziție, de deschidere originală, poate surprinde, când apare, dând buzna, un răspuns la dorința inimii, poate recunoaște semnele manifestării sale. A-și pune întrebarea, a lăsa ca ea să se dezlănțuie, ne face să fim atenți ca să putem surprinde orice fărâmă de răspuns, oriunde ar fi ea.

Acest aspect este foarte bine descris de o poezie a lui Patrizio Barbaro: «Ochiul privește. [...] Este singurul care își poate da seama de frumusețe [...] frumusețea se vede pentru că e vie și deci reală. Să spunem mai bine, că se poate întâmpla s-o vedem. [...] Problema este să avem ochi și să nu știm vedea, să nu privim lucrurile care se întâmplă. [...] Ochi închiși. Ochi care nu mai văd. Care nu mai sunt curioși. Care nu mai așteaptă să se întâmple nimic. Poate pentru că nu cred că frumusețea există. Dar, pe deșertul străzilor noastre Ea trece, rupând limita cea finită și umplând ochii noștri de dorință infinită». ¹⁸

4. Neprevăzutul

Frumusețea trece, se întâmplă, fără să ne ceară voie, sfidând orice scepticism, orice nihilism. Și, dacă cineva e atent, o poate sesiza. Așadar, tot ceea ce ni se cere este să fim atenți ca s-o surprindem când trece. «Nu datorită scrupulelor – scrie, de fapt, Camus în lucrarea sa *Carnete* – cineva poate deveni mare. Măreția vine, dacă Dumnezeu vrea, ca o zi frumoasă». ¹⁹

Toată viața noastră se riscă în sesizarea momentului în care frumusețea trece prin fața ochilor noștri. Cum pot recunoaște că am sesizat-o sau nu? Văd asta din faptul că, dintr-o dată, îmi deschide ochii, trezindu-mi dorința.

Dar care este frumusețea cea mai necesară? Este întâmplarea unei preferințe, a unei preferințe ultime pe care așteptăm cu toții să o experimentăm. Fiindcă preferința este metoda oricărei deșteptări, a oricărei eliberări, a oricărei generări a umanului, a eului.

¹⁷ A. Machado, «Inima mea va fi adormit?», Singurătăți (1899-1907), în *Poezii și poeme*, Ed. Pentru Literatură Universală, București 1964, p. 77.

¹⁸ P. Barbaro, «*Ab uno sguardo* – dedicată lui Pasolini», în «Una domanda a cui non so rispondere», sub îngrijirea lui F. Pierangeli, *30Giorni*, n. 11, 2000.

¹⁹ A. Camus, *Taccuini. III, 1951-1959* [*Carnete. III, 1951-1959*, n. tr.], Bompiani, Milano 1992, p. 34.

Povestește cineva dintre voi: «Acum un an am angajat o tânără profesoară ca să predea la clasele primare. Trăiește aceeași condiție de confuzie ca mulți alți tineri, mai ales anxietatea generată de faptul că nu ar fi la înălțimea circumstanțelor. Zilele trecute a venit la mine și mi-a povestit că, de când este la școală, e mai rău ca înainte, fiindcă i se deschid multe întrebări și multe răni. I-am spus că, atunci, este în cel mai bun moment al vieții sale, că întrebările și rănilor se deschid în fața a ceva ce, într-o oarecare măsură, oferă deja o speranță. Mi-a spus că nu, că rănilor sunt mult mai dureroase, și că înainte avea cel puțin o carapace, în timp ce la școală carapacea a explodat. Atunci mi-a povestit povestea sa, cu toate durerile suferite. Apoi, pentru o scurtă perioadă a mers la școala Newman, unde a și lucrat două zile. Când s-a întors, mi-a zis: „La Newman mi s-a întâmplat ceva. Ceva ce nu știu ce este. Dar oamenii din jur și-au dat seama, fiindcă îmi spun asta. Îmi spun că sunt mai bucuroasă și mai liniștită. Mi-o spun asta colegii și cei din familie. Și eu văd că mi s-a întâmplat ceva. Ce anume? Nu-mi spune că e Dumnezeu, fiindcă nu pot accepta așa ceva”. I-am spus să nu își facă probleme în privința lui Dumnezeu, ci să fie sinceră până la capăt cu experiența ei. M-a întrebat: „De ce mi s-a întâmplat mie acest lucru? Aici sunt mulți care nu cred, cărora nu li s-a întâmplat nimic. Poate e datorită nevoii pe care o am, din cauza rănilor deschise pe care o am?”».

Iată, frumusețea care trece prin pustietatea străzilor noastre este sesizată de cel care are cu adevărat nevoie, de cel care are această rană și această puritate.

Ce ușor este să recunoaștem frumusețea – adică evidența unei preferințe care trezește eul nostru – atunci când se întâmplă! Frumusețea este un a fi aleși care ne face să devenim noi înșine. Cum spune o poezie a lui Pedro Salinas: «Atunci când tu m-ai ales / – iubirea a fost cea care a ales – / am ieșit din marele anonim / al tuturor, din neant [atunci când tu-ul apare e ca și cum ne-ar scoate din neant] [...]. / Dar, atunci când mi-ai spus „tu” / – mie, da, mie, dintre toți – / mai sus decât stele / sau corali am ajuns [mă duci la stele]. / Și bucuria mea / să cutreiere a-nceput / vrăjită de a ta ființă, înăuntrul freamătului tău. / Stăpân peste mine m-ai făcut, tu / dându-mi te mie. / Am trăit, trăiesc. Dar oare până când? [...] / Unul printre alții eu voi fi / atunci când pe tine n-o să te mai am»,²⁰ atât de determinant ești tu pentru ca eu să devin eu însumi.

Atunci, marea problemă pe care o avem în față, prieteni, e aceasta: există ceva, s-a întâmplat ceva în viața noastră care se distinge de tot ceea ce nu durează și își pierde puterea asupra noastră? «Iată – scrie Kierkegaard în

²⁰ P. Salinas, *La voce a te dovuta* [Vocea ce ți se datorează, n. tr.], Einaudi, Torino 1979, p. 195.

Jurnalul său – ceea ce e important în viață: să fi văzut o dată ceva, să fi auzit un lucru atât de mare, atât de extraordinar, încât orice altceva ar fi un nimic comparativ cu acesta și chiar dacă am uita tot restul, acel lucru nu l-am mai putea uita niciodată». ²¹

De aceea, este vorba de a privi tot ceea ce ni s-a întâmplat ca să vedem dacă s-a arătat sau nu ceva în stare să dureze, să reziste la pustiirea înfăptuită de trecerea timpului. S-a întâmplat vreodată ceva, cineva, în viața noastră, care s-a arătat a fi în stare să reziste la proba timpului? A existat ceva care a fost în stare să agațe viața noastră în mod stabil? Este marea problemă cu care trebuie să se confrunte fiecare dintre noi, privind-și propria experiență personală, dacă nu vrea să vadă cum se duce totul de râpă.

Acest «ceva» despre care vorbim, Montale îl numește «neprevăzut»: «Un neprevăzut / e singura speranță». Dar mulți susțin că «este o prostie să ne spunem asta», ²² și uneori așa ne gândim și noi.

Cu toate acestea, nimeni nu se va putea pune de-a curmezișul pentru ca ceva nou să nu apară în fața ochilor noștri – pentru că sunt mult mai multe lucruri în cer și pe pământ decât în oricare filosofie a noastră, după formularea marelui Shakespeare ²³ –: ceva ce «n-ar fi putut exista și totuși e aici», spunea Giussani în 1968, ceva «ce n-ar fi putut exista pentru că nu ne-am gândit niciodată la așa ceva, nu puteam concepe [și nici imagina], și totuși e aici». ²⁴

Dacă am venit la Rimini e pentru că cel puțin o dată, cel puțin la un moment dat, ni s-a întâmplat acest «neprevăzut», care ne-a agățat viața atât de tare, încât ne face să participăm la un gest ca acesta. Dacă am venit aici este pentru că suntem încă deschiși la posibilitatea de a întâlni acel «tu» care ne-a făcut să ieșim din anonim, care l-a făcut pe fiecare dintre noi cu adevărat el însuși, unic. Mulți dintre noi așteaptă reînnoirea acestei întâlniri.

Cel puțin o dată, cel puțin la un moment dat ni s-a întâmplat ceva de care ne este dor. Cineva dintre voi descrie așa: «Mă gândesc la întrebarea care ne-a fost trimisă: „Ce anume rezistă la proba timpului?”». Bună întrebare! Situații de familie care nu se schimbă niciodată, ba, dimpotrivă, pare că se adâncesc, încet, încet, într-o groapă și mai mare ca să se scufunde. Relații și structuri care par consolidate, dar în care, în fond, se pare că nu poți avea nicio siguranță. Nu poți avea siguranță pentru că nimeni nu poate garanta

²¹ S. Kierkegaard, *Diario. I (1834-1849) [Jurnal. I (1934-1894)*, n. tr.], Morcelliana, Brescia 1962, p. 239.

²² E. Montale, «Prima del viaggio», vv. 22-27, în Id., *Tutte le poesie [Toate poeziile]*, n. tr.], op. cit., p. 390.

²³ «Căci se petrec în cer și pe pământ / Mai multe lucruri de câte-a visat / Horațiu, filozofia ta.» (W. Shakespeare, *Hamlet*, actul I, scena V).

²⁴ J. Carrón, L. Giussani, *Vivente è un presente!*, supl. la *Tracce-Litterae Communionis*, op. cit., p. 11.

că nu îl va răni atât de mult pe celălalt încât să nu audă apoi că îi este refuzată iertarea sau că, după cursul firesc al lucrurilor, chiar și prietenii cele mai profunde, mai devreme sau mai târziu, rănesc sau dezamăgesc sau ne lasă baltă. Și nu există nicio structură pe care violența proprie sau a celorlalți să nu o poată sparge în bucăți, după un ideal propriu de revoluție și dreptate. Pe urmă, să te bazezi pe propriile energii umane sau pe propria bunătate e la limita ridicolului. Sincer, câteodată îmi vine să mă uit la viața mea și să o văd ca pe un mormânt imens. Și, în ultima vreme, zile întregi mă simt așa. Mi se pare la fel de ridicol să-mi spun: „Ah, ce frumos, acum mă duc la Exerciții și o să mi se spună ce rezistă la proba timpului, pe urmă mă întorc acasă și totul se va schimba”. Dar atunci, de ce vin? Vin, cred, datorită unicului lucru pe care mi se pare că îl pot defini ca fiind constant: o ultimă atracție indestructibilă față de ceva care trăiește în mișcare și de care nu reușesc să mă desprind. Vin ca să caut unicul lucru de care mi-e cu adevărat dor».

De aceea, să cerem, prieteni, ca fiecare dintre noi să fie din nou atins, în orice situația s-ar afla, de privirea Domnului, de acea preferință care l-a făcut să renască, astfel încât să poată experimenta cât de prețioasă e viața sa și că nu e condamnat s-o vadă cum alunecă în neant.

Să cerem așadar, să fim încă o dată cuprinși de acea preferință ultimă pe care o așteaptă ființa noastră: «Tu ești prețios în ochii mei»;²⁵ tu, nu altcineva, nu altul diferit de tine; tu acum, așa cum ești, nu atunci când te vei schimba. Acum! Nu ești condamnat să aluneci în gol! Atât ești de prețios în ochii Săi.

Instrumentul angajamentului pe care ni-l cerem în aceste zile este liniștea. Așa că să ne ajutăm unii pe alții cu seriozitatea noastră, înainte de toate, prin respectarea liniștii. Spunea, de fapt, don Giussani: «Petrecem împreună o zi întregă sau un pic mai mult de atât pentru o clipă de mai mult adevăr despre viața noastră. Am făcut multe sacrificii, foarte mulți dintre voi ați făcut chiar sacrificii mari ca să veniți; să încercăm să profităm cât mai mult posibil, să încercăm să beneficiem de bucuria unui moment de familiaritate cu Domnul, mai plin decât cele mai bune zile din tot anul nostru. Este un angajament [...] la care trebuie să contribuim, care poate asigura un rezultat cu adevărat bun [...]. Instrumentul pentru acest angajament este liniștea. [...] Și, de fapt, liniștea nu este un nimic, [...] este o rugăciune, este conștiința de a ne afla în fața lui Dumnezeu, [...] este o cerere». De aceea, «chiar și cărțile care ne sunt propuse spre cumpărare, se pot cumpăra în liniște»;²⁶ susținându-ne re-

²⁵ Is 43,4.

²⁶ L. Giussani, *La convenienza umana della fede [Avantajul uman al credinței]*, n. tr., Bur, Milano 2018, p. 211-213.

ciproc. «Atragem atenția asupra liniștii mai ales în timpul deplasărilor; apoi, liniștea absolută trebuie păstrată în timp ce intrăm în sală unde memoria va fi ajutată de muzica pe care o vom asculta și de picturile pe care le vom vedea; astfel, ne vom predispuce să privim, să ascultăm, să auzim cu mintea și cu inima ceea ce oarecum Dumnezeu ne va propune». Pentru că «ceea ce facem împreună în această zi și jumătate nu este decât un aspect al marelui gest plin de iubire cu care Domnul – oricum ți-ai da seama de asta – îți împinge viața [și pe a mea] spre acel Destin care este el».²⁷

Liniștea, deci, e ca să putem vedea bine aceste lucruri (când cineva are ulcer la stomac, nu îl rezolvă ignorându-l, oricum îl cară peste tot după el, și a nu înfrunta problema face doar ca viața lui să fie mai împovărată, insuportabilă).

Avem posibilitatea de a fi împreună, de a putea privi totul fără frică, așa ca publicanii care mergeau la Isus deoarece cu El puteau fi ei înșiși, nu aveau nevoie să fie la înălțime, erau îmbrățișați așa cum erau ei.

Liniștea – cel puțin o dată pe an, s-o lăsăm să pătrundă în noi până în măduva oaselor! –, rugăciunea, cântecele, indicațiile pe care ni le vom da nu sunt niște instrucțiuni formale, ci niște sugestii, astfel încât noi toți să trăim acest gest cu seriozitatea pe care viața însăși o impune.

Putem trăi la maxim, prieteni, dar trebuie să vrem asta.

²⁷ L. Giussani, *Dare la vita per l'opera di un Altro* [*A-și da viața pentru opera Altcuiva*, n. tr.], Exerciții Spirituale ale Fraternității Comunione e Liberazione, Rimini 8-10 mai 1992, supl. la *CL-Litterae Communionis*, iunie 1992, p. 5.

SFÂNTA LITURGHIE

Lecturile Sfintei Liturghii: Ier 20,10-13; Ps 17(18); In 10,31-42

OMILIA LUI STEFANO ALBERTO

Dacă suntem sinceri, trebuie să recunoaștem că *și în viața noastră*, și nouă ni se întâmplă să luăm pietre de pe jos ca dăm cu ele în Isus: pietrele orgoliului, ale dorului plin de amărăciune, ale instinctivității, ale bârfei. Fiecare știe foarte bine să recunoască această posibilitate în fața privirii lui Cristos care exprimă raportul Său cu Tatăl. Acesta este scandalul: acest om este Fiu, este Fiul Tatălui, al Destinului nostru.

Avem înaintea noastră posibilitatea de a opune rezistență cu rațiunile noastre – rațiunile „noastre” – sau să retrăim experiența celor care au mers să-L caute. Mulți au mers la El, ca noi, în această seară. A retrăi aceeași experiență porinind de la recunoașterea operei mai mari a Tatălui prin mijlocirea Lui, adică inima noastră ca sete de fericire, în orice posibilă situație, în orice încercare, în orice dezamăgire, inima ca sete arzătoare a fericirii de a putea întâlni Frumusețea, așa cum tocmai am auzit.

Dacă suntem aici e pentru a întâlni și pentru a recunoaște această privire, acest chip, chipul uman al îndurării Tatălui care ne atrage le sine și ne așteaptă.

Sâmbătă dimineata, 13 aprilie

La intrare și la ieșire:

Ludwig van Beethoven, Cvartet pentru coarde în la minor, op. 132

Cvartet italian

„Spirto Gentil” n. 49, Decca

Angelus

Laude

■ PRIMA MEDITAȚIE

Julián Carrón

«Fericiți cei curați cu inima, căci aceia vor vedea pe Dumnezeu» (Mt 5,8)

În fața întrebării «Ce anume rezistă la proba timpului?», răspunsul nu pot fi sentimentele noastre sau stările noastre de spirit, gândurile noastre sau argumentele noastre, care «nu mai blochează pe nimeni».²⁸ De aceea, să ne înfruntăm întrebarea! Nouă nu ne este deloc frică să luăm în serios întrebările cele mai provocatoare care pot apărea în cursul vieții: nu vrem să întoarcem spatele, nu vrem să ne mulțumim cu niște consolări ieftine, vrem să fim bărbați și femei în stare să privească totul.

O studentă, la o întâlnire de responsabili, mi-a pus în mod direct o întrebare care ne face să înțelegem problema: «Weekendul trecut am petrecut două zile de conviețuire pentru a întâmpina bobocii, lucru care a fost pentru mine foarte frumos și s-a întâmplat într-o perioadă foarte grea pentru mine. Mi-am dat seama că la sfârșitul celor două zile eram altfel. Ideea e că, odată ce m-am întors acasă, au fost de-ajuns douăzeci de minute, s-a întâmplat un lucru minor și eu am revenit la nervii mei, ca și cum acel lucru, care mă schimbuse, frumosul care se întâmplase în acele zile, nu ar fi rezistat. Deci, întrebarea mea este: ce anume s-a întâmplat acolo și ce rezistă apoi în viața de zi cu zi?».

Putem spune, simplificând la maxim, pentru a clarifica într-un mod foarte simplu, că situația în care adesea ne regăsim este aceasta: noi venim

²⁸ Cfr. H.U. von Balthasar, *La percezione della forma. Gloria. Una estetica teologica* [Percepția formei. Gloria. O estetică teologică, n. Tr.], vol. I, Jaca Book, Milano 1975, p. 11.

dintr-o experiență A (în cazul de față, un moment foarte greu) și se întâmplă B (fata aceea merge la cele două zile de conviețuire și se întâmplă ceva ce o mută din loc, o face să fie diferită), dar imediat după, e ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, ca și cum B nu ar fi existat, revenim la A și ne trezim din nou la capăt. Pare că ceea ce ni s-a întâmplat se evaporă, nu are forța de a dura, de a traversa timpul, de a continua să ne schimbe.

Poate că descrierea studentei este un pic naivă, dar esența este aceeași cu ceea ce ne spunea don Giussani la ziua de început de an: ni se întâmplă o nouitate radicală – neprevăzută, imprevizibilă –, o întâlnire fără asemănare, o frumusețe care ne schimbă, dar apoi ni se pare că acel eveniment s-ar limita la un moment anume, la fel ca valul mării care, odată ce a atins malul, se retrage și totul revine cum a fost mai înainte: suntem tentați să reducem ceea ce ni s-a întâmplat la experiența noastră precedentă, la înțelepciunea noastră anterioară.²⁹

Aceasta este drama noastră. Dar atunci s-o înfruntăm, așa cum a făcut acea fată, în mod direct! Care sunt factorii implicați în această aparentă evaporare, în această retragere a noutății care ni s-a întâmplat? De ce trăim cu această suspiciune și cu această nehotărâre?

1. Ceva «de la care nu mai poți da înapoi»

Pentru a aborda întrebarea pusă, «Ce anume rezistă la proba timpului?», primul lucru pe care trebuie să îl facem este să ne uităm la experiența noastră.

Fraza din Kierkegaard – pe care am citat-o aseară – ne oferă criteriul pentru a putea sesiza răspunsul. Iată, ceea ce e important în viață: să fi văzut o dată ceva, să fi auzit un lucru atât de mare, atât de extraordinar încât orice altceva ar fi un nimic comparativ cu acesta și, chiar dacă am uita tot restul, acel lucru nu l-am mai putea uita niciodată.»³⁰

Oare s-a întâmplat ceva în viața noastră ce nu am mai uitat niciodată, ceva atât de mare, atât de extraordinar, încât s-a dovedit a fi în stare să sfideze timpul, stările noastre de spirit, circumstanțele, să ne însoțească chiar și în momentele cele mai dramatice ale vieții? Cum spunea una din scrisorile de aseară: «De ce vin [încă]? Vin [...] pentru o atracție ultimă indestructibilă față de ceva care trăiește în mișcare și de care nu reușesc să mă desprind. Vin ca să caut unicul lucru de care mi-e cu adevărat dor».

Această durată, această rezistență – indestructibilitatea atracției pentru care a venit aici prietenul nostru –, este «semnul» care ne face să înțelegem importanța a ceea ce ni s-a întâmplat.

²⁹ Cfr. L. Giussani, J. Carrón, *Vivente è un presente!*, op. cit., p. 6.

³⁰ S. Kierkegaard, *Diario. I (1834-1849)*, op. cit., p. 239.

«O mizerie veșnică îl blochează pe cel care trăiește fiecare zi, dacă nu găsește o iubire care să dureze în fiecare zi»,³¹ spune Hugo de Saint-Victor.

a) *Întâlnirea*

Primul indiciu al unui răspuns la întrebarea noastră, urmând criteriul oferit de Kierkegaard, constă în însuși faptul de a fi aici. Dacă suntem aici, într-adevăr – asemeni prietenului pe care l-am citat –, este pentru că am dat peste niște oameni care ne-au făcut să trăim experiența unei preferințe unice, totalmente gratuite, și care ne-au făcut să experimentăm o plenitudine, o vibrație umană care ne-a ridicat din nou, ne-a făcut să fim noi înșine, ne-a eliminat frica și ne-a umplut de speranță și de bucurie. A avut loc o întâlnire în care cel puțin am presimțit ceva nou, ceva diferit, care a făcut să iasă la iveală ceea ce suntem noi cu adevărat.

Aceasta este experiența pe care am trăit-o. Iubirea pe care Dumnezeu mi-a acordat-o prin anumite chipuri «fă din mine ceea ce sunt eu cu adevărat și [...] mă face și pe mine unic»,³² spunea von Balthasar. Ai putea fi chiar de o sută de ori mai fragil, mai incoerent, mai împiedicat decât ești, și totuși există cineva care te face să experimentezi această preferință absolut gratuită: «Tu ești prețios în ochii mei».

E evident, este de-o evidență fără asemănare: noi suntem aici deoarece, ca să folosesc cuvintele de la Ziua de început, am fost atinși – fiecare în propriile-i împrejurări particulare – de o prezență plină de propunere, de semnificație pentru viață, și, în același timp, plină de afecțiune față de noi înșine, plină de alegere, de preferință.³³ Acest lucru ne-a deschis și ne-a angrenat cum n-a făcut-o nimic altceva. Am văzut un fel diferit de a relaționa unii cu alții, un mod mai uman de a se trata, o «conviețuire», o «viață», care avea în ea o noutate, o promisiune, care ne-a umplut de uimire; am fost atrași, ne-am apropiat, am devenit curioși.

Începutul a toate a fost «întâlnirea cu un fapt obiectiv [...], a cărui realitate existențială este aceea a unei comunități ce se manifestă în mod sensibil, așa cum se întâmplă cu orice realitate complet umană; vocea umană

³¹ Ugo di San Vittore, *De arra anime. L'inizio del dono* [De arra anime. Începutul darului, n. tr.], Glossa, Milano 2000, p. 13.

³² H.U. von Balthasar, «Significato dell'antica Alleanza», în H.U. von Balthasar-L. Giussani, *L'impegno del cristiano nel mondo* [Implicarea creștinului în lume, n. tr.], Jaca Book, Milano 2017, p. 38.

³³ «N-au crezut pentru că Cristos vorbea spunând niște lucruri, n-au crezut pentru că Cristos a făcut acele miracole, n-au crezut pentru că Cristos îi cita pe profeți, n-au crezut pentru că Cristos a înviat din morți. [...] Au crezut datorită unei prezențe. O prezență nu vagă sau neclară, o prezență nu fără chip: o prezență cu un chip chiar foarte precis [...]. O prezență plină de propunere, este, așadar, o prezență plină de semnificație.» (L. Giussani, J. Carrón, *Vivente è un presente!*, op. cit., p. 5).

a autorității, în judecățile și în directivele sale, constituie criteriul și forma comunității. Nu există versiune a experienței creștine, oricât de interioară ar fi, care să nu implice cel puțin în ultimă instanță această întâlnire cu comunitatea și această referire la autoritate.»³⁴

Se poate să fi fost vorba despre întâlnirea cu o comunitate creștină vie sau cu o persoană care dovedea în fața ochilor noștri o diversitate sesizabilă de viață,³⁵ dar ni s-a întâmplat o întâlnire care ne-a atras și pe care – așa cum spune Kierkegaard – nu o putem uita, nu o putem suprima (nu am putea s-o smulgem din noi nici chiar dacă am vrea).

Mi-a scris o studentă: «Ca fel de a fi, mi-a plăcut întotdeauna să bat în retragere, să mă subestimez, mi-a plăcut liniștea celor patru pereți ai mei, ai unei vieți de studiu trăite ca fugă de lume. Cineva n-are decât să se gândească cât vrea că viața e dezgustătoare, din comoditate personală, și că nu există motive pentru care să merite să te implicii, dar poate să facă asta numai până când nu are harul de a se trezi în fața sa cu niște persoane care trăiesc pline de rațiuni, pline de savoare și de sens [Asta e ceea ce face diferența; și, odată ce ai văzut asta, totul e diferit]. Pentru mine, a cunoaște mișcarea a însemnat asta: a fost o întâlnire cu niște persoane care aveau o umanitate strălucitoare, care, odată ce ai cunoscut-o nu te mai lasă în pace, te tulbură, e în stare să te facă să ai din nou o anumită dorință intensă pentru viața ta atât de distrusă». Așadar, întâlnirea, a introdus în viața ei o afecțiune față de ea însăși pe care nu reușea s-o aibă înainte. Și, odată ce a cunoscut această umanitate diferită, nu poate să nu simtă o dorință intensă pentru propria viață. Dar, apoi, adaugă: «De asta mi-e frică atunci când unul dintre acești prieteni îmi scrie și mă caută, deoarece știi că și o singură oră cu ei m-ar face să mă îndoiesc de fiecare poziție a mea, ar face să apară în mine senzația deja foarte ușor de recunoscut a momentului în care privești ceva enorm și foarte frumos și simți că e ceva ce ar putea fi și al tău». E impresionant! Rezistența – ne-a spus de multe ori Giussani – o opunem în fața frumuseții.³⁶ Nouă ne este frică de frumusețea celor văzute. Continuă scrisoarea: «Sigur, frica mea a rămas aceeași. Și totuși, am uitat mult, dar nu și acei ochi cu care am fost privită, fiindcă acolo era deja tot binele care urma să îmi fie oferit în anii de după și care, în mod insistent, revine să mă caute, să mă recupereze cu o fidelitate care trece dincolo de orice logică și care este singurul și ultimul dig în fața încercării de a-ți da voie să trăiești».

³⁴ L. Giussani, *Riscul educativ*, Corint, București 2005, p. 71.

³⁵ Cfr. L. Giussani - S. Alberto - J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo [A genera urme în istoria lumii]*, n. tr.), Rizzoli, Milano 1998, p. 24-26.

³⁶ Cfr. L. Giussani, *Affezione e dimora [Afecțiune și sălaș]*, n. tri], Bur, Milano 2001, p. 66-67.

Întâlnirea cu un fenomen care are o umanitate diferită: așa a început totul. La fel ca Ioan și Andrei, noi ne-am trezit în fața acelei prezențe excepționale pline de propunere, o prezență plină de semnificație pentru viață.³⁷

b) *Semnificația întâlnirii*

Dar nu este suficient ca faptul să se întâmple. E nevoie să ne dăm seama de semnificația lui. Altminteri, așa cum adesea se întâmplă, ne întoarcem la înțelepciunea de dinainte, la modul nostru obișnuit de a vedea lucrurile, la mentalitatea tuturor. Iată că atunci începe să iasă la iveală problema: atunci când revenim la A după ce am văzut B, gândindu-ne că totul ar fi dispărut, o facem pentru că nu am sesizat încă însemnătatea a ceea ce ni s-a întâmplat. De fapt, pentru a câștiga cu adevărat ceva în experiența noastră, e nevoie să ne dăm seama de semnificația aceluia lucru.

Acest lucru e valabil pentru toate: «Ceea ce caracterizează experiența este înțelegerea unui lucru, descoperirea sensului. Experiența deci implică înțelegerea sensului lucrurilor».³⁸ O realitate nu este niciodată cu adevărat afirmată, cuprinsă, dacă nu i se afirmă semnificația.

Iată ce scrie una dintre voi:

«În ultimele șase luni am fost copleșită de o mare schimbare, care mi-a dat viața complet peste cap, aducându-mi o durere imensă. Lucrul care mă lăsa cel mai mult dezorientată era că această durere își trăgea originile din unul dintre lucrurile cele mai frumoase care mi s-au întâmplat vreodată; era un mare paradox, în sfârșit. În consecință, nereușind să găsesc răspunsuri cu sens la ceea ce mi se întâmplase, de-a lungul următoarelor luni am dezvoltat, treptat și aproape fără să îmi dau seama, un sentiment total de nihilism, de apatie și lipsă de semnificație. Într-o zi, o bună prietenă de-a mea m-a invitat să particip la Școala de comunitate. Am mers câteva luni, fără un motiv anume, dar am continuat. Și mi-am dat seama că Școala de comunitate spunea un adevăr absolut despre viața mea, printre altele îmi arăta chiar un drum spre lucrurile care păreau a fi fost pregătite pentru mine, care m-ar fi făcut mai fericită. A fost ca și cum mi s-ar fi deschis ochii. Pentru prima dată mi-am dat seama că urmam niște lucruri care în ochii mei păreau comode, atrăgătoare și pline de promisiune, dar care, de fapt, apoi, mi se arătau a fi închise în ele însele. Dar eu le urmam fiindcă eram anesteziată de mentalitatea lumii de azi și, deci, nu îmi puneam prea multe întrebări. În ultimele luni înepusese să îmi

³⁷ «Primul capitol al evangheliei după Ioan atestă modalitatea foarte simplă și profundă prin care creștinismul a apărut în istorie: propunerea unui eveniment uman, întâlnirea cu faptul unei prezențe excepționale» (L. Giussani - S. Alberto - J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo*, op. cit., p. 11-12).

³⁸ L. Giussani, *Riscul educativ*, op. cit., p. 69.

doresc, în schimb, lucruri care să dureze în fața greutăților vieții, care să nu fie lipsite de sens, și chipuri adevărate. Și, slavă Domnului am întâlnit mișcarea. În fața acestei conștientizări m-am simțit pentru prima dată cumva plină și cu adevărat fericită, dar o fericire durabilă și nu limitată la după masa cu Școala de comunitate. Evident Cineva știe mai bine decât mine ceea ce dorește inima mea și a plănuit totul pentru ca eu să pot trăi la înălțimea întrebărilor mele».

Atunci trebuie să ne dăm seama de faptul care s-a întâmplat, de esența sa, fiindcă dacă nu surprindem pe deplin diversitatea sa, motivul diversității sale, îl tratăm ca și cum ar fi unul dintre lucrurile care se întâmplă în viață, care promit mult și apoi dezamăgesc fiindcă se termină, ca și cum creștinismul ar fi unul dintre mulții zei din Panteonul mentalității tuturor, una din tentativele destinate eșecului.

Înțelegerea lucrurilor văzute nu este ceva scontat. Și acest lucru se vede din faptul că evenimentul care ni s-a întâmplat nu determină autoconștiința și acțiunea: nu există o creștere a conștiinței, nu crește eul, întâlnirea nu devine determinantă pentru raportul nostru cu realitatea. De aceea, continuăm să pornim de la A în loc să pornim de la B. Ca atunci când un copil rezolvă o problemă de matematică din întâmplare, fără să fi priceput de ce: următoarea dată nu tratează noua problemă având o îmbogățire a cunoașterii și se trezește din nou la punctul de dinainte. Faptul de a fi rezolvat din întâmplare problema, fără să înțeleagă de ce, nu i-a folosit la nimic. Așa e și în viață: ni se pot întâmpla fapte extraordinare și totuși să nu învățăm nimic din ele. Dacă un fapt – oricât de răsunător ar fi – nu este înțeles în semnificația sa și nu ajunge să ne determine conștiința, nu are niciun rost. Gândiți-vă la cei nouă leproși vindecați de Isus sau la scribii în fața orbului pe care El îl vindecase.

În schimb, cât de diferit este totul când cineva înțelege amploarea unui lucru care intră în viața sa!

Dau un exemplu care să ne ajute să clarificăm. Este un episod ce i s-a întâmplat lui Giussani. Ascultând *Favorita* de Donizetti, în clasa a IX-a, i s-a întâmplat ceva ce a rămas în el, și, atunci, când povestește despre acest lucru, cu mulți ani după, se vede că încă este marcat de acel lucru. «Atunci când minunatul tenor a intonat „Spirto gentil, ne' sogni miei...”, chiar de la vibrația primei note am intuit, sfâșiat, că ceea ce se numește „Dumnezeu” – adică Destinul inevitabil pentru care se naște un om – este termenul exigenței de fericire, este acea fericire către care inima râvnește o exigență ce nu poate fi eliminată.»³⁹ În clipa aceea, auzind acele note și acele cuvinte, Giussani a

³⁹ L. Giussani, «Ceea ce cauți există», în *Spirto Gentil. Un invito all'ascolto della grande musica guidati da Luigi Giussani [Spirto Gentil. O invitație de a asculta marii compozitori călăuziți de Luigi Giussani, n. tr.]* sub îngrijirea lui S. Chierici și S. Giampaolo, Bur, Milano 2011, p. 11.

intuit ceva ce a doua zi dimineața nu a dispărut, a avut o percepție atât de clară, atât de unică, atât de evidentă a acelu „ceva”, încât, de atunci, nu a mai putut trăi fără să fie determinat de acea clipă și acea descoperire.

Există momente, întâlniri, fapte, care sunt diferite de toate celelalte: sunt fapte și momente ale vieții care au o forță incomparabilă. Și asta nu datorită răsunetului lor, ci datorită forței pe care o au de a trezi tot eul nostru, datorită acelu element determinant pe care îl aduc în viața noastră.

Giussani descrie acest aspect în mod fascinant și realist: «Se poate să fi fost clipa foarte scurtă, subtilă, a unui presentiment de promisiune pentru viață ceea ce ne-a condus aici, fără un răsunset al autoconștiinței, fără un răsunset critic. Dar, există o zi în viața voastră în care a avut loc o întâlnire în care a fost cuprinsă întreaga semnificație, întreaga valoare, tot ceea ce este dorit, tot ceea ce este drept, tot ceea ce este frumos și tot ceea ce este demn de iubire».⁴⁰

Aceste momente unice ne fac să descoperim ceva care durează, ceva care poartă accentul inconfundabil al adevărului. Vorbind despre întâlnire, don Giussani observă: «Uneori apare ca „o sclipire în ceață”, și totuși această apariție trecătoare ne lasă siguranța de a fi găsit, ca să spunem cu un joc de cuvinte, „ceva în care se află ceva”».⁴¹

Pentru a vedea acest «ceva» care se află în ceva de care ne ciocnim (o cutare persoană, o cutare comunitate, «faptul obiectiv») nu e nevoie de o inteligență deosebită din partea noastră, așa cum uneori ne gândim noi; e nevoie doar să favorizăm înflăcărarea «capacității cognitive a conștiinței» pe care faptul însuși o declanșează, o generează, adaptându-ne «ascuțimea privirii la realitatea excepțională la care o provoacă».⁴² Putem înțelege asta prin analogie cu multe experiențe de-ale noastre: întâlnirile cu anumite persoane deschid larg privirea noastră, permițându-ne, astfel, să vedem mai acut, mai profund realitatea lucrurilor.

Dar în ce anume constă, din ce anume este alcătuită această „favorizare”? Ea coincide cu o puritate a inimii.

Să ne gândim la Cel-fără-nume, așa cum ni-l prezintă Manzoni. Își ghidase viața într-un anumit mod, făcuse alegerile lui, luase deja o anumită poziție față de creștinism, văzuse de multe ori oameni care mergeau la biserică, fără să fie nici măcar un pic mișcat de acest lucru. Dar, într-un moment deosebit al vieții sale, în care spinul suferinței începea să

⁴⁰ L. Giussani, *Qui e ora (1984-1985) [Aici și acum (1984-1985)*, n. tr.], Bur, Milano 2009, p. 426.

⁴¹ L. Giussani, *Il cammino al vero è un'esperienza [Drumul care conduce la adevăr este o experiență]*, n. tr.], Rizzoli, Milano 2006, p. 142.

⁴² L. Giussani, *Riscul educativ*, op. cit., p 71.

se face auzit, când a auzit, din încăperea castelului său, toți oamenii care, în mod festiv mergeau să îl întâlnească pe cardinalul Federigo Borromeo, ceva s-a mișcat în el, s-a lăsat atras de bucuria lor și li s-a alăturat. Când s-a trezit față în față cu cardinalul și a fost îmbrăcat de privirea acestuia, cuprins de îmbrățișarea sa, inima lui a cedat: el a favorizat forța acelei priviri, căldura acelei duioșii neașteptate: «Cel-fără-nume – spune Manzoni –, se desprinsese din această îmbrățișare, își acoperi din nou ochii cu mâinile, apoi, ridicând capul, exclamă: „Dumnezeule cu adevărat mare! Dumnezeule cu adevărat bun, Mă cunosc acum”...»⁴³ Privirea cardinalului, la fel ca cea a lui Isus față de Zaheu, îl eliberează de orgoliul său, îi redă o conștiință adevărată de sine și deschide în el sărăcia spiritului. La sfârșitul dialogului, cardinalul i se adresează Celui-fără-nume: «Să nu crezi că mă mulțumesc astăzi numai cu vizita aceasta», și el îl întreabă: «Te vei întoarce împreună cu bunul nostru preot, nu-i așa?». «Să mă întorc?», se întreabă Cel-fără-nume uimit. Și în acest moment explodează toată conștiința nouă de sine, toată sărăcia inimii: «Chiar dacă m-ai alunga, tot așa rămâne la ușa dumitale, ca un cerșetor. Am nevoie să-ți vorbesc, să te aud, să te văd, am nevoie de dumneata!». ⁴⁴ Din dorința izvorâtă în el, de a merge să-l vadă din nou, se vede ce anume i s-a întâmplat.

Să ne întrebăm: dar cine este cardinalul nostru, cardinalul fiecăruia, cardinalul care îl face pe fiecare dintre noi să fie el însuși, care îl deschide, fără de care nu poate trăi? Isus, într-adevăr, nu este abstract, nu e un simplu nume; Isus este viu, prezent, ajunge la noi acum prin șubrezimea unui trup, printr-o privire și o îmbrățișare reală, definite. «Viu este un prezent!», am strigat la Ziua de început de an. Doar un prezent ne poate face săraci. Nu avem nevoie de o organizație, nu avem nevoie de o strategie, avem nevoie de cineva care să ne redea pe noi nouă înșine. Trebuie să se întâmple în fața noastră cineva care să ne facă să fim săraci, care să ne permită să vedem ceea ce avem în fața nasului și nu vedem.

Trebuie să devenim conștienți de legătura esențială dintre cunoaștere și sărăcie. «Se poate așadar înțelege că Părinții Bisericii au considerat ca formulă fundamentală a cunoașterii religioase, în general, un cuvânt al prediciei de pe munte: „Feriți-vă cei curați cu inima, căci aceia îl vor vedea pe Dumnezeu” (Mt 5,8). Aici este o problemă de a „vedea”. Posibilitatea de a-l „vedea” pe Dumnezeu, adică, în general, de a-l percepe – spune Ratzinger – depinde de purificarea inimii, prin care se înțelege un proces global în care omul devine

⁴³ A. Manzoni, *Logodnicii*, Ed. Pentru Literatură Universală, București 1961, p. 415.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 420.

transparent, nu rămâne blocat în sine însuși, ci învață dăruirea gratuită de sine și devine, deci, un văzător.»⁴⁵

A spus-o și a mărturisit-o don Giussani în fața întregii Biserici în 1998, în Piața Sfântul Petru: «O simplitate a inimii este cea care mă făcea să îl simt și să îl recunosc pe Cristos ca fiind excepțional, cu acea rapiditate certă, așa cum se întâmplă datorită evidenței inatacabile și de neînvincis a factorilor și a momentelor realității, care, odată intrate în orizontul persoanei noastre, ating până în inimă.»⁴⁶

Această simplitate a inimii, datorită căreia un om se lasă să fie deschis de către realitatea unică pe care o are în fața sa, este ceea ce ne permite să vedem evidența inatacabilă. «Întreaga existență a unui creștin, se poate spune, are tocmai acest scop: de a deveni simplu.»⁴⁷ Numai această disponibilitate de a permite ca evenimentul întâlnirii să ne deschidă total ne poate permite să percepem în mod corespunzător semnificația sa.⁴⁸

c) Conștiința corespondenței

Cum de am aderat, ne-am lipit de acea întâlnire care, în ultimă instanță, ne-a adus azi aici? De ce nu am mai uitat-o? Datorită experimentării unei neasemuite corespondențe cu exigențele profunde ale inimii noastre, corespondență pe care prezența întâlnește a făcut-o posibilă.

Așa cum a fost pentru Ioan și Andrei cu Isus: s-au trezit în fața unei prezențe excepționale, adică, o prezență care, în sfârșit, corespundea inimii lor. Cu El se împlinea o corespondență neînchipuită cu inima, inimaginabilă, ce nu fusese niciodată trăită. De aceea a fost ușor să Îl recunoască în valoarea sa unică și incomparabilă, «divină».⁴⁹ «Cine dădea peste El nu ar mai fi plecat niciodată – și tocmai acesta este semnul corespondenței experimentate –.

⁴⁵ J. Ratzinger, *Elementi di teologia fondamentale. Saggi sulla fede e sul ministero* [Elemente de teologie fundamentală. Eseuri despre creștință și mister, n. tr.], Morcelliana, Brescia 2005, p. 90. «A adera la Dumnezeu nu este nimic altceva decât a-l vedea pe Dumnezeu, ceea ce, cu o fericire unică, le este îngăduit doar celor curați cu inima. O inimă curată avea David, care îi spunea lui Dumnezeu: „Pentru mine tânjește sufletul meu”; „Ceea ce e bine pentru mine este să stau aproape de Dumnezeu» (Sfântul Bernard, *Predica despre Cântarea Cântărilor*, prima parte, Città Nuova, Roma 2006, p. 95-97).

⁴⁶ L. Giussani, «Mărturie făcută în timpul întâlnirii Sfântului Părinte Ioan Paul al II-lea cu mișcările ecleziale și cu noile comunități», în L. Giussani - S. Alberto - J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo*, op. cit., p. IV.

⁴⁷ I. Silone, *L'avventura d'un povero cristiano* [Aventura unui sărman creștin, n. tr.], Arnoldo Mondadori Editore, Milano 1968, p. 126.

⁴⁸ «Dumnezeu își onorează creatura rațională pregătind-o astfel încât să poată primi darul pe care el i-l dă, dăruindu-se pe sine. Această trăsătură de a putea primi, și aceasta este dăruită, este esența însăși a rațiunii» (F. Varillon, *L'umiltà di Dio* [Umilința lui Dumnezeu, n. tr.], Qiqajon, Magnano (Bi) 1999, p. 45).

⁴⁹ Cfr. L. Giussani - S. Alberto - J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo*, op. cit., p. 10.

Întâlnirea înseamnă să dai peste o asemenea prezență excepțională.»⁵⁰ Excepțională, adică divină. Și, pentru noi, la două mii de ani după, se întâmplă același lucru: divinul răzbate printr-un chip efemer – «ceva în care se află ceva». – Acel «ceva» care răzbate prin ceva efemer este ceea ce rezistă, durează, pentru că este divin. De aceea, dacă nu surprindem esența prezenței întâlnite, vom sfârși prin a o confunda cu oricare alta.

Acesta este pasajul pe care trebuie să îl privim cu atenție.

Problema este să ne dăm seama de conținutul și de originea diversității peste care am dat și datorită căreia ne aflăm aici. Poate că în alte momente am fi putut să ne descurcăm fără să ajungem până la acest punct, fără nevoia de a recunoaște esența acestei evidențe inatacabile care a intrat în viața noastră, dar, în haosul de azi, în care totul este pus sub semnul întrebării, nu am reuși să rămânem creștini prea mult timp, decât pentru o evidență recunoscută în semnificația ei permanentă. În '68 Giussani spunea: «Acum nu mai poate fi acceptat în mod pasiv, vremurile nu ne permit așa ceva».⁵¹

Eu sunt dornic să trăiesc în acest moment istoric, cu tot efortul pe care îl presupune. O spun pentru mine, eu nu vreau să mă scutesc de acest efort, fiindcă nu-mi ajunge să trăiesc într-o iluzie (ca într-o bulă), gândindu-mă că totul va fi bine, închizându-mă într-o *zonă de confort* și venind aici în toți anii cu prietenii ca să stau un pic în pace; ar fi inutil pentru a putea trăi.

Foarte bine că suntem provocați de toată această confuzie, de scepticismul care ne înconjoară, de nihilismul pentru care pare că nimic nu durează! Da, pentru că așa putem înțelege, dinăuntru experienței noastre, așa cum probabil nimeni nu a putut face în istoria precedentă, diversitatea creștinismului. E ca și atunci când cineva vede că niciun raport nu rezistă și, dintr-o dată, se trezește în fața lui cu un raport care, în schimb, rezistă, în fața cuiva care îl iubește cu adevărat, și atunci se gândește: «Ei, dar asta e diferit!». E foarte ușor de recunoscut diversitatea în acel moment.

Tocmai din cauza faptului că nu ne dăm seama de acest «ceva» – care are accentul inconfundabil al adevărului – revenim la A după ce am văzut B: nu e din cauza fragilității noastre, ci din cauză că lipsește recunoașterea. Aici fragilitatea noastră nu are nicio legătură. Nu este o problemă de coerență etică cea pe care am ridicat-o, este o problemă de rațiune, de simplitate a inimii. «Lucrurile trebuie să devină clare în tine»,⁵² scria Etty Hillesum în cartea sa, *Diario [Jurnal, n. tr.]*.

⁵⁰ *Ibidem*, p. 26.

⁵¹ L. Giussani, J. Carrón, *Vivente è un presente!*, op. cit., p. 12.

⁵² E. Hillesum, *Diario. 1941-1943 [Jurnal. 1941-1943, n. tr.]*, Adelphi, Milano 1985, p. 57.

2. Provocarea recunoașterii

Nu doar noi suntem atinși azi, prin întâlniri concrete și definite, de același eveniment de acum două mii de ani. Suntem de asemeni implicați în aceeași experiență, provocați să facem același parcurs, să trăim aceeași recunoaștere. Într-o povestire de-a sa, intitulată *Studentul*, Čehov descrie în mod foarte sugestiv legătura dintre evenimentul inițial și evenimentul prezent, legătura dintre experiența lui Petru – și a celor dintâi – și experiența noastră.

Revenind de la vânatoare, într-o seară rece și întunecată, Ivan, un tânăr student, găsește găzduire în casa a două văduve, mamă și fiică, văduve care se încălzeau în fața focului. Li se alătură și începe să povestească de patimile lui Isus, de ultima cină, de anxietatea trăită de Isus pe muntele măslinilor, de trădarea lui Iuda, de renegarea lui Petru, de cântecul cocoșului și de momentul în care «a ieșit din ogradă și a plâns amaric». El își dă seama că, datorită acestui moment, una din cele două, mama, Vasilisa, începe să suspine și fiica este cuprinsă de o mare durere. Scrie Čehov:

«Studentul le ură noapte bună văduvelor și-și văzu de drum. [...] Studentul se gândea la Vasilisa: dacă a început să plângă, dacă a plâns și fiica ei s-a tulburat, atunci înseamnă că este o legătură între bătrâna asta și întâmplarea cu Petru din acea groaznică noapte ... [...] dacă a plâns și fiica ei s-a tulburat, auzind cele povestite de el, întâmplări vechi de acum nouăsprezece veacuri, este că era o legătură între acele evenimente, vremea de azi și aceste două femei și acest sat uitat de Dumnezeu și el însuși și toți oamenii din lume. Dacă a plâns bătrâna, n-a fost pentru că el știa să povestească frumos, ci pentru că Petru îi este aproape și fiindcă ea lua parte cu întreaga ei ființă la suferința lui Petru din acea noapte grozavă. Și deodată, o fericire fără seamăn îi covârși sufletul, o fericire atât de mare, încât îi tăie răsuflarea și fu nevoit să se oprească să respire. „Da, gândea el, trecutul este legat cu prezentul printr-un lanț neîntrerupt de evenimente care decurg unele dintr-aletele”. Și era prima oară când îi părea că vede cele două capete ale lanțului: izbutise să atingă un capăt, și celălalt răspunsese. Trecu râul cu podul umblător [...], și se gândea că adevărul și frumusețea care s-au arătat pe muntele Măslinilor și în curtea arhierului au rămas aceleași, astăzi ca și odinioară, și dacă au rămas aceleași, se vede că fac parte din esența vieții omenești și a întregii firi. Și încetul cu încetul simți, crescând în el – băiat de 22 de ani – un sentiment de tinerețe, de sănătate, de putere și așteptarea negrăit de dulce a unei fericiri pline de taină, a unei fericiri necunoscute încă ... Viața îi părea un dar minunat, o binecuvântată minune, plină de un adânc înțeles».⁵³

⁵³ A. Čehov, «Studentul», în *Opere*, vol. VIII, E.S.P.L.A. Cartea Rusă, București 1959, p. 215-217.

Este surprinzătoare legătura intuită de Čehov: «Dacă bătrâna a început să plângă [...] este pentru că [...] Petru îi este aproape și fiindcă ea lua parte cu întreaga ei ființă la suferința lui Petru».

Noi suntem aici pentru aceeași experiență a primilor care l-au întâlnit pe Isus. Noi suntem provocați, la fel ca ei, să recunoaștem natura întâlnirii care ni s-a întâmplat, a prezenței care ne-a îmbrăcat. Nici primii nu au fost scutiți de această provocare, ba dimpotrivă. Drumul lor ne arată strada pe care să o parcurgem și azi. Să revenim, așadar, la momentul în care provocarea a fost atât de mare încât i-a constrâns să recunoască diversitatea pe care o aveau în fața ochilor lor.

Cu o anumită ocazie – ziua în care înmulțise pâinile și peștii și mulțimea voia să îl facă rege –, Isus spusese în fața tuturor niște lucruri care provocaseră scandal și pe care nici măcar discipolii nu erau în stare să le înțeleagă: «Linștea era mare. Și însuși Isus ia inițiativa de a o destrăma spunând: „Vreți să plecați și voi?” Și aici Petru, cu vehemența lui, izbucnește în fraza care rezumă întreaga lor experiență de certitudine: „Doamne, nici noi nu înțelegem ceea ce spui, dar dacă plecăm de la tine, la cine să mergem? Numai tu ai cuvinte care explică, care dau sens vieții”. [...] Acea atitudine este [...] profund rațională», deoarece – continuă Giussani – «pe baza conviețuirii cu excepționalitatea ființei și atitudinilor lui Isus, acel grup nu putea să nu aibă încredere în cuvintele sale. Ar fi trebuit să nege o evidență [așa cum noi ar trebui să negăm o evidență] mai convingătoare decât cea a ochilor lor: „Dacă nu pot crede în acest om, nu pot crede în nimic”. Continua reiterare a acestei impresii de excepționalitate pe care conviețuirea cu el o realiza, determină o judecată de rațională plauzibilitate de a se încredința lui».⁵⁴

O judecată precum cea a celui care, după ani întregi de conviețuire cu mama sa, dacă a avut un raport normal cu ea, spune: «Orice-ar fi, pot fi furios, trist, pot trece dintr-o stare în alta, poate cădea lumea, însă nu pot nega că mama mă iubește». Conviețuirea îl conduce la o judecată care poate sfida orice dispoziție.

«Judecata cere să fie luată în considerare experiența, incluzând timpul „duratei”».⁵⁵ Noi avem nevoie de acest timp pentru a atinge certitudinea. Și aceasta este drama vieții. Isus ne tratează ca pe niște adulți: «Vreți să plecați și voi?». În schimb, de multe ori, noi am vrea ca El să vină și să ne scoată din mijlocul greutăților, să ia decizii în locul nostru.

«De aceea, Isus, ca să răspundă la întrebarea prietenilor și a dușmanilor: „Dar, atunci, cine ești?” [ce este acel „ceva” care este în tine și pe care nu

⁵⁴ L. Giussani, *La originea pretenției creștine*, Ed. Meridiane 2002, p. 73-74.

⁵⁵ *Ibidem*, p. 74.

reușim să-l definim?], a așteptat ca timpul să-i facă pe discipoli siguri de atașamentul lor [a așteptat să crească certitudinea motivului datorită căruia se atașau de El], iar pe dușmani îndârjiți în ostilitatea lor. Isus, adică, a clarificat propriul mister când oamenii erau de-acuma fixați definitiv în recunoașterea sau nerecunoașterea lui.»⁵⁶

Isus nu vrea să facă abuz de putere, nici să se impună: așteaptă ca libertatea noastră să cedeze și să se atașeze conștient de El. Știe foarte bine că, dacă libertatea noastră nu se implică, recunoașterea prezenței Sale nu va deveni niciodată cu adevărat a noastră. De aceea, nu se grăbește, nu vrea să forțeze timpii, ci îi lasă spațiu libertății noastre și așteaptă ca, în noi, să își croiască drum recunoașterea Lui.

Dat fiind faptul că rațiunea înseamnă afirmarea realității în funcție de toți factorii săi, nu putem evita întrebarea despre originea diversității care a venit în întâmpinarea noastră. Dacă roadele pe care le vedem, în termeni de umanitate și de intensitate a vieții, sunt atât de mari încât marchează o discontinuitate cu tot ceea ce ne înconjoară, atunci noi ne aflăm în fața unei alternative: fie aceste roade sunt complet explicabile prin anumite competențe speciale ale persoanelor care ni le demonstrează, fie, având în vedere că este vorba despre oameni ca noi, fragili ca noi, care greșesc ca noi, aceștia revelează, demonstrează, ceva altceva decât propriile lor competențe, ceva altceva care lucrează în ei («Pomul se cunoaște după roade»⁵⁷).

Ce anume ar fi acest «ceva altceva», rațiunea mea nu poate spune, nu îl poate defini, dar – spune don Giussani – «nu pot să nu admit că există. [...] Există un factor aici înăuntru, există un factor care decide în privința acestei companii, în privința anumitor rezultate ale acestei companii, a anumitor rezonanțe din această companie, așa de surprinzător încât dacă nu afirm altceva nu dau dreptate experienței [pe care o trăiesc], căci rațiunea înseamnă afirmarea realității experimentabile în funcție de totalitatea factorilor care o compun, a tuturor factorilor».⁵⁸

M-a uimit recent, Mikel Azurmendi, un prieten de-al nostru care ne-a întâlnit în urmă cu doi ani. Sociolog, profesor în Țara Bascilor, uimit de ceea ce vedea, a fost atât de sincer cu ecoul provocat de ceea ce a observat, încât și-a petrecut doi ani mergând să viziteze toate comunitățile noastre spaniole, vacanțele, gesturile de caritativă, școlile, fiindcă voia să înțeleagă. E ca și cum Azurmendi ne-ar reda ceea ce noi, de multe ori, nu mai vedem. Vine la Encuentro Madrid și, după nici zece minute, privind diversitatea felului de a se

⁵⁶ Ivi.

⁵⁷ L. Giussani, *De ce Biserica*, Ed. Nemira, București 2005, p. 271 și urm.

⁵⁸ L. Giussani, *Se poate trăi așa?*, Târgu Lăpuș, Galaxia Gutenberg 2010, p. 264.

trata a oamenilor, a modului de a sta împreună, « anumite vibrații ale acestei companii », declară: « Aici se întâmplă ceva ». Nu poate să nu privească toate aceste aspecte fără a recunoaște că acolo, în acel mod de a sta împreună, de a se trata, de a se privi, de a se căuta, de a se încrede de tot, există ceva altceva, care îl face, apoi, să afirme – pornind de la ceea ce i se spusese cu mult timp înainte; fusese de fapt la seminar, copil fiind –: « El este. Doar divinul poate fi originea tuturor acestor lucruri ».

Schimbarea umanității de care Mikel s-a ciocnit, la fel ca fiecare dintre noi, este miracolul cel mai mare. « Minunea poate fi definită ca un eveniment, adică un fapt experimentabil, prin care Dumnezeu constrânge omul să-l bage în seamă pe El și valorile la care vrea să-l facă pătaș, prin care Dumnezeu îl cheamă pe om să-și dea seama de realitatea Lui. Este, așadar, un mod în care El își impune în mod sensibil prezența. »⁵⁹ Nu este vorba despre ceva ce să ne fi închipuit noi și care imediat în secunda următoare dispăre.

Chiar în fața minunii – a miracolului unei umanități diferite, mai implinite – iese la iveală poziția noastră și se dezlănțuie lupta dintre deschidere și închidere, dintre transparență și obtuzitate. În această luptă – de care Misterul nu ne scutește – libertatea își dezvăluie rolul ei determinant în drumul cunoașterii, în descoperirea realității și a semnificației ei (« Dacă atingerea destinului, a împlinirii, trebuie să fie liberă, libertatea intră în joc chiar și în *descoperirea* lui [...]. Libertatea deci constă nu doar în a merge spre Dumnezeu ca o coerență a vieții, ci chiar în descoperirea lui Dumnezeu »).⁶⁰ În această luptă, de multe ori, noi numim « atitudine critică » ceea ce, de fapt, este o luare de poziție plină de preconcepție (« ceea ce a decis deja încă din start », ⁶¹ spune Giussani), o « ariditate », care nu ne permite să vedem.

Premiul pentru cel care se angajează în această luptă, cu sinceritate, este recunoașterea prezenței lui Cristos, familiaritatea cu El.

Atunci, problema, prietenii, este să nu ne oprim pe pragul acestei recunoașteri, ci să ajungem la recunoașterea « izvorului ultim » al lucrurilor pe care le vedem, de care ne-am izbit și care ne ține împreună.

« Noi riscăm să trăim un har atât de mare, ca această casă [ca această companie], presupunând ultimul pas („Ah, da, da!”), admițând ultimul pas, recunoscând ultimul pas, că este pentru Cristos, și totuși să nu trăim asta [...]. Voi puteți trăi compania voastră astfel încât să fiți draguțe unele cu altele, să fiți atente una la alta, să vă bucurați că puteți trăi într-un asemenea mediu

⁵⁹ L. Giussani, *De ce Biserica*, op. cit., p. 285.

⁶⁰ L. Giussani, *Sensul Religios*, Ed. Arhiepiscopiei Romano-Catolice, București 2000, p. 187.

⁶¹ *Ibidem*, p. 188.

[...]; puteți trăi tot pozitivul acestei companii, și totuși, să vă opriți pe pragul recunoașterii motivului corespunzător, a factorului adevărat care, înainte de orice, v-a adus împreună [...]. Puteți trăi toate acestea fără să clarificați pentru voi înșivă care este izvorul ultim. E ca și cum ați ajunge pe pragul lucrului: „Ei, da, este Cristos, e pentru Cristos”.» Dar «a spune: „Suntem împreună pentru că există Cristos” câtă emoție existențială, câtă recunoaștere, câtă recunoștință poate obține?».⁶²

Cristos ajunge să iubească atât de mult libertatea noastră încât ne lasă chiar să plecăm de lângă El, așteptând să putem descoperi în mod liber diversitatea Sa. Von Balthasar descrie astfel atitudinea lui Dumnezeu față de noi: «Acolo unde un om se hotărăște să se lase pe sine deoparte, să lase deoparte propria îngustime [...], acolo crește împărăția mea. Dar, având în vedere că oamenii fac acest lucru doar fără bunăvoință [...], eu trebuie să parcurg cu ei drumuri late și lungi, o viață întreagă, astfel încât să se convingă de adevăr».⁶³

«Dumnezeu așteaptă cu răbdare ca eu să fiu de acord, în cele din urmă, să îl iubesc. Dumnezeu așteaptă, ca un cerșetor care stă acolo, în picioare, nemișcat și silențios, în fața cuiva care poate îi va da o bucată de pâine. Timpul este această așteptare. Timpul este așteptarea lui Dumnezeu care cerșește iubirea noastră. Astele, munții, marea, tot ceea ce ne vorbește de timp conține implorarea lui Dumnezeu. Umiliința așteptării ne face asemănători lui Dumnezeu»,⁶⁴ spune Simone Weil.

Să ne gândim la Fecioară, la momentul în care îngerul se îndepărtează de ea: e ca și cum Domnul ar fi ieșit din scenă ca să ofere spațiu libertății sale.

Să ne gândim la fiul risipitor, din parabola evangheliei. Nu e că tatăl ar fi fost indiferent față de fiul său. Dimpotrivă, tocmai pentru că îl iubește și știe bine că este creatura căreia i-a dat viață, știe, la fel de bine, că fiul nu va putea descoperi plăcerea de a fi fiu decât prin libertate. Filosoful catolic german, Ferdinand Ulrich, scrie, meditând pe marginea parabolei fiului risipitor: «Tatăl nu îl ține legat de el pe fiul său [...]. El l-a pus în libertate pe celălalt ca fiind altcineva decât el însuși și l-a responsabilizat pentru viitorul risc al unei deveniri de sine pline de iubire, pornind de la abisul propriei sale *libertăți*».⁶⁵

⁶² L. Giussani, *Affezione e dimora*, op. cit., pp. 361-362. «Trece prin miracole ca orbii, fără să vedem că cel mai mic boboc al unei flori este făcut din mii de galaxii» (C. Bobin, *La vita grande [Viața cea măreață*, n. tr.], Anima Mundi, Otranto (Le) 2018, p. 41).

⁶³ H.U. von Balthasar, *Il cuore del mondo [Inima lumii*, n. tr.], Jaca Book, Milano 2006, p. 119.

⁶⁴ S. Weil, *Quaderni. Volume quarto [Caiete. Volumul patru*, n. tr.], Adelphi, Milano 1993, p. 177.

⁶⁵ F. Ulrich, *Gabe und Vergabung. Ein Beitrag zur biblischen Ontologie* (Dar și Iertare. Contribuție pentru o antologie biblică), Johannes, Freiburg 2006, p. 455; traducere a noastră.

Cum își arată tatăl iubirea pentru libertatea fiului? «Pur și simplu îl lasă pe fiu să plece.» Tatăl îl lasă pe fiu să plece respectându-i libertatea, fiindcă se sprijină pe certitudinea că fiul nu se îndepărtează de el fără să ducă cu sine faptul de a fi fiul său. Continuă Ulrich: «Astfel, tatăl, să zicem așa, se retrage în deplina liniște a propriei sale firi, și face asta *nu* împotriva fiului, ci *pentru* fiul său. Ascunderea lui paternă, tăcerea sa, este îndurarea companiei sale. Acel fiu, pe care ni-l descrie parabola, este îndurarea Tatălui devenită om: de parte, fără tată. Înțelegem parabola doar dacă Îl ascultăm în spirit de pietate și iertare! Tatăl rămâne, „se odihnește” la moșia sa și îl lasă pe fiu să plece. În această zăbovire a sa, în acest *aparent* a-nu-face, el se arată ca libertate pe care o mărturisește „prin simpla sa existență” și este prezent».⁶⁶

Chiar în acest spațiu de libertate, în care îl lasă tatăl, fiul risipitor recunoaște diversitatea tatălui, acel accent al adevărului care îl face să se întoarcă acasă. «Există un gol înspăimântător – observă Nouwen – în această paternitate spirituală. Niciun fel de putere, succes, popularitate, satisfacție imediată. Însă tocmai acest gol înspăimântător este locul adevăratei libertăți. Este locul unde „nu mai ai nimic de pierdut”, unde iubirea nu mai pune condiții și unde se află adevărata tărie spirituală.»⁶⁷

Prin atitudinea sa, tatăl își dezvăluie adevărata natură de tată. Nu există acces la adevăr decât prin libertate, spunea Conciliul Vatican II.⁶⁸ Cristos respectă, iubește și susține libertatea noastră, provocând-o.

Trebuie să devenim conștienți de anvergura faptului ce a intrat în existența noastră, altfel vom fi condamnați să trăim cu teama că totul va sfârși în nimic. Dacă Cristos nu intră în cutele eului nostru, datorită acelei evidențe pe care fiecare dintre noi a perceput-o – din moment ce suntem aici – vom fi speriați ca toți ceilalți, deoarece «fără ca Cristos să fie prezență acum – acum! –, eu nu mă pot iubi acum și nu te pot iubi pe tine acum. Dacă Cristos nu a înviat, sunt terminat, chiar dacă am toate cuvintele Sale, chiar dacă am toate evangheliile Sale. Cu textele evangheliilor, în cel mai bun caz, aș putea chiar să mă sinucid [Giussani îndrăznește să spună chiar și asta!], dar cu prezența lui Cristos nu [fiindcă nu este doar un eveniment al trecutului], cu prezența recunoscută a lui Cristos, nu!».⁶⁹

De ce merită să fim aici, în aceste zile? Ce avem de câștigat? Conștientizarea faptului că ni s-a întâmplat ceva ce poate învinge anxietatea și nesigu-

⁶⁶ *Ibidem*, pp. 452, 457-458; traducere a noastră. «Tu m-ai lăsat să plec când voiam și când nu voiam, și totuși nu m-ai îndepărtat niciodată de tine» (Guglielmo di Saint-Thierry, *Preghiere meditate. Opere/3* [Rugăciuni meditate. Opere/3, n. tr.], Città Nuova, Roma 1998, p. 214).

⁶⁷ H.J.M. Nouwen, *Fiul risipitor*, Humanitas, București 2017, p. 178.

⁶⁸ Cfr. Declarație despre libertatea religioasă *Dignitatis Humanae*, I, 2.

⁶⁹ L. Giussani, *Qui e ora (1984-1985)*, op. cit., p. 77.

ranța noastră: totul se va termina în neant sau nu? Acestea nu pot fi învinse de gândul: «Acum încerc să mă străduiesc un pic mai mult», ci pot fi învinse doar de conștiința celor ce ni s-au întâmplat, ceva ce nu ai produs tu, ce nu am produs eu: «Te-am iubit cu o iubire veșnică, m-am îndurat de nimicul tău». ⁷⁰ Doar prezența Sa este consistența eului nostru.

3. Necesitatea verificării

«Cel care vine din cauza unei intuiții sau a unui presentiment vag al unei valori și apoi nu este solicitat și nu se implică să verifice, mai devreme sau mai târziu va pleca.» ⁷¹ Acest avertisment al lui don Giussani, adresat studenților, este valabil și pentru noi toți, nimeni nu este exclus. «Dacă Cristos este cu adevărat răspunsul la viață, acest lucru trebuie să se „vadă” cumva. [...] De aceea, le spuneam tinerilor: „Trebuie să supraveghem toate activitățile vieții noastre ca să reușim să vedem și să experimentăm, să înțelegem și să trăim, cum răspunde cu adevărat prezența lui Cristos la urgențele și la exigențele experienței noastre umane, urgențe și exigențe care se exprimă prin acele activități.» ⁷²

În timpul prezentării, la Biblioteca Ambroziană, a *Faptelor*, la Conferința de la Lugano despre Giussani, directorul de studii din Venegono, don Franco Mazzi, a observat: «Am putea spune, atunci, că don Giussani, în timp ce mergea el însuși pe „calea lui Dumnezeu” ca să-l urmeze pe Cristos – așa cum Faptele Apostolilor defineau creștinismul –, pe de o parte, verifica dacă experiența lui Petru, a lui Andrei și a altor apostoli a fost cu adevărat umanizantă și pentru el, și, pe de altă parte, îi invita pe tinerii întâlniți pe un tren, mai degrabă decât pe băncile școlii Berchet, să parcurgă același drum ca el. Dar tocmai: don Giussani a depistat criteriul autenticității, din această „mișcare” a lor în urma lui Cristos, în experiențele de credință atestate în Evangheliile și în restul Bibliei. Așa a ajuns să considere că, dacă experiența sa cu acei tovarăși de drum era la fel de umanizantă ca cea a lui Petru, a lui Andrei și a celorlalți apostoli, atunci însemna că Cristos înviat continua să fie prezent în istorie în mod eficient, ca să salveze umanitatea, chiar și pe cea a epocii noastre.» ⁷³

⁷⁰ Cfr. Ier 31,3.

⁷¹ L. Giussani, *Certi di alcune grandi cose (1979-1981)* [*Cerți de anumite lucruri mari (1979-1981)*, n. tr.], Bur, Milano 2007, p. 158.

⁷² L. Giussani, *Un avvenimento di vita, cioè una storia* [*Un eveniment de viață, adică o istorie*, n. tr.], sub îngrijirea lui C. Di Martino, EDIT-Il Sabato, Roma 1993, p. 341.

⁷³ F. Manzi, «Punct de vedere al unui cercetător al bibliei despre *Faptele apostolilor* de la Conferința FTL: „Giussani: Gândirea izvorătoare”», în *Revista Teologică de la Lugano*, anno XXIV, 1/2019, p. 200.

Biserica nu dorește adeziuni lipsite de critică. Trebuie să verific dacă ceea ce a intrat în viața mea îmi permite, sau nu, să înfrunt orice întuneric, orice dubiu, orice frică, orice nesiguranță. Așa cum ar trebui să fi studiat la Școala de comunitate, Biserica nu ne ia peste picior și nici nu trișează cu noi.⁷⁴

Aceasta este provocarea. Înțelegeți, atunci, că nu e suficientă o asociație, nu e suficient un staul, nu e suficient să căutăm niște locuri confortabile pentru a ne gândi că trăim ca niște creștini? În felul acesta nu ne vom descurca. Și cine vă propune așa ceva, nu ține la voi. Isus nu i-a închis pe discipoli într-un staul, ci le-a oferit metoda cu ajutorul căreia să poată înfrunta lumea, făcând o verificare a promisiunii Sale: «Dacă rămâi cu mine îți vei da seama că trăiești într-un mod incomparabil cu orice altceva».⁷⁵

Îmi scria cineva:

«„Ce anume rezistă la proba timpului?” M-am gândit de multe ori că această întrebare ar fi rezultatul unei depresii latente ale mele, rodul unui cinism galopant sau, oricum, rodul unei lipse de credință. Însă, în ultima vreme mi-am dat seama că nu e așa. Nu, nu este o întrebare de depresivi, fiindcă această întrebare a mea, în timp, s-a transformat și a devenit parte constitutivă a raportului și a dialogului cotidian cu El, astfel încât, de mai multe ori, m-am regăsit spunând: „Cum rezisti, Tu, o, Cristoase, la proba timpului, cum rezisti în căsnicia mea, cu prietenii, în raportul cu copiii care cresc, în provocările vieții de zi cu zi, în fricile care mă asaltează, în lucrurile care înainte îmi plăceau atât de mult și care acum mă lasă indiferentă? Cum?”. Făcându-mă să găsesc mereu „lucruri diferite și neașteptate” (aceasta este întotdeauna o trăsătură caracteristică a faptului că El se întâmplă) comparativ cu ceea ce m-aș aștepta, și care mă fac să renasc. A fost o perioadă lungă în viața mea în care Cristos a fost un soi de bibelou pe care-l invocam în caz de nevoie și în situații de urgență, în timp ce, de tot restul mă puteam ocupa liniștită singură. Dar acum, chiar și fără prea multe zguduituri, a apărut cu claritate conștiința că acel „Fără de mine nu puteți face nimic” nu este deloc o exagerare. Oricum, după ce l-am auzit pe don Giussani urându-ne la Ziua de început „perseverența unui drum”, eu și soțul meu ne-am hotărât s-o luăm din nou la drum, începând să participăm, după multe ezitări, la

⁷⁴ L. Giussani, *De ce Biserica*, op. cit., p. 267-268.

⁷⁵ «Biserica repetă cu Isus că poate fi recunoscută ca fiind credibilă în numele unei corespondențe cu exigențele elementare ale omului în înflorirea lor cea mai autentică. Este vorba despre ceea ce Isus înțelegea prin expresia [...] „însutit” aici pe pământ [nu în lumea de dincolo]. Este, deci, ca și cum, [...] Biserica [ți-] ar spune [...]: „Cu mine vei dobândi o experiență de plenitudine de viață pe care n-ai întâlnit-o în altă parte”. Prin această promisiune ca pe munchie de cuțit Biserica se pune la încercare pe ea însăși, propunându-se ca prelungire a lui Cristos către toți oamenii» (L. Giussani, *De ce Biserica*, op. cit., p. 266).

gestul de caritativa. A fost unul dintre momentele cele mai frumoase din cadrul căsniciei noastre, pentru că, în acel pas, în care am decis din nou să reluăm gestul, era din nou El între noi doi; în mod misterios, aderând la o propunere educativă a companiei, care aparent nu avea nicio legătură, ne-am redescoperit împreună, uniți pe același drum, cum nu se întâmpla de ceva vreme. Ce cadou neașteptat! Caritativa a fost ca un țunami în viața mea, fiindcă a dezvelit imediat, a făcut să se arate, dintr-o dată, poziția mea în fața vieții, poziție complet redusă».

Această abundență de viață este ceea ce îți va permite să verifici adevărul mesajului pe care ți-l aduce Biserica, să verifici dacă ea este, așa cum se propune, prelunișul a lui Cristos în istorie, sau nu. În experimentarea unei plenitudini, imposibil de experimentat în altă parte, se află „verificarea” celor pe care Biserica le spune despre sine: «Eu sunt Trupul lui Cristos, chipul prezenței Sale aici și acum». Și așa vei putea spune, aderând, cu o raționalitate tot mai mare, la ceea ce Biserica susține despre sine, «Cristos este aici».

Pentru a putea ajunge la această certitudine este nevoie ca omul să accepte să trăiască în mijlocul aceluia loc prin care ajunge la el viața Bisericii, deoarece Biserica «este viață și trebuie să ofere viață». Pentru asta cineva se hotărăște să vină aici un weekend întreg, ca să stea „la înmuiat” în această viață. Omul, într-adevăr, continuă don Giussani, «nu poate să înceapă o astfel de verificare fără o angajare care să implice viața». De aceea, «dacă Biserica nu poate trișa, nici omul [fiecare dintre noi] nu poate trișa».⁷⁶

Timpul este esențial pentru această verificare, ca să apară înaintea ochilor noștri diversitatea creștinismului, ce anume rezistă cu adevărat la proba timpului, a circumstanțelor, a provocărilor, a dezamăgirilor. Să nu ne fie frică: dacă suntem sinceri cu exigențele inimii, acestea sunt atât de ireductibile noi înșine și la manipularea noastră, sunt atât de ireductibile încât au puterea să demasce orice idol pe care ni l-am construit! Nu e nevoie de nimic altceva decât de timp și de comparația cu inima, pentru a vedea ce este adevărat și ce nu. Fiindcă doar ceea ce e adevărat durează în timp. Ceea ce este adevărat are un accent inconfundabil – știm cu toții asta – și durează în timp. Și de ce durează? Pentru că, așa cum am spus la început, corespunde exigențelor inimii. Toate promisiunile pe care ți le fac idoli nu durează, fiindcă nu corespund inimii, «au gură și nu vorbesc»,⁷⁷ spuneau profeții lui Israel. Sunt nimic, sunt inconsistenți idoli; după o vreme, *pfffff*, dispar.

Ca să facem un drum cert avem la dispoziție niște instrumente ce nu pot fi reduse la noi înșine și la manipularea noastră. Aceasta este provocarea pe

⁷⁶ L. Giussani, *De ce Biserica*, op. cit., p. 267-268.

⁷⁷ Ps 115,5.

care fiecare trebuie să o angajeze cu sine însuși.

Iată – pentru a încheia – o documentare a verificării propunerii pe care o primim cu toții, mereu, în mișcare, și care constă în a nu ne mai întoarce la A după experimentarea lui B.

«Experimentez în mod foarte concret etapa definitivă, spre maturitatea credinței. Trăiesc în mișcare de treizeci și patru de ani, dar, în această ultimă perioadă, mi-a fost dat harul de a experimenta un salt în autoconștiința credinței. Mi-am dat seama de disproporția care există între ceea ce am primit și umanitatea mea. Mult timp am trăit cu aroganța gnostică de a crede că înțeleg, și mă forțam – în manieră pelagiană – să încerc să aplic ceea ce credeam că am înțeles. Azi se întâmplă că totul mi se pare nou. Mă descopăr într-o poziție complet diferită față de cea pe care o aveam atunci când am cunoscut mișcarea. Încep să mă emoționez pentru fiecare lucru. Cuvinte pe care le-am citit de un infinit de ori, și care generau în mine o satisfacție intelectuală, dar care nu schimbau nici măcar cu un milimetru poziția mea, acum mă lasă dezarmat. Mi-am dat seama că îl urmam pe Giussani în mod abstract, fără să pun în joc, în mod concret, inteligența și inima. Am început să înțeleg ce anume înseamnă o inteligență afectivă, un atașament față de persoana sa și, în consecință, față de cuvintele sale. Giussani a încetat să mai fie cineva care era în afara umanității mele și a început să o judece din interior. A început să se arate semnificația reală a ceea ce am înțeles și am învățat aproape pe de rost în capitolele 1, 2, 3, 5, 10 din *Sensul religios*. Sunt fascinat, pentru că ajung să fiu din nou ca un copil, descopăr că am de învățat totul, dar nu atât pentru a acumula niște cunoștințe, cât pentru a „trăi intens realul”.»

Cu cât realizăm mai mult, în raportul cu toate circumstanțele, verificarea personală a capacității lui Cristos de a ne schimba viața («Cine mă urmează va avea însutitul, aici, pe pământ»), de a o face să renască, cu atât mai mult, se umplu de rezonabilitate recunoașterea prezenței Sale și „da”-ul nostru față de El și față de modalitatea concretă pe care a ales-o ca să ajungă la noi și ca să ne cucerească: mișcarea.

Verificarea, așadar, este calea cea mare pentru personalizarea credinței, pentru maturizarea certitudinii prezenței lui Cristos în viața noastră.

SFÂNTA LITURGHIE

Lecturile Sfintei Liturghii: Ez 37,21-28; Ier 31,10-12b.13; In 11,45-56

**OMILIA E.S.R. MONSENIOR MATTEO ZUPPI
ARHIEPISCOP MITROPOLIT DE BOLOGNA**

Aceste Exerciții ne introduc în săptămâna Sfântă a patimilor și a învierii. Sunt zilele care luminează toate zilele noastre. Ne pregătim să-L urmăm cu emoție pe Fiul omului, în iubirea sa până la sfârșit. Pățimirea sa ne interoghează și ne călăuzește mereu. De fapt, El ni se dăruiește cu toul pe sine și ne ajută să înțelegem unde suntem. Îl vom trăda datorită aroganței noastre banale, crezând că opusul fricii ar fi curajul și nu iubirea; vom putea plânge și vom putea reporni de la cuvântul Său, la fel ca Petru; vom vedea aviditatea celor puternici și înverșunarea oamenilor legii care îl condamnă; vom rămâne consternați în fața stupidității asatine, ascunși în mulțimea manipulată care urlă condamnarea Celui care este tocmai salvarea ei; ne vom opri alături de Maria, la picioarele crucii, și vom alege să creștem luând noi această mamă care ne este încredințată și învățând să o protejăm ca să fim mereu fii responsabili și nu niște orfani distanți.

Iubindu-l și urmându-l pe Isus, devenim și noi sfinți: nu perfecți, constrânși de fapt să avem grijă de aparențe, să măsurăm respectul în funcție de primele locuri din sală și salutările acordate, ci mici – niște cerșetori, ar fi spus „cineva” –, dar mari pentru simplul fapt că suntem iubiți de Isus. Isus este întâlnirea, întâlnirea mereu nouă care, cu blândețe ne determină să fugim înainte, mai ales atunci când pașii devin un pic greoi și un pic leneși, și cu fermitate ne cere să nu ne fie frică să stăm cu el, să îl iubim și să nu ne lăsăm pe tânjală irosindu-ne viața și darurile care sunt în ea.

Timpu e scurt și trece repede. Paștile și oportunitățile nu sunt infinite! Suntem niște sârmani. Ce bucurie, de fapt, să înțelegem acest lucru și să auzim că cineva ni-l spune, chiar și învățând să râdem de noi înșine (uneori ne luăm prea tare în serios, atât de tare, încât nimeni nu ne mai poate spune nimic; ironia și buna dispoziție ne ajută să relativizăm eul nostru și să nu îl relativizăm pe Domnul, ceea ce ne vine categoric mult mai ușor!). Nu e deloc frustrant să ne aducem aminte de fragilitatea noastră, așa cum idolatria eului ne face să credem.

În Postul Mare am revenit la noi înșine, nu am ieșit afară din noi. Suntem niște sârmani care își întind mâinile spre unica mână care îi salvează. Este imaginea, minunată, a afișului de Paște de anul acesta. «Eu rămân același om amărât ce sunt, dar cu Cristos sunt sigur, sunt bogat. [...] Doar cu

El alături cineva se poate iubi pe sine, afecțiunea față de sine poate fi rostită doar de cel care duce acest mesaj; iubire față de sine și deci iubire față de alții»,⁷⁸ spunea don Giussani. De fapt, un este deloc scontat, pentru o generație ca a noastră, care trăiește și teoretizează iubirea de sine, dar redusă la individualism, poate că o fi ea garantată de toate drepturile, dar fără aproapele și, la urmă, fără iubire.

Noi suntem poporul – așa cum am ascultat – promis de profet, un popor de umili și de săraci: «Voi face din ei un unic popor pe pământul meu», și chiar și acest sanctuar al său. Eu cred – pentru mine este în mod cert așa, dar cred că este la fel și pentru voi –, cred că să vă văd, să ne vedem așa, să fim chiar și fizic împreună și să vedem acest sanctuar, ne ajută în zilele de singurătate, de greutate, să ne amintim că facem parte din acest popor. Un popor pe care îl descoperim fiind mult mai mare decât cum credeam noi (este un har!) care ne cere, însă, o adevărată nouă și personală. Un popor nu de protagoniști care ajung să se despartă și să se epuizeze în confruntările dintre ei, ci un popor de frați chemați mereu să slujească și să îngrijească comuniunea, care nu e niciodată scontată și nu se înfăptuiește o dată pentru totdeauna.

Unicul nostru protagonism este acela de a fi sfinți, care ne permite să fim cu adevărat noi înșine și se dezvăluie în iubirea pentru ceilalți, nu prin faptul că ne impunem sau îi folosim pe ceilalți. Suntem un popor care nu dobândește aroganța celor drepți, duritatea negativă a profetilor de ghinioane, adică a acelor care nu știu să recunoască semnele harului și care, la urmă, nu văd altceva decât dezastre și probleme, fiindcă nu citesc istoria și nu cred în providență. Ce bucurie să facem parte din acest popor de sărmani și să putem fi din acest popor de atâția ani – cum cred că este pentru mulți dintre voi – într-o prietenie fidelă, iubitoare, care caută binele și ajută binele, uniți în ceea ce papa Benedict numește o «companie de nădejde», parte a unei caravane care nu a încetat niciodată să meargă și care i-a însoțit pe mulți dintre noi practic toată viața.

Unitatea și armonia acestui popor – care e întotdeauna delicată, care trebuie servită și de care nu trebuie niciodată să profităm – este încredințată în mâinile fiecăruia. Giussani se emționa atunci când vorbea despre Biserica în calitate de «loc în care toți acești oameni se îmbogățesc». E un pic contrariul lumii, în care puțini se îmbogățesc și ceilalți rămân cu adevărat săraci. Aici «toți acești oameni se îmbogățesc, se dăruiesc și se îmbogățesc cu dăruirea celorlalți». «Biserica – mai spunea Giussani – este tocmai un loc emoționant de umanitate, este locul umanității, locul în care umanitatea crește, se dezvoltă, eliminând în permanență ceea ce intră impur în ea, pentru că suntem

⁷⁸ L. Giussani, *Qui e ora (1984-1985)*, op. cit., p. 68.

ființe umane; dar ea este umană, de aceea oamenii sunt umani atunci când scot impuritatea și iubesc puritatea. Este un lucru cu adevărat înduioșător Biserica». Și spunea: «Lupta cu nihilismul, împotriva nihilismului, este această înduioșare trăită».⁷⁹

Din unele puncte de vedere, aceste zile – am ascultat asta în Evanghelia – sunt o purificare pentru Paști, pentru a trăi Paștele, dar sunt și un mare avans. Săptămâna Sfântă este, de fapt, timpul potrivit pentru a respinge ceea ce în inima noastră și în Fraternitatea noastră este impur – având în vedere că suntem făcuți pentru a iubi, suntem creați pentru a fi sfinți; și nu pentru că am fi perfecți, ci pentru că suntem iubiți –, cerând să putem scoate ceea ce este impur, cerând iertare și iertând, alegând să iubim și deschizându-ne la o iubire atât de mare.

Într-o generație ca a noastră, fără legături, care se teme de relații și care sfârșește însă prin a fi legată de multe dependențe, mulțumim pentru că facem parte dintr-un popor ca acesta, care continuă să cânte eliberarea sa, adică iubirea Sa pentru Domnul care ne redă propriul sine. Noi nu am pierdut uimirea unei întâlniri care se reînnoiește. Ba dimpotrivă. Paștele patimilor și a învierii (nu există una fără alta, și invers!) ne ajută să regăsim iubirea începutului, ca să nu devenim călduți și niște administratori avari, uneori amari datorită inevitabilelor dezamăgiri; ne determină să căutăm nu dușmanii, ci persoanele; face să crească în noi plăcerea de a vorbi cu toți oamenii și entuziasmul ca să nu ne mulțumim cu mediocritatea sau să fim niște martori călduți și nemulțumiți.

Fiecărui dintre noi îi este încredințată o bucățică din această carismă – din acest popor, așa cum am auzit de la profet, o bucățică din această promisiune care străbate prin viața noastră, așa cum spunea mai devreme Carrón, care devine concretă și poate cineva își da seama de asta cu mult timp după: «În sfârșit, am înțeles!» –, o bucățică pe care trebuie să o ducem în lume, să le-o dăruim multora, cu inteligența și cu răbdarea prieteniei și a iubirii, fiindcă este und dar; și un dar se pierde atunci când îl transformăm în proprietate. De fapt, deținem doar ceea ce dominăm. Fie ca mulți să poată vedea frumosul, adevărul, bunătatea nu în niște categorii abstracte sau ca un adevăr îndepărtat, ci în fiecare dintre noi, în umanitatea noastră concretă și săracă, așa cum este, în frumusețe, în adevărul și în bunătatea vieții noastre personale. Să avem grijă de acest lucru!

Iată de ce ne e dor de trecut: fiindcă Cristos este o prezență pe care o simțim adevărată azi, prezență umană care ne-a păzit și care se reînnoiește

⁷⁹ L. Giussani, *Il tempo e il tempio. Dio e l'uomo* [Timpul și templul. Dumnezeu și omul, n. tr.] Bur, Milano 1995, p. 74.

fără să se piardă sau să se devalorizeze. Prezența sa devine prezența noastră. O prezență care a cunoscut păcatul, dar nu a devenit cinică sau resemnată. «Vor fi poporul meu și eu voi fi Dumnezeu lor», această prezență ne determină să mergem în continuare «cu veselie» – așa cum cântam într-o vreme⁸⁰ –, pe străzi, ca să întâmpinăm săracii și oamenii. «Vor fi poporul meu și eu voi fi Dumnezeu lor. Voi face un legământ de pace cu ei; va fi un legământ veșnic cu ei. În mijlocul lor va fi sălașul meu», sanctuarul său.

Iată ce rezistă la proba timpului: durează iubirea care nu se corupe fiindcă este sfințenie a lui Dumnezeu, personală și a popoului, a mea și a noastră. Durează iubirea dăruită, serviciul în slujba fraților și a săracilor (care sunt frații mai mici chiar ai acestei Fraternități), aplecându-ne să le spălăm picioarele. Durează comuniunea care ne unește și pe care păcatul nu o poate destrăma. Durează iubirea lui care răspunde la întrebarea din Evanghelia de azi, care, în fond, este întrebarea așteptării noastre, uneori disperate: «Ce credeți? Nu va veni la sărbătoare?». Da, Domnul meu și al vostru vine, și vine doar din iubire. Vine și fidelitatea lui durează chiar și atunci când totul pare să se termine. Vine la sărbătoare, dându-și viața, ca să pregătească sărbătoarea fără de sfârșit.

«O pozitivitate totală în viață trebuie să călăuzească sufletul creștinului, în orice situație s-ar afla, orice remușcare ar avea, orice nedreptate ar simți că îl apasă, orice întuneric l-ar înconjura, orice dușmănie, orice moarte l-ar asalta, fiindcă Dumnezeu, care a făcut toate ființele, este pentru bine, Dumnezeu este ipoteza pozitivă asupra tot ceea ce trăiește omul.»⁸¹ Aceste cuvinte ale lui don Giussani devin rugăciunea noastră, în certitudinea și în bucuria de a fi găsit ceea ce durează pentru totdeauna: iubirea care vrea doar iubirea noastră.

Paștele este cel care ne face să înviem cu El și care durează pentru totdeauna.

ÎNAINTE DE BINECUVÂNTARE

Julián Carrón. Dragă Excelență, doresc să vă mulțumesc din toată inima, în numele meu și al tuturor celor prezenți, pentru că ați acceptat să călăuziți această Euharistie în timpul Exercițiilor spirituale anuale. Mulțumesc mult pentru ceea ce ne-ați spus, Excelență. Mulțumesc pentru mărturia

⁸⁰ Cfr. «La canzone della Bassa», în *Canti [Cântece, n. tr.]*, Società Coop. Ed. Nuovo Mondo, Milano 2014, p. 234.

⁸¹ L. Giussani, *Alla ricerca del volto umano [În căutarea chipului omenesc, n. tr.]*, Exerciții Spirituale ale Fraternității Comunione e Liberazione, Rimini 3-5 mai 1996, supl. la *Litterae communionis - Tracce*, iulie/august 1996, p. 12.

dumneavoastră, în această schimbare de epocă ce nu e simplă, care arată o totală și cordială identificare și urmare a papei Francisc. Este ceea ce dorește să trăiască fiecare dintre noi, tot mai uniți fiind cu Cristos și cu Biserica sa, ieșind în întâmpinarea oamenilor, frații noștri, mai ales în întâmpinarea săracilor și a celor nevoiași. Mulțumesc!

Monsenior Zuppi. Eu sunt cel care vă mulțumește, evident, pentru invitație. Mi-au spus că veți fi puțini la Rimini ... Oricum, mulțumesc. Simt mult darul de a merge împreună, darul acestei comuniuni, al acestei Fraternități. Trebuie, de asemenea, să le mulțumesc aceluia dintre voi care locuiască la Bologna, le mulțumesc mult pentru serviciul și mărturia lor. Dar cred și că trebuie să îi mulțumim împreună Domnului care vine. Cineva s-ar putea gândi: «Cine știe dacă vine!?!». Vine! Și aceste zile ne ajută să ne deschidem inima și să nu fim precum cei pe care, cu ironia sa, papa Francisc îi descrie astfel: «Acei creștini care trăiesc Postul Mare fără Paști». Aceste zile sunt cu adevărat o pregătire pentru a scoate din noi – așa cum am spus mai devreme, citând minunata frază a lui Giussani – ceea ce este impur, fiindcă suntem creați pentru acest popor, pentru acest sanctuar, și sărăcia noastră găsește cu adevărat Paștele, învierea, deja în simplul fapt de a fi împreună, de a merge împreună. Pentru asta să îi mulțumim Domnului și să cerem binecuvântarea unui Paște care să ne găsească alături de El, înfruntând răul cu El, fără să fugim, înfruntând răul cu El, dar și cu forța iubirii, care este mai puternică decât orice adversitate, conștienți fiind că a-și da viața înseamnă că durează pentru totdeauna.

Salve Regina

Sâmbătă după-amiază, 13 aprilie

La intrare și la ieșire:

Wolfgang Amadeus Mozart, Concert pentru pian și orchestră în re minor n. 20, K 466

Clara Haskil, pian

Igor Markevitch – Orchestre des Concerts Lamoureux

“Spirto Gentil” n. 32, Philips

■ A DOUA MEDITAȚIE

Julián Carrón

«Aceasta este biruința care a biruit lumea: credința noastră» (1In 5,4)

Primul pas pe care l-am făcut azi dimineață a fost o «constatare»: există «un fel diferit de a relaționa unii cu alții, o atmosferă mai respectuoasă și mai adevărată», o noutate de viață pe care o observăm în mulți din jurul nostru și pe care paginile cărții *De ce Biserica* ne-au ajutat să le surprindem. Este unul din lucrurile care mă uimește atunci când călătoresc prin lume ca să vizitez comunitățile mișcării: în locurile cele mai pierdute de lume, există oameni simpli – care nu sunt bătători la ochi, pe care aproape nimeni nu îi cunoaște – care trăiesc o experiență fantastică, care îi face să aibă o recunoștință care dă pe din afară; în cele mai diferite situații, infinit mai dramatice de cât ne-am putea noi imagina, mulți încep să trăiască experiența unei noutăți, a unei înfloriri și a unei intensificări a vieții, a unui mod diferit de a aborda circumstanțele, inclusiv dificultățile.

Acest lucru este posibil oriunde și oricui. Este ceea ce mă lasă cu gura căscată de fiecare dată. Ascultați ce povestește despre ea Aliona, din Karaganda:

«Am întâlnit mișcarea în 1997, atunci când la noi la școală a venit părintele Edoardo ca să ne povestească, la ora de istorie, despre Italia. S-a născut o prietenie, venea la noi la cină, ne impresiona mult și apoi, după ceva timp, ne-a invitat în vacanță. Noi nu văzuserăm niciodată ceva asemănător, ne-a cucerit. Am început să mergem la Școala de comunitate, am întâlnit noi prieteni, am continuat să participăm la vacanțe. Apoi m-am înscris la universitate și după doi ani am fost acaparată de viața de student și am ieșit din comunitate, pentru că [fiți atenți la acest pasaj] mi se părea că în viața mea primisem credința, deci puteam să merg la biserică și singură. Mi se părea că, de fapt, comunitatea nu mă mai ajuta. M-am căsătorit, am născut două fete. Când s-a născut cea de-a doua fiică, celei

mari i s-a găsit o boală particulară. Evident, pentru mine a fost o mare încercare. Am început să caut din nou un sens, simțeam un gol imens în raportul cu soțul meu, în raportul cu fetele, mi se părea că viața devenise o fundătură, îmi lipsea mereu ceva. După șapte ani, fiica mai mică trebuia să înceapă școala. În fața școlii am întâlnit o fostă profesoară de-a mea, care întâlnise mișcarea deodată cu mine. Vorbind cu ea, am întrebat-o: „Mai există Școala de comunitate și tot restul?“, poate cu o speranță pentru mine. Ea mi-a răspuns: „Sigur! Noi suntem prezenți în continuare”. Apoi m-a privit și m-a întrebat cum eram. Când i-am povestit de fiica mea mai mare, mi-a zis: „O astfel de fetiță trebuie iubită mult mai mult. Haideți cu noi în vacanță”. În acea vacanță i-am revăzut pe cei pe care îi cunoscusem cu mulți ani în urmă, am văzut cum trăiau, ochii lor erau plini, străluceau de bucurie, familiile lor erau fericite cu viața lor. Eu am înțeles că eram atât de închisă, încât viața mea era o cursă [bazată] pe mine însămi, fără sens. Am simțit din nou cum mi se umplea inima de entuziasm. Au trecut cinci ani și eu încă simt că acesta este unicul loc în care trăiesc cu adevărat, în care sunt eu însămi, în care îmi pot iubi fiica așa cum aș fi vrut dintotdeauna, în care îmi pot iubi soțul pentru ceea ce este el. Și nu există nimic altceva în stare să răspundă la întrebările mele, doar Cristos. Școala de comunitate și caritativa sunt ceea ce îmi redau propriul sine».

Ce anume a făcut posibil acest mod diferit de a trăi? Ceea ce l-a făcut posibil – răspund arătând factorul cel mai repede evident – a fost implicarea propriei vieți în propunerea mișcării, adică a Bisericii așa cum ne-a atins ea în mod convingător; a fost fidelitatea față de această propunere. Cine a acceptat să se implice în viața propusă de Biserică prin intermediul mișcării a experimentat o noutate pe care o putem constata și care se comunică, pe ale cărei semne le vedem, numeroase. Nimic nu este mecanic în viață, cu atât mai puțin creștinismul. De aceea, pot exista oameni, în aceeași comunitate, care iau în serios propunerea, care trăiesc fidelitatea față de ea, și oameni care rămân indiferenți.

Dar acest lucru reînnoiește întrebarea care conferă titlul acestor Exerciții ale noastre: ce anume rezistă la proba timpului? De fapt, cu cât sunt mai evidente plinătatea de viață și noutatea experimentată, cu atât mai acută este întrebarea : cum poate dura această schimbare?

1. Problema duratei

Cum poate deveni a noastră această privire, pe care de multe ori o găsim înăuntrul nostru și care ne face să explodăm de bucurie? Și cum se poate ca ceea ce experimentăm trăind înmuiiați în comunitatea creștină să atingă tot, dar chiar toate aspectele vieții?

Avem un mare noroc: don Giussani a înfruntat deja această întrebare în urmă cu mulți ani («Ce durează?»), la o anumită cotitură din experiența studenților, și deci putem fi însoțiți de el, pas după pas, ca să răspundem la toată nevoia pe care am simțit-o în aceste zile. Există o singură cale, spune don Giussani, una singură: având în vedere că fidelitatea față de propunere a fost cea care a produs acea schimbare, trebuie să fim fideli, «să continuăm să fim fideli!».⁸²

Dar aici începe dificultatea noastră, fiindcă iese la iveală, și în noi, moralismul care caracterizează modul de a gândi în care suntem adânciți. De fapt, există un mod de a înțelege acest *a fi fideli* care este cel al majorității lumii, drept pentru care, ne avertizează don Giussani, «această fidelitate e abandonată cu totul în mâinile capacității voastre etice». Suntem tentați de o interpretare moralistă și voluntaristică a fidelității. Tindem să citim totul în termeni de „capacitate”. Ca și cum am zice: am surprins o anumită nouătate de viață, am experimentat o schimbare neașteptată, acum trebuie să ne străduim ca s-o facem să dureze, să o prelungim și s-o realizăm în toate. «Gândiți-vă – spune atunci Giussani – la plictiseala unei inevitabile repetitivități, pentru că ar trebui să ne repetăm tot timpul: „Trebuie să schimbăm relațiile dintre noi, trebuie ca în această vacanță să ne tratăm cu respect, va trebui să ne iubim ca frații, va trebui să fim sinceri prieteni, va trebui să respectăm ordinea ...”. Va trebui!» În consecință, «cum să mergem înainte» este înțeles ca «un fenomen de străduință a voinței voastre»,⁸³ ca și cum ar fi suficient să repetăm constant o rechemare ca să împiedicăm decăderea sufletului, ca să ne păstrăm moralul trupei mereu sus, ca și cum am putea genera noi, prin impulsurile noastre, ceea ce dorim.

«Însă eu cred – continuă Giussani – că nu e o chestiune de ghinion, nu e pesimism să prevezi, cu trecerea timpului, că în fața repetitivității rechemării apare o oarecare degradare a atenției voastre, o anumită scădere a entuziasmului, pentru că entuziasmul apare doar în fața noutății.»⁸⁴ Și noutatea este adevărul, divinul care se manifestă, atrăgând și mobilizând ființa noastră.

Durata schimbării nu poate proveni din voința noastră, fiindcă știm cu toții deja de la început că efortul nostru nu e în stare de nimic. «Până la urmă, această voință a noastră, această strădanie a noastră, această eticitate nu poate să nu rămână foarte fragilă.»⁸⁵ Mai ales într-o societate care spune exact contrariul a ceea ce propunem noi și ce încercăm noi să trăim.

⁸² L. Giussani, *Qui e ora (1984-1985)*, op. cit., p. 55.

⁸³ *Ivi.*

⁸⁴ *Ibidem*, p. 56.

⁸⁵ *Ivi.*

Este imposibil să ne ascundem acest lucru: «Această fragilitate endogenă a noastră, structurală, ne face să devenim ca niște frunze în bătaia vântului, adică ne face să devenim ușor victime ale puterii, ale puterii seculare, sociale, civile. Încercați numai să vă gândiți să țineți piept în mod constant mentalității care ne înconjoară, mentalității care determină căile și parcursurile pentru cariera universitară, pentru profesie, mentalității din casa voastră cu privire la ce este de făcut, a mentalității tuturor! Țineți piept la astea! Să vă puneți nu doar cu puterea seculară, ci și cu puterea ecleziastică: dacă experiența noastră este sau ar fi boicotată, contrazisă, combătută, în realitatea Bisericii, energia de comunicare și creativitatea adeziunii noastre s-ar rarefia, totul ar deveni mult mai limitat, și e foarte ușor să prevezi incapacitatea unei rezistențe eficiente din partea noastră. Dar o experiență devine istorie atunci când nu poate fi oprită de putere».⁸⁶ Acest lucru este astăzi, pentru noi toți, mult mai evident decât cu câteva decenii în urmă.

Invitația la fidelitate nu este așadar «o invitație imediat determinată de speranța în puterea voinei voastre, nu se bazează pe eticitatea voastră».⁸⁷

Atunci, dacă nu depinde de forța voinei noastre, pe ce anume se bazează fidelitatea? Ca să răspundem trebuie, înainte de toate, să ne întrebăm: cum a devenit creștinismul istorie? În răspunsul la această întrebare este, de fapt, cuprinsă toată noutatea sa, excepționalitatea sa – de care e necesar să devenim mai conștienți –, care este temelia fidelității.

2. «Pretenția lui Cristos de a fi contemporan în istorie»

Ce anume a făcut posibil ca începutul trăit de discipoli să continue în timp? Creștinismul a continuat în istorie, a devenit istorie oare prin puterea voinei celor dintâi? Au fost ei atât de capabili încât să asigure menținerea începutului? Și ei au fost încolțiți după ce totul s-a prăbușit, la un moment dat chiar de către Cel care trezise în ei atât de mult entuziasm. După moartea Sa, de fapt, doi discipoli se întorc acasă spunând: «Noi speram ca în sfârșit să fi venit cel care putea să îndeplinească promisiunea pe care am primit-o atunci când l-am întâlnit, acea promisiunea care corespundea cu așteptarea inimii; dar acum s-a terminat totul».⁸⁸ Și atunci când câteva femei aleargă la apostoli ca să le dea vestea învierii, unii dintre ei se gândesc: «São loucas» – cum spune cântecul –,⁸⁹ sunt nebune, și într-adevăr, cei doi de la Emaus se întorc acasă dezamăgiți.

⁸⁶ *Ibidem*, p. 56-57.

⁸⁷ *Ibidem*, p. 58.

⁸⁸ Cfr. *Lc* 24,13-35.

⁸⁹ *Barco Negro*, muzică de Caco Velho și Piratini și text de D. Mourão-Ferreira.

Dar atunci, dacă nu a fost o străduință a lor – și numai să înțelegem asta e deja eliberator –, nici o încercare organizatorică a lor, ce anume a făcut posibilă continuitatea fenomenului inițial? Cum se explică că a durat?

Este întrebarea care ia cu asalt istoricii și pe oricine se apropie de povestirile evanghelice. Citind textele evangheliilor, care nu au ascuns nimic din dezorientarea apostolilor, ne trezim în fața acestui paradox: toți ai săi L-au abandonat și au fugit, dar după câteva zile sunt din nou împreună, entuziaști, disponibili pentru tot; istoricii chiar nu reușesc să își explice acest aspect. Și totuși, această schimbare trebuie să aibă o explicație! Astfel ei fac apel la același cuvânt pe care l-am folosit în aceste zile: trebuie să se fi întâmplat «ceva», motiv pentru care, niște oameni pierduți, dezamăgiți, care s-au dus acasă sceptici fiindcă promisiunea nu se împlinise, sunt din nou împreună, entuziasmați, disponibili pentru orice, cu o energie ce dă de din afară.

Până și Strauss, istoricul raționalist, care neagă caracterul istoric al învierii, ca să își explice schimbarea de poziție a discipolilor, este constrâns să admită că trebuie în mod necesar să se fi întâmplat «ceva»: o minciună inventată de discipoli n-ar fi putut, într-adevăr, să confere motivul corespunzător pentru tot ceea ce se întâmplase în ei într-un timp atât de scurt. «O astfel de minciună, inventată de Apostoli, nu ar fi putut insufla curajul de a vesti, cu atâta constanță și în mijlocul celor mai mari pericole, învierea lui Isus. Pe bună dreptate, apologiștii insistă chiar și azi cu observația că extraordinara revoluție ce a avut loc în sufletul Apostolilor, de la cea mai profundă descurajare, de la pierderea oricărei speranțe în clipa morții lui Isus până la credința și entuziasmul cu care îl anunțară ca fiind Mesia la Rusaliile ce au urmat, o astfel de revoluție nu s-ar fi putut explica dacă între timp [adică la doar câteva săptămâni după răstignirea Sa] n-ar fi survenit ceva extraordinar de mângâietor și, mai ales, ceva ce să îi fi convins de învierea lui Isus cel răstignit.»⁹⁰

Creștinismul a devenit istorie, o istorie care a ajuns până aici, până la mine, până la tine, datorită a ceea ce s-a întâmplat cu câteva zile după răstignire. Ce anume a permis să devină istorie? Faptul că divinul s-a arătat cu o forță și mai mare: unicul motiv care a făcut posibilă acea întorsătură și continuitatea în timp a fost, adică, faptul că L-au văzut viu. «„Cristos a înviat” înseamnă că Cristos deține stăpânirea timpului, este Domnul timpului, biruiește timpul.»⁹¹

⁹⁰ D.F. Strauss, *La vita di Gesù o Esame critico della sua storia* [Viața lui Isus sau Analiză critică a istoriei sale, n. tr.], La Vita Felice, Milano 2014, p. 1395-1396.

⁹¹ L. Giussani, *Qui e ora* (1984-1985), op. cit., p. 63.

Cristos este prezent acum! Aceasta este excepționalitatea creștinismului, datorită căreia Cristos este o prezență diferită de orice altă figură din panteonul religiilor: «Excepționalitatea este pretenția lui Cristos de a fi contemporan istoriei».⁹² O contemporaneitate pe care nicio putere din această lume nu a putut-o opri, astfel încât a ajuns până la noi. Ea nu va fi niciodată blocată, niciodată, de nicio putere.

Atunci, fidelitatea este fidelitate față de Cristos cel înviat. Ceea ce permite durata, ceea ce rezistă la proba timpului, nu suntem noi cu ceea ce suntem noi în stare să facem, ci acea nouitate – însăși prezența Sa, reîntâmplarea prezenței Sale acum, o Prezență acum – care a intrat în viața noastră, pe care constant am văzut-o reapărând, pe care n-o mai putem elimina din noi, n-o pot smulge din istoria mea; pot pleca, dar chiar și atunci o voi duce cu mine. Acel «ceva» pe care istoricii îl la Strauss îl admit – chiar și fără să recunoască, și cu atât mai puțin să adere – nu e altceva decât faptul lui Cristos înviat. Fidelitatea despre care vorbim este fidelitatea față de acest fapt întâmplat.

«Acea experiență de totalitate pe care au trăit-o primii discipoli ar putea fi lăsată în depărtare, simțită – din punct de vedere melancolic și nostalgic – [...] ca fiind la fel ca alte experiențe din alte medii, din alte momente ale istoriei. Dar excepționalitatea [...], cum spune Eliot în *Patru cvartete*, intersecția celor fără timp în timp, acolo este locul în care schimbarea provocată durează, durează, devine durată („durată” înseamnă o altă realitate, un alt mod al realului, pentru că durata este consistența ființei, a unei alte ființe), adică devine istorie. Excepționalitatea este că schimbarea durează, devine istorie.»⁹³

Menținerea schimbării – transformarea în istorie a începutului – presupune, da, fidelitatea mea, dar este conferită, este generată de ceva ce nu sunt eu, aici de o Prezență care domină istoria, care a biruit asupra timpului și a spațiului și este aici, acum. «El este aici. / Este aici la fel ca în prima zi»,⁹⁴ spunea Péguy. Se întâmplă acum. Există «ceva care există dinainte» de fidelitatea mea și care cere și susține fidelitatea mea: este întâmplarea Lui acum.

«Acum un an eram într-o perioadă de mare încercare, nu eram bine, dar ca de un fir înceram să rămân agățată de unii, de câțiva prieteni care nu se deșirau, nu le era frică. Într-o zi am mers la unul dintre ei și eram foarte rău. Mi-a spus o frază: „Prietenia noastră e sacră pentru că deschide întrebări la care doar Altceva poate răspunde”. După câteva săptămâni,

⁹² *Ibidem*, p. 64.

⁹³ *Ibidem*, p. 60.

⁹⁴ Ch. Péguy, «Il mistero della carità di Giovanna d'Arco», în Id., *I misteri [Misterele, n. tr.]* Jaca Book, Milano 1997, p. 56.

eram la cină cu o altă prietenă și, în timp ce plângeam, m-a privit și m-a întrebat cu sânge rece: „Tu cine ești?”. Atunci mi-am zis: răspunsul dat mie nu sunt niște cuvinte, niște explicații creștine, ci prezența Sa. Nimic mai puțin! Răspunsul este El, care, prin întâlnire, mi-a rănit pentru totdeauna inima cu frumusețea Sa. În culele vieții mele, care este o istorie în Istorie, eu văd că unicul lucru care rezistă este fidelitatea lui Dumnezeu, faptul că El continuă să mă aștepte, să mă dorească, să vină să mă caute: faptul că El este deja acolo!». Cristos ne vine în întâmpinare prin prieteni care nu se deșiră, cărora nu le este frică.

Atunci, care este pericolul mortal pe care adesea l-am văzut apărând în acești ani? A-l exila pe Cristos – evenimentul prezenței Sale, întâlnirea cu El – în trecut, și a trăi din amintiri, din nostalgia începutului (arhiepiscopul de Milano ne-a spus asta recent, în omilia pentru comemorarea lui don Giussani),⁹⁵ în încercarea – și în aroganța – de a dezvolta noi consecințele întâlnirii. Aceasta este tentația kantiană.

Cristos devine astfel o „non-prezență”, o prezență în trecut, o premisă care este în spatele nostru, din care ne inspirăm angajamentele și proiectele. Aceasta nu este doar atitudinea protestantă, atenție: poate fi atitudinea față de acea întâlnire decisivă cu realitatea mișcării care a marcat viața noastră, a tuturor celor care suntem aici.

«Există un pericol», spune Giussani, «și l-am simțit: câți n-au căzut în el!». Ce pericol? «Așa cum umanitatea s-a gândit mereu un pic la epoca de aur ca la începuturile timpului uman, la paradisul terestru, tot așa mulți oameni au resimțit începutul mișcării noastre sau începutul participării proprii la mișcare ca pe un soi de epocă de aur, ca un soi de vrajă minunată pe care, însă, timpul o privează de atractivitatea sa: [...] protestantismul a ridicat la rang de sistem această privire către figura lui Cristos. Acela „a fost” momentul. Și de ce se întâmplă? Se întâmplă pentru ca omul tuturor timpurilor să poată avea, în amintirea aceluia moment, motiv de speranță pentru viitor, pentru dincolo de moarte, pentru destinul său, în timp ce trece prin această viață atât de plină de dezamăgiri în toate sensurile și mai ales de dezamăgire de sine, morală!»⁹⁶

A scris recent papa Francisc în Exortarea apostolică *Christus vivit*: «Ris-căm să îl luăm pe Isus Cristos doar ca un bun exemplu al trecutului, ca o amintire, ca pe cineva care ne-a salvat acum două mii de ani. Asta nu ne-ar ajuta la nimic, ne-ar lăsa la fel ca mai înainte, nu ne-ar elibera».⁹⁷

⁹⁵ Cfr. M. Delpini, «A locui în Cristos», Omilia pentru comemorarea morții lui don Giussani și pentru aniversarea recunoașterii pontificale a Fraternității, 11 februarie 2019, chiesadimilano.it

⁹⁶ L. Giussani, *Qui e ora (1984-1985)*, op. cit., p. 60-61.

⁹⁷ Francisc, Exortarea Apostolică post-sinodală către Tineri și întreg Poporul lui Dumnezeu *Christus vivit*, 124.

«De aceea – continuă Giussani – insistam că excepționalitatea se află în faptul că schimbarea durează, devine durată, devine istorie, insistam ca acel fapt să devină istorie, să fie permanent, și după două mii de ani, acel prim Afiș [adică vestea că Dumnezeu a devenit trup, a devenit o prezență umană în istorie] ar fi încă adevărat, în sensul de experimentat, reînnoit, făcut nou, trăit, și peste două sute de mii de ani, dacă ar mai exista lumea, tot acolo va fi. Divinul este victoria asupra timpului, dar nu asupra timpului înțeles din punct de vedere escatologic (vezi protestantismul: victoria lui Dumnezeu la sfârșitul veacurilor, victoria lui Dumnezeu la sfârșitul vieții tale, care te judecă după moarte); este biruința lui Dumnezeu în timp, asupra timpului, înăuntrul timpului.»⁹⁸

Adevărata provocare este dacă ceea ce a început poate continua sau nu, dacă poate deveni al nostru, adică dacă Cristos înviat este sau nu în stare să genereze o creatură nouă, un martor, în care să se vadă că raportul cu prezența Sa nu e amânat pentru dincolo, pentru după moarte, ci e acum, pentru ca noi să putem atinge prezența Sa acum.

Atunci, menținerea noutății nu este asigurată de «tenacitatea unei coerențe a noastre», nu este generată de o putere de voință, de o «continuitate imperturbabilă a rechemării»,⁹⁹ de o inteligență a tentativelor noastre. Nu! «Excepționalitatea, cea datorită căreia schimbarea devine istorie, devine durată, persistă [...] e dată de ceva obiectiv care există deja. E clar: persistența schimbării mele, a schimbării tale, fie e dată de ceva care se află în tine, fie e dată de ceva obiectiv care există deja; fie depinde de voința ta, fie depinde de ceva obiectiv care există deja – există deja! –, de o realitate care domină realitatea în mișcare. Acesta este mesajul celui de-al doilea Afiș: Cristos a înviat, Dumnezeu i-a dat aceluși om istoria în mână!»¹⁰⁰

Putem repeta asta cu cuvintele papei Francisc: «Cel care ne copleșește cu harul său, Cel care ne eliberează, Cel care ne transformă, Cel care ne vindecă și ne alină este cineva care vine. Este Cristos cel înviat».¹⁰¹

Scrie Tolstoi: «Cristos a murit în urmă cu multă vreme, și existența Sa trupească a fost scurtă, și noi nu avem o imagine clară despre persoana Sa

⁹⁸ L. Giussani, *Qui e ora (1984-1985)*, op. cit., p. 61.

⁹⁹ *Ibidem*, p. 57.

¹⁰⁰ *Ibidem*, p. 62-63. «Pentru mine e suficient dacă Isus este în viață. Dacă el trăiește, eu trăiesc; având în vedere că sufletul meu este suspendat într-al său; chiar mai mult, el este viața mea, ceea ce am nevoie. Oare ce mi-ar mai putea lipsi dacă Isus este viu? Chiar și atunci când aș fi lipsit de toate, asta n-ar conta deloc pentru mine, cu condiția ca Isus să fie în viață» (Guerrico d'Igny, «Predica I pentru Învierea Domnului», în Școala Cistercienilor, *Pensieri d'amore [Gânduri de iubire]*, n. tr.), Piemme, Casale Monferrato (Al) 2000, p. 257).

¹⁰¹ Francisc, Exortăția Apostolică post-sinodală către Tineri și întreg Poporul lui Dumnezeu *Christus vivit*, 124.

trupească, dar forța vieții Sale de iubire și de rațiune, raportul Său cu lumea [...] acționează până azi asupra milioane de oameni, care primesc în sinea lor acest raport al Său cu lumea și trăiesc, se hrănesc cu el. Și ce este ce acționează așa? Ce este acest lucru, care înainte era corelat cu existența trupească a lui Cristos, și care acum constituie continuarea și propagarea chiar a acelei vieți ale Sale? Noi spunem că aceasta nu este viața lui Cristos, și că sunt de fapt consecințele ei. Și când am spus aceste cuvinte care nu au niciun sens, ni se pare că am vorbit mai clar și mai precis decât cei care susțin că această forță ar fi însuși Cristos, viu». ¹⁰²

Cristos a înviat înseamnă că Cristos este prezent, că este aici, la fel ca în prima zi: «Există o realitate în lume, există o realitate care a atins trupul nostru și oasele noastre prin Botez, există o realitate care se lasă auzită și văzută prin compania noastră [...], există o realitate care pătrunde timpul, creând un flux, un popor care nu se va sfârși niciodată, la care sunt chemați toți oamenii, există o realitate care este Dumnezeu devenit om. Ceea ce a creat toate lucrurile s-a identificat cu sărăcia unui trup, se identifică cu precaritatea unui trup, devine audibil și tangibil prin precaritatea unui trup. Motivul pentru care omul a fost creat este acest Om care este printre noi». ¹⁰³

În 1984, revenind cu memoria la începutul istoriei noastre, Giussani spunea: «Farmecul inițial al mișcării a fost dat tocmai de acest aspect. Din prima zi în care am vorbit, mesajul dat era victoria lui Cristos asupra lumii, biruința lui Cristos asupra istoriei: „Isus Cristos este centrul cosmosului și al istoriei”». ¹⁰⁴

Cristos este contemporan în istorie – se face audibil și tangibil prin compania Bisericii, prin precaritatea unui trup –, de aceea este ceva de trăit acum: de către mine, de către tine, de către noi, este «de trăit în momentul reîntâmplării sale, și toate forțele puterii, de orice natură, civilă sau bisericască, nu vor putea opri niciodată această contemporaneitate, niciodată!». Don Giussani adaugă o observație care e valabilă și azi, pentru noi, de multe ori dornici să ne numărăm din cauza nesiguranței noastre existențiale: «Nu se știe dacă vor fi doisprezece, așa cum presupunea și își imagina Soloviev, la sfârșitul lumii, sau doisprezece miliarde: nu contează, nu are legătură. Ceea ce contează este că această contemporaneitate a lui Cristos în istorie nu va fi niciodată întreruptă și blocată, niciodată [...]. Atunci este nevoie ca fidelitatea să fie experimentarea a ceea ce este Cristos în primul Afîș: este fidelitatea față de acest fapt întâmplat. Deci, fidelitatea este experiența schimbării ca

¹⁰² L. Tolstoi, *Sulla vita*, op. cit., p. 198.

¹⁰³ L. Giussani, *La verità nasce dalla carne* [Adevărul se naște din trup, n. tr.], Bur, Milano 2019, p. 115.

¹⁰⁴ L. Giussani, *Qui e ora (1984-1985)*, op. cit., p. 64.

durată în istorie, experiența schimbării produse [...] de către o realitate care există deja: este o fidelitate față de acest ceva care există deja»¹⁰⁵ și care mă schimbă acum, dând naștere în mine unei creaturi noi care durează în timp.

Iată o documentare a fidelității față de acest ceva care există deja:

«Îmi dau seama că e suficient un nimic (o boală, o decizie hazardată, un incident pe parcurs) ca să mă simt încolțit și să las din mână ceea ce mi se părea că aș fi controlat. S-a întâmplat deja de vreo două ori. Se mai poate întâmpla iar. Ca să răspund la întrebarea ta pot doar să evoc o experiență personală. Ce anume m-a ajutat să ies din ceea ce părea, literalmente, o închisoare ale cărei gratii erau inconsistența acțiunilor și gândurilor mele? Vârtejul în care mă aflu nu m-a împiedicat să rămân lipit de gesturile pe care prietenii din Fraternitate continuau să mi le propună. Gesturi simple, discrete, dar propuse cu o fidelitate inepuizabilă. Mergeam la momentele de Școala de comunitate cu mintea în alte părți, dar mergeam. Urmam gestul unei caritative organizate cu o simplitate dezarmantă. Priveam și ascultam. Din „închisoarea” mea priveam chipurile și ascultam cântecele cu o atenție pe care nu o avusesem niciodată înainte. Repetam cuvintele și mă miram cât de mult păreau că mi se adresează mie: „Nu-ți fie teamă”, „Tu ești un Dumnezeu fidel”, „Fiecăruia îi va da jos încălțăminte” etc. Mi-e aproape teamă să spun, dar viața se transforma încă în viață prin acea prezență simplă și fidelă evocată de gesturi văzute și de cântece cântate de o mie de ori. Ce anume era evocat, dacă nu o Prezență prezentă? Un „Tu” care îmi cunoaște gândurile, care trăiește în mine».

3. «Aceasta este biruința care a biruit lumea: credința noastră»

Dar «experiența schimbării ca durată în istorie», așa cum ne-a îndrumat don Giussani s-o privim, pune sub semnul întrebării imaginea noastră despre schimbare. «Problema este să depășim o imagine psihologică a schimbării.» Uitați cu câtă finețe ne-o arată Giussani: «Concepția psihologică a schimbării este atunci când cineva spune: „Da, eu trebuie să fiu mai ... trebuie să știu să iubesc și să nu-l instrumentalizez pe celălalt sau pe cealaltă...” [...]; dar apoi rămâne în comunitate resemnat sau este dezamăgit pentru că nu se schimbă». De ce de multe ori rămânem dezamăgiți? Pentru că identificăm schimbarea cu ceva ce măsurăm noi. «Câți și câte dintre noi n-au făcut o obiecție din asta: că promisiunea nu a fost ținută, că nimic nu se schimbă! De câte ori nu am auzit spunându-mi se: „Dar nu se schimbă nimic!”. Este o concepție psihologică a schimbării, adică este o schimbare pe care tu o obser-

¹⁰⁵ *Ibidem*, p. 64-65.

vi cu conștiința ta, pe care o măsoară cu observația ta, cu observația conștiinței tale: eram nervos ca temperament și încă mai sunt furios; aveam tendințe cleptomane și mă trezesc că am băgat în buzunar lucrul colegului meu; am terminat universitatea, îmi încep meseria, [...] și nu știu ce să fac, totul e ca înainte, nu se clintește nimic sau nu se mișcă așa cum mă așteptam.»¹⁰⁶ În sfârșit, ne concepem schimbarea după imaginea pe care o respirăm în jurul nostru, pe care ne-o creăm noi, adică vedem schimbarea ca o intensificare a capacităților noastre, o creștere a performanțelor noastre.

Dar atunci, dacă nu poate fi măsurată, în ce constă schimbarea? Este virtuală? Care este adevărata schimbare?

«Experiența schimbării este determinată, înainte de toate, de recunoașterea lui Cristos ca învingător al istoriei. Și aceasta este credința.¹⁰⁷ Punctul – punctul ! – este certitudinea că există între noi victoria asupra istoriei. Sfântul Paul spune: „Dacă Cristos nu ar fi înviat, deșartă ar fi credința noastră, am fi cei mai amărâți dintre oameni” .»¹⁰⁸

Deci, adevărata schimbare, cea care te face să te trezești în fiecare dimineață cu o speranță, oricare ar fi situația pe care ar trebui s-o înfrunți, prin orice dificultate ar trebui să treci, este certitudinea că există printre noi victoria lui Cristos în istorie. Este o *metânoia*, o schimbare a mentalității. Adevărata schimbare – adică – este credința, recunoașterea prezeței Sale acum. Aceasta este victoria în istorie și asupra istoriei, «aceasta este biruința care biruie lumea: credința noastră».¹⁰⁹

Ne-o mărturisește această scrisoare:

«Îți mulțumesc foarte mult pentru înrebarea pe care ne-ai pus-o pentru Exercițiile Fraternității. Din ziua în care ne-ai trimis-o trăiesc fiecare clipă a zilei mele cu dorința de a observa în circumstanțe ce anume răspunde cu adevărat la provocarea pe care ne-ai lansat-o. În această perioadă mi-am dat seama că ceea ce rezistă la proba timpului este doar recunoașterea faptului că

¹⁰⁶ *Ibidem*, p. 65, 62.

¹⁰⁷ «Prima misiune a creștinilor este aceea de a mărturisi Învierea. Și ei sunt niște rebeli care nu se pot resemna la condiția umană. Dar știu că Cineva a trecut viu pe cealaltă lume și că le-a deschis lor calea.» (O. Clément, *La rivolta dello Spirito* [Revolta Spiritului, n. tr.], Jaca Book, Milano 1980, pp. 169-170). «E de neînchipuit ca Cristos cel înviat să mă mențină la fel, fără să mă transforme. E viu tocmai ca să mă transforme. A crede în Cristos înseamnă a crede că există un principiu dinamic al transformării, adică al eliberării. Nu sunt liber, de fapt, pentru că sunt un păcătos, și știu foarte bine asta. Nu pot deveni liber dacă nu sunt transformat. Asta este Învierea. Nu este reanimarea unui cadavru, este trecerea spre libertate, la libertatea de a iubi. Și această trecere spre libertate presupune o transformare radicală...» (F. Varillon, *Traversate di un credente* [Călătoriile unui credincios, n. tr.], Jaca Book, Milano 2008, p. 149).

¹⁰⁸ L. Giussani, *Qui e ora* (1984-1985), op. cit., p. 66.

¹⁰⁹ Cfr. *1In* 5,4.

Isus se reîntâmplă în continuu și mă însoțește aici și acum. Unicul lucru care face posibilă continuitatea începutului este să continui să-L văd viu în mijlocul nostru și faptul că el continuă să poată fi întâlnit în fiecare circumstanță care îmi este dată. Și ceea ce permite durata, îmi permite să fiu până la capăt bucurasă în fiecare circumstanță, chiar și în cele mai grele, este fidelitatea față de această recunoaștere. În această perioadă am câțiva prieteni cărora le este greu din cauza unor situații dificile, de familie, de serviciu, situații de boală, și în raportul cu ei mi-am dat seama că cea mai adevărată companie pe care ne-o putem face este să urmăm împreună un loc în care suntem susținuți să-l recunoaștem prezent pe Isus, pentru că doar asta ne permite să ne ridicăm privirea și să nu cedăm în fața greutății. Acum cincisprezece zile un prieten drag de-al meu ar fi trebuit să se interneze pentru o operație solicitantă și trăia această circumstanță cu multă frică și neliniște. În mod neașteptat, într-o seară, mă sună și îmi spune că a fost foarte impresionat de o scrisoare din *Tracce*, a unei fete din Bologna, pentru că ceea ce povestea era exact răspunsul la ceea ce îl apăsa în acel moment. I-am spus: „Foarte frumos! Dar asta e chiar Isus pentru tine?”. A doua zi, când ne-am văzut, avea o altă față. Cu adevărat o altă fizionomie, o altă privire, mai bucurasă, mai încredințată. A fost suficient să îl recunoască prezent pe Isus pentru că frica și deznădejdea să fie învinse! [Dar mai crede oare cineva în așa ceva?] A-l recunoaște pe Isus care ne însoțește și să ne ajutăm să observăm semnele inconfundabile ale Prezenței sale este ceea ce ne permite să stăm cu o privire nouă în fața circumstanțelor, a oricăror circumstanțe. Atunci înțeleg tot mai mult că adevărata schimbare care rezistă la proba timpului este recunoașterea biruinței lui Cristos aici și acum. Și urmarea față de tine este, înainte de toate, posibilitatea, pentru mine, de a fi ajutată constant să îl recunosc pe Cristos care se manifestă în viața noastră. Rezultatul acestui drum al fidelității față de autoritate (care este modul prin care, din punct de vedere istoric, Misterul ajunge la mine) este că în fiecare seară merg la culcare bucurasă, în pace, recunoscătoare pentru toate darurile pe care Misterul mi le oferă în continuare».

După cum vedeți, este o schimbare care durează în timp.

«*Punctul este certitudinea că se află printre noi victoria asupra istoriei. Tocmai această certitudine, care se numește credință [...], este cea care ne dă capacitatea de a face un efort moral inepuizabil*¹¹⁰ Dar, atunci [...] efortul moral devine „participare la un fapt”».¹¹¹

¹¹⁰ «Ființa aceea știa să-mi impună o disciplină, un sacrificiu, prin simpla ei dăruire de sine. [...] Dăruirea ei mă ridica la intuirea unor noi îndatoriri, le concretiza pur și simplu în fața mea» (C. Pavese, *Meseria de a trăi*, Editura Allfa, București 2015, p. 73).

¹¹¹ L. Giussani, *Qui e ora (1984-1985)*, op. cit., p. 66.

Eul, ca protagonist al istoriei este generat de Cristos prezent, de renașterea lui Cristos prezent. Aceasta este marea diferență dintre Catholicism și Protestantism. Insistă Giussani: «Este farmecul pentru pretenția pe care o are în istorie contemporanitatea lui Cristos [...], este farmecul pentru amploarea istorică a lui Cristos înviat, este recunoașterea lui Cristos înviat care constituie noul subiectul istoric, diferit de ceilalți, adică noi. Și spunând acest „noi” cineva poate *înțelege*, cu uimire incredibilă, diferența dintre această modalitate cu care Dumnezeu merge înainte în istorie și propriile capacități, rezultatul propriilor capacități. Rezultatul capacităților noastre ar trebui să ne facă să dăm imediat înapoi. În schimb, o altă chestie: nu eticitatea, ci credința. Eticitatea e posibilă în calitate de consecință a credinței. [...] De aceea, [așa cum puteți citi în Afișul de Paști din acest an], oamenii care îl urmau, discipolii care au mers după el, [...] erau niște amărăți ca mine și ca tine, *însă* toată noutatea speranței, certitudinea cu totul nouă, realitatea nouă care îi constituia era acea Prezență. Contemporanitatea acelei Prezențe față de mine, de copii, de cei care vor trăi după, peste o sută de milioane de ani: aceasta este victoria care învinge lumea, aceasta este noutatea absolută, acesta este divinul în istorie! Eu rămân același om amărât ce sunt, dar cu Cristos sunt sigur, sunt bogat. Persoana mea, ca fascinație, adică posibilitatea de a iubi persoana mea, este condiționată de existența acestei Prezențe.¹¹² Și, într-adevăr, doar cu El alături cineva se poate iubi pe sine, afecțiunea față de sine poate fi rostită doar cel care duce acest mesaj; iubire față de sine și deci iubire față de alții».¹¹³

Adevărata resursă a vieții noastre este o Prezență prezentă, care ne umple de uimire pentru că există! «Cristos trăiește. El este speranța noastră și cea mai frumoasă tinerețe a acestei lumi. [...] El trăiește și te vrea viu!»¹¹⁴ Datorită acestei Prezențe eu nu sunt determinat, în ultimă instanță, de lipsurile mele, de eșecul meu, de incapacitatea mea, de răul meu. A participa la realitatea umană în care Cristos se face prezent constituie un răspuns la nihilismul pe care îl regăsim în noi, la toată lipsa de încredere, la toată percepția incapacității noastre, răspunde mai mult decât o mie de discursuri, o mie de vorbării între noi, o mie de proiecte. Un fapt, asta este creștinismul! Nu discuțiile dintre noi, nu tentativele noastre, ci un fapt, cu o evidență inevitabilă.

¹¹² «În sfârșit, Domnului nu trebuie să i se ceară doar milă, ci trebuie să îndreptăm spre el toată afecțiunea noastră: așa ne vom iubi pe noi înșine pentru el» (Sfântul Bernard, *Sermoni/III: diverse e vari [Predici/III: diverse și felurite*, n. tr.], Scriptorium Claravallense. Fundația de Studii Cistercense, Milano 2000, p. 159).

¹¹³ L. Giussani, *Qui e ora (1984-1985)*, op. cit., p. 67-68.

¹¹⁴ Francisc, Exortația Apostolică post-sinodală către Tineri și întreg Poporul lui Dumnezeu *Christus vivit*, 1.

Tocmai certitudinea prezenței Sale, care se numește «credință», este cea care ne conferă o capacitate inepuizabilă de a *înfrunta totul*. De aceea, unica adevărată moralitate este sărăcia de spirit a celui care recunoaște un fapt, este simplitatea inimii, fiindcă discipolii nici măcar nu și-ar fi putut închipui, nu le-ar fi putut trece nici măcar prin anticamera creierului că s-ar putea întâmpla un lucru ca acela cu care s-au trezit în fața ochilor după ce L-au depus în mormânt: să-L vadă viu!

Despre cine putem noi spune: «Tu ești mereu cu mine»? «Eu știu, iubirea mea, / că nici măcar nu ai plecat vreodată / pentru că totul, în jurul meu, / îmi spune că ești mereu cu mine.»¹¹⁵ Atenție, a-L recunoaște prezent nu e ceva mecanic, implică o luptă între experiența pe care cineva o trăiește și lumea care nu L-a cunoscut, între experiența pe care au trăit-o discipolii cu Cristos înviat și toată clevețea care se dezlănțuise în jurul femeilor: «São loucas! são loucas!», sunt bune. Același lucru se poate spune și despre noi: «Sunteți nebuni!».

Adevărata provocare a rațiunii și a libertății fiecăruia dintre noi se află în această recunoaștere, de aceea nu există nicio altă decizie mai mare decât credința. Noi n-am venit aici ca să ne cântăm în strună – cum s-ar spune –, gândindu-ne că am găsit ceea ce rezistă la proba timpului printr-o magie, ca și cum am fi scos asta dintr-un joben de magician. Nu, suntem aici ca să aprofundăm ceea ce ni s-a întâmplat. Și noi vedem în profunzime ceea ce am întâlnit, îi dăm cu adevărat dreptate rațiunii experienței pe care o trăim – fiecare dintre voi să spună dacă nu e așa – doar în măsura în care îl recunoaștem pe Cristos în acțiune în mijlocul nostru. Să ne gândim: fiecare dintre noi ar trebui să ștergă toate semnele noutății pe care o are în el, dacă ar șterge faptul lui Cristos înviat, prezent și viu în comunitatea creștină.

Dar, odată ce L-am recunoscut viu, prezent, cum m-aș putea trezi dimineața fără să îmi doresc să-L recunosc din nou, să-L am mereu în coada ochiului? Să ne punem pentru o clipă în pielea discipolilor: după ce L-au văzut viu, cum ar fi putut ei să se trezească dimineața următoare ca să meargă la pescuit, ca să meargă, ca sfântul Paul, prin lume ca să-l comunice pe Cristos, ca să meargă să-și vadă de treburile normale (cum ar fi pentru noi să luăm autobusul sau să facem curat în casă), fără să-L aibă în privire? Nu puteau să nu fie învăluiți de prezența Sa. De aceea, existența creștină, pentru cine L-a recunoscut și Îl recunoaște, este sintetizată în aceste minunate cuvinte ale sfântului Paul, pe care le-am auzit de multe ori: «În timp ce trăiesc în trup, trăiesc în credința fiului lui Dumnezeu care și-a dat viața pentru mi-

¹¹⁵ «Barco Negro», muzică de Caco Velho și Piratini și text de D. Mourão-Ferreira.

ne». ¹¹⁶ Aceasta este adevărata schimbare: eu trăiesc învăluit de acea Prezență; nu sunt definit de efortul meu de a mă schimba, ci de conștiința a ceea ce s-a întâmplat în viața mea. Relaxați-vă, prieteni, nu suntem noi cei care trebuie să „ștină”, nu efortul nostru este cel care trebuie să susțină totul. Nu, nu, El a înviat, și nu trebuie să susținem noi învierea Sa. E invers: Cristos cel înviat este cel care susține viața noastră. Și doar pentru că recunoști învierea Lui, te relaxezi, anxietatea și stresul nu mai predomină. Atunci începem să ne schimbăm, toată viața începe să se schimbe, aproape fără să ne dăm seama, fără să vrem asta: pur și simplu ne trezim înăuntru nostru cu niște dinamici care nu sunt ale noastre, ne surprindem diferiți.

Atunci, experiența recunoașterii lui Cristos aduce cu sine un alt pas: dincolo de recunoaștere, «permanența recunoașterii. Cum se numește? Memorie. Și, într-adevăr, Cristos ce a cerut? Memorie. A cerut ca memoria lui să rămână: „Faceți asta în amintirea mea”. Ce este „asta”? Totul!». Memoria, «recunoașterea permanentă» a prezenței Sale este «adevărata durată a persoanei noastre. Dacă recunoașterea este conținutul fascinant al persoanei noastre, dacă recunoașterea Ta, o, Cristoase, este tot ceea ce sunt eu ca și consistență, permanența acestei recunoașteri constituie – constituie! – persoana noastră ca durată». ¹¹⁷

Sigur, cineva poate continua să aducă obiecții: «Cum se poate rezista?». Dar obiecția este radical detronată: «„Rezistența este deja dată” [nu tu trebuie să rezisti] [...], pentru că rezistența este Cristos», ¹¹⁸ El rezistă, și, rezistând, îți permite și ție să rezisti. Este, din nou, fix invers. Și este profund eliberator să descoperim asta.

4. Un loc care e cale

Pentru a putea menține vie această memorie ne este dat un loc: «Locul în care izvorăște această memorie [...], sursa acestei memorii, adică locul în care recunoașterea este solicitată și rechemată mereu, este semnul acestei biruințe a lui Cristos în istorie, este comunitatea vie, compania cea nouă, adică oameni care sunt împreună pentru că există Cristos». ¹¹⁹

Dacă vrem să durăm, dacă vrem să rezistăm în timp, putem s-o facem doar în unicul loc care rezistă. Nu efortul nostru este cel care ține. De aceea, subliniază don Giussani, este vorba de a «frecvența semnul biruinței lui

¹¹⁶ Cfr. *Gal* 2,20.

¹¹⁷ L. Giussani, *Qui e ora (1984-1985)*, op. cit., p. 68.

¹¹⁸ *Ibidem*, p. 69.

¹¹⁹ *Ivi*.

Cristos!», adică o companie în care se află El, «Cel care este printre noi».¹²⁰ Atunci, datoria noastră practică este să frecventăm semnul acestei biruințe, așa cum discipolii mergeau să Îl caute a doua zi și următoarea zi din nou și următoarea la fel, tocmai pentru că erau conștienți că, dacă nu L-ar fi frecventat, noutatea întâlnită s-ar fi risipit în timp, ar fi rămas inefficientă.

«Dragă don Carrón, vreau să-ți povestesc un fapt ce mi s-a întâmplat. Trebuie să pornesc de la scrisoarea ta, din 1 mai 2012, din *Repubblica*¹²¹ în care – după părerea mea – luai distanță față de persoanele din mișcare implicate în anchete ale justiției. Am disprețuit acea scrisoare. M-am gândit că un tată nu scrie așa despre copiii lui, m-am gândit că don Giussani nu ar fi scris niciodată ceva asemănător. După câteva luni am ajuns și eu să fiu implicat într-o anchetă și, de dimineața până seara, viața mea s-a schimbat: mi-am pierdut serviciul și au apărut toate greutățile care apar în astfel de situații. Chiar și în dificultate, m-a însoțit imediat ideea că ceea ce se întâmplă este pentru schimbarea persoanei, și dincolo de asta, Dumnezeu n-a lăsat niciodată să îmi lipsească esențialul: compania adevărată și profundă a soției mele, ajutorul și susținerea chiar și materială a prietenilor. Însă eram dezorientat: viața mea de dinainte (profesională și publică) nu mai exista și grupul meu de Fraternitate se dizolvase; unele aspecte importante ale vieții mele din ultimii douăzeci de ani erau puse sub semnul întrebării, iar interesul meu pentru mișcare sub nivelul 0: totul mi se părea complicat, puțin inteligibil, departe de mine. Nevoia de răspuns m-a condus și la modalități care nu îi aparțin istoriei mele: am fost la Medjugorje, m-am rugat cum n-am făcut-o niciodată în viața mea, și, în același timp în „reînceperea” mea simțeam o incompletitudine. Apoi, soția mea, din motive ce țineau de serviciul ei, s-a împrietenit cu o persoană din mișcare pe care o cunoșteam destul de puțin. A fost ca o găurică într-un dig, care mai apoi se mărește, până ce se prăbușește toată structura. Noutatea a început din nou să își croiască drum, prin trup, și eu – mai degrabă decât să mă lansez – nu m-am opus. Nu brusc, dar încet, încet, în mod natural, aproape fără să simt, și chiar având oarecare rezerve, m-am trezit făcând parte din această schimbare, din acest „a fi din nou cuprins”. Atunci când, cu ocazia dureroasei condamnări a lui Roberto Formigoni, a fost publicat comunicatul de presă al CL,¹²² mi s-a părut

¹²⁰ *Ivi.*

¹²¹ J. Carrón, «Carrón: CL umilită de cei care, dinăuntrul ei, au greșit», *la Repubblica*, 1° mai 2012, p. 1 și 11.

¹²² «Formigoni. Notă a Comunione e Liberazione», Comunicatul biroului de presă al CL despre condamnarea lui Roberto Formigoni, 22 februarie 2019, clonline.org

foarte frumos; și chiar mai frumos mi s-a părut articolul din *Avvenire*¹²³ care comenta comunicatul, definindu-l „infin de creștin”. Ajung acasă, soția mea era prinsă, dar ne salutăm și îi spun dintr-o suflare, ce frumoase sunt comunicatul și articolul, apoi mă așez la masă și, în timp ce luam cina, ea îmi trimite un mesaj pe *WhatsApp*: era o scrisoare a lui Carrón, care părea să explice și să motiveze comunicatul de presă. „Asta mi-a scăpat”, m-am gândit, e o scrisoare care mi se pare că „aruncă în aer” comunicatul, mai analitică, mai completă. O citesc toată și la sfârșitul ei: nu era de azi, era din 1 mai 2012. Era scrisoarea pe care, cu aproape șapte ani în urmă, o disprețuisem. Și acum, în timp ce scriu aceste rânduri și recitesc scrisoarea ta de acum șapte ani, aș vrea să rescriu aici toate frazele care mă descriau, dar e imposibil să aleg, pentru că toată scrisoarea descrie acești ani ai mei de renaștere; în experiența mea toată scrisoarea răspunde la întrebarea ta: „Ce anume rezistă la proba timpului?”»

E suficientă o găurică în dig și să începi să urmezi.

Vrei să nu pierzi ceea ce ai găsit? Știi unde ți s-a întâmplat să întâlnești și deci știi unde te poți întoarce, pentru că te așteaptă. Nu este victoria tentativei tale, pentru că tentativa ta este defectuoasă – la fel ca a mea –, nu e în stare să reziste, nu e în stare să țină. Deci să nu ne pierdem timpul cu propriile eforturi. Vrei să rezisti? Uită-te unde recunoști ceva care ține! Dacă ai găsit asta în mișcare, datorită diversității unui mod de a sta împreună, datorită capacității pe care o are de a te recupera, datorită persuasiunii cu care te-a făcut să descoperi credința, atunci, metoda pentru a rezista este angajamentul cu mișcarea, cu această companie, semn al prezenței Sale pentru tine. Fidelitatea este față de El, prin fidelitatea față de această companie.

Compania noastră, spunea don Giussani în 1989 – găsiți asta în ultima carte de Exerciții, *La verità nasce dalla carne* [*Adevărul se naște din trup*, n. tr.] –, «are această funcție capitală și imediată pentru fiecare dintre noi. Domnul este mare, ar fi putut stabili miliarde de alte forme, și, într-adevăr, Biserica este plină de bogăția acestor forme diferite: noi am fost impresionați de această formă. Dacă nu ne-ar fi impresionat așa, ar fi fost, cum să spun, ne necesar ceea ce este între noi: dar cum am fost atinși în acest mod, el este necesar, și să-l abandonăm, să-l sfărâmăm, să-l uităm, să nu-l folosim, înseamnă să-l trădăm pe Dumnezeu. Nu se poate spune: „Tu, Doamne, ai venit la mine pe acest drum, eu vin la Tine pe un altul”. Nu! De aceea, prin această companie și prietenie a noastră, oricât de fragile ar fi, prin ele noi mergem la El. Doamne, aș vrea să pot merge cu fiecare dintre voi și nu

¹²³ M. Leonardi, «Ma non si è figli perché non si sbaglia» [«Dar nu suntem fii pentru că nu greșim», n. tr.], *Avvenire*, 26 februarie 2019.

sunt nici măcar în stare, nici măcar nu am energia și timpul ca să răspund la toate scrisorile! Și voi, voi trebuie să mă iertați, pentru că vă jur că inima este diferită față de ceea ce pare (astfel). Să ne ajutăm: aceasta este calea prin care Domnul ne recheamă la El, la vigilență: o stradă atât de fragilă, o stradă care, din atât de multe puncte de vedere, este discutabilă, dar este instrumentul pedagogic, modalitatea educativă pe care a pregătit-o Domnul pentru tine. Altfel, dacă nu aș fi convins de asta, chiar crezi că aș accepta să stau aici și să vorbesc? Pentru numele lui Dumnezeu, m-aș gândi la mine însumi și m-aș retrage să mă rog!». ¹²⁴ Imaginați-vă cât de eliberator a fost pentru mine, care sunt aici, pe scenă, ca să vă vorbesc, să citesc aceste cuvinte ale lui don Giussani!

5. «Importanța culturală a schimbării noastre»

Atunci când cineva trăiește rechemarea la memorie în locul prin care Cristos a ales să îl implice, atunci se redescoperă ca fiind plin de energia de a reîncepe mereu, neîmblânzit. Așa cum li s-a întâmplat discipolilor. Pot greși de o mie de ori și de alte o mie de ori, dar reiau continuu și pot să le comunic altora o nouă tate, îi pot invita pe alții să participe la viața noastră; de multe ori îmi vor spune „nu”, dar eu reiau constant, pentru că nu depind de reacția lor. «Această neîmblânzire, ușoară ca și cum am recunoaște și am îmbrățișa și am săruta chipul propriei mame, înseamnă realmente să experimentăm în noi înșine biruința asupra timpului, este ecoul, în mine însumi, al victoriei pe care Cristos cel înviat o are asupra timpului». Această neîmblânzire surprinzătoare este semnul, în mine, în tine, acum, nu doar în ceasul de pe urmă, ci în istorie, în confuzia actuală, a victoriei lui Cristos asupra timpului, a învierii Sale. «Atunci cineva își riscă propria energie în propunere, în propunerea față de sine însuși și față de alții. De ce? Pentru că această victorie este adevărarea umanului.» ¹²⁵

Scrie cineva dintre voi:

«În urmă cu aproape două luni, la școala în care lucrez de aproape doi ani, a murit, pe neașteptate, un elev de-al nostru. Durerea și disperarea pentru acest fapt au generat niște dinamici și niște dialoguri neașteptate. Mai ales, cu un coleg, cu care am simțit de la început o conexiune puternică, a fost de-a dreptul o adevărată „întâlnire”. Țin să menționez că el se definește ateu și că detestă tot ceea ce are legătură cu Biserica. Într-una din clipele cele mai dureroase, datorate pierderii elevului nostru, mi-a mărturisit că se simte

¹²⁴ L. Giussani, *La verità nasce dalla carne*, op. cit., p. 239-240.

¹²⁵ L. Giussani, *Qui e ora (1984-1985)*, op. cit., p. 70.

nemulțumit și că de mult încearcă să ascundă neliniștea care îl însoțește. A adăugat că se simte neadecvat în fața solicitărilor de ajutor venite din partea copiilor noștri și că, în schimb, pentru mine nu e așa. De fapt a afirmat: „Tu ești în largul tău cu toți. Când ești în fața altcuiva tu îl accepți atât de mult, până ce tu dispari și celălalt devine centrul”. Apoi a adăugat: „Tu ești prezentă. Mereu. Dar ești mereu și altundeva.” La urmă, a încheiat spunându-mi că simte că eu sunt „împlinită, plină”. Am decis să ne întâlnim ca să vorbim cu calm, pentru că vrea să înțeleagă mai mult ce anume este pentru mine acel „altundeva” pe care l-a văzut».

Adeverirea umanului. «Aceasta este importanța culturală a schimbării noastre.»¹²⁶ Aceasta este contribuția noastră la lume: în timp ce majoritatea este debusolată și trăiește în haos, drept pentru care cineva ca Ulrich Beck, după ce și-a dedicat întreaga viață să studieze societatea, trebuie să concluzioneze prin a spune că nu mai înțelege lumea,¹²⁷ noi – datorită harului pe care l-am primit și pe care îl primim în fiecare zi –, noi nu suntem confuzi, așa cum discipolii, în toiul haosului Impreiului roman, nu erau confuzi. Aceasta este importanța culturală a ceea ce ducem noi, importanța culturală a propunerii cu care înfruntăm istoria și prăbușirea a toate. Se pot prăbuși toate formele care au ținut până acum, dar victoria noastră nu se identifică cu menținerea anumitor forme și cu a rămâne agățați de ele. De aceea putem reporni, așa cum primii creștini au repornit după prăbușirea Imperiului roman; au venit barbarii, dar creștinii au repornit, în stil mare. Chiar dacă totul se prăbușise, asta nu i-a făcut pe ei să se prăbușească, pentru că temelia lor nu era pusă în acea lume care se descompunea. Și noi ne aflăm într-un moment de tranziție, de travaliu, și noi, de asemeni, putem provoca această situație cu o propunere plină de semnificație.

«Experiența schimbării este» – constă, se naște, înflorește – «în recunoașterea lui Cristos»; credința noastră este în prezența lui Cristos care ne schimbă, pentru că «El îi permite lumii să redevină adevărată învingând răul, pentru că răul este ne-uman, este ne-adevărat», biruind ceea ce este trecător și nu durează. Și astfel începem să facem parte din victoria Lui, din însutitul experimentabil în această lume, să fim parte dintr-o fericire, dintr-o pace, dintr-o bucurie, dintr-o energie datorită căreia ne întrebăm mirați: «Dar de unde îmi vin toate astea?». Trebuie să înțelegem bine de unde ne vin, altfel de ce ar mai trebui să ne întoarcem aici? Ne vin de la

¹²⁶ *Ivi.*

¹²⁷ «Lumea și-a ieșit din minți. Mulți cred asta. Rătăcim fără scop, confuzi, discutând pro sau contra unui lucru sau altul. Asupra unei fraze majoritatea lumii este de acord, dincolo de toate antagonismele, și pe toate continentele: „Nu mai înțeleg lumea”» (U. Beck, *La metamorfosi del mondo*, Laterza, Bari 2017, p. XIII).

Cristos cel viu. «Contemporaneitatea lui Cristos în istorie este o promisiune pentru prezent, este un însutit experimentabil, chiar dacă întotdeauna altfel decât ceea ce ne putem noi imagina. Câți oameni nu vin și-mi spun: „Dar nu există însutitul. Unde este însutitul?». Sigur, dacă tu ți-l imaginezi după închipuirea ta, atunci nu mai este noutate, și repropui termenii golului tău. Mântuirea este însutitul experimentabil, dar mereu diferit față de cel imaginat, întotdeauna.»¹²⁸

Dacă îmi imaginez propria schimbare, mă gândesc, de exemplu: «Cu tot ceea ce am ascultat în zilele astea, când mă întorc acasă nu mă mai pot enerva»; pe urmă se întâmplă să mă enervez după douăzeci de minute, și e de-ajuns ca să pună în dubiu tot ceea ce am trăit eu aici.

În schimb, schimbarea mea apare în timp, după o măsură care nu este a mea. Este o schimbare reală, o văd chiar și ceilalți. Să ajungă la toate terminalele vieții – cum ne dorim cu toții – este o chestiune de timp. Dar originea schimbării există, s-a întâmplat deja, e o stare de fapt, este o Prezență vie, experimentabilă acum. Și noi sperăm să se dilate în toată viața noastră, astfel încât fiecare lucru pe care îl atingem să poată fi îmbrăcat de acea noutate care a ajuns la fiecare dintre noi.

Am pornit, la începutul lecției, de la constatarea unei schimbări și am spus, în mai multe feluri: «„Este nevoie să căutăm ceea ce se află dedesubt, rădăcina, rațiunea motivului pentru care compania noastră, prietenia noastră a dat rezultatele pe care le-a dat, umane”. Oricum, prin participarea la acest semn, frecventând acest semn, vom fi rechemați continuu la acea recunoaștere și la acea memorie sau recunoaștere durabilă, recunoaștere și memorie ale acelei Prezențe care este rădăcina, care este sursa faptului pentru care noi, niște străini, suntem frați și prieteni, și a faptului că noi, niște sărmani, simțim cum o bogăție devine, în mod ciudat – ciudat, pentru că nu este după planurile noastre, după proiectele noastre – plină de pasiune în noi».¹²⁹

Termin citind o mărturie:

«Dragă don Carrón, anul trecut, întorcându-mă de la Exerciții, am descoperit că sunt gravidă. Voiam să avem un al doilea copil, dar ne simțeam deja norocoși pentru că o aveam pe prima fetiță, care a venit după ce medicii spusese că, pentru noi, era foarte improbabil să avem copii pe cale naturală. În schimb, anul trecut, în mai, apare a doua sarcină. A fost clar pentru noi, chiar de la început, că era vorba despre o inițiativă a Misterului în priința noastră, care ne-a mirat și ne-a mișcat profund. Se întâmpla într-un

¹²⁸ L. Giussani, *Qui e ora (1984-1985)*, op. cit., p. 70-71.

¹²⁹ *Ibidem*, p. 71.

moment deosebit: cu mai mult de o lună înainte, soțul meu și-a pierdut locul de muncă și am început astfel să ne confruntăm cu problema șomajului. În timpul primei consultații ni s-a zis că totul era „perfect”, valorile mele erau optime și fătul era corect implantat și îi auzeam și inima bătând. Părea că ar fi trebui să meargă totul bine. În schimb mi-am dat seama că ceva nu mergea bine, am mers cu soțul meu la urgențe pentru un control și am descoperit că sarcina se oprise din evoluție cu câteva săptămâni înainte. Avortez spontan, acasă, în aceeași zi. În zilele imediat următoare, mulți au încercat să mă consoleze cu tot felul de fraze. Am simțit o neputință în fața a ceea ce se întâmpla, pentru viața mea și a copilului meu. Și mi-am dat seama că aceeași neputință, dacă sunt sinceră, o experimentez și în privința fiicei mele. Nici ei, de care pot avea grijă concret, nu îi pot adăuga nicio respirație în plus. Ce anume umple de semnificație fiecare clipă? Ce anume rezistă la proba timpului? Doar o Prezență, reală și concretă. Nu o idee sau o deducție logică, ci o Prezență care s-a întâmplat, un fapt, incontestabil, pe care nicio circumstanță negativă nu îl poate nega sau contrazice. Ești Tu, o, Cristoase, unicul care rezistă la proba vieții. Fără această companie, însă, Cristos, pentru mine, ar fi rămas un simplu nume, nu ar fi devenit o Prezență sigură; și, mai ales, acesta este singurul loc care îmi permite să păstrez vii întrebările, nu le pune sub tăcere lichidându-le cu o frază de conjunctură, le menține la acea profunzime cu adevărat interesantă. În experiența avortului mi-a devenit mai clar ce anume înseamnă că raportul cu Misterul este personal. S-a ivit un fel de solitudine în fața celor întâmplate, s-a ivit evidența că nu pot să deleg nimănui, nici măcar companiei, răspunsul răspunsul meu în fața lui Cristos. Sunt eu în fața Misterului, și sunt singură în acest raport. Dar tocmai apariția acestei solitudini m-a făcut să văd valoarea pe care această companie o are în legătura mea cu Cristos. Prietenii nu au sarcina de a mă consola sau de a mă susține, nu sunt în stare să îmi dea fiul înapoi și nu faptul că stăm împreună e ceea ce îmi elimină problemele sau frica, ci am nevoie de un loc, astfel încât să mă mențină sau să mă repună în poziția corectă, care să nu îmi permită să pierd întrebările pe care realitatea mi le provoacă. Această istorie, chipurile, munca și gesturile acestui drum, transmit raportul cu El și l-au făcut să fie familiar, în timp. „Cineva nu încetează să se mai teamă doar pentru că altcineva îi spune: ‘Nu-ți fie frică!’ E nevoie ca această prezență – a lui Dumnezeu – să fi intrat în măruntaiele eului său și trebuie să fie vorba despre o prezență care să se fi demonstrat a fi credibilă în cadrul unei istorii. Doar o istorie trăită poate constitui, de fapt, baza corespunzătoare a încrederii. Tot ceea ce a făcut Dumnezeu, și face, este ‘pentru ca tu să știi că eu sunt Domnul’ și ca tu să poți avea încredere în El” (*Iată, eu fac un lucru nou: nu-l recunoașteți?*, Exercițiile Fraternității 2018, p. 26).

Aceasta este istoria care l-a făcut pe Dumnezeu să fie o prezență credibilă în care să pot avea încredere și care sfidează și rezistă în timp. Orice ar face El».

Să ascultăm, ca să încheiem, *Cristo al morir tendea* [*Cristos mergea la moarte*, n. tr.], pentru că este dialogul cu această Prezență care determină viața; ascultând acest cântec, să simțim ca și cum ne-ar fi adresată nouă, fiecăruia dintre noi, întrebarea: «L-ați lăsa voi pentru o altă iubire?».

Cântec: *Cristo al morir tendea*.¹³⁰

¹³⁰ «Cristo al morir tendea, / ed ai più cari suoi Maria dicea: / “Or, se per trarvi al ciel dà l’alma e ’l core, / lascieretelo voi per altro amore?”. // “Ben sa che fuggirete / di gran timor, e alfin vi nascondrete: / ed ei, pur come agnel che tace e more, / svenerassi per voi d’immenso amore”. // “Dunque, dilette miei, / se a dura croce, in man d’iniqui e rei, / dà per salvarvi il sangue, l’alma e ’l core, / lascieretelo voi per altro amore?”. (*Cristos mergea la moarte și, celor mai dragi, Maria le spunea: „Acum, dacă pentru a vă trage în cer își dă suflul și inima, vreți voi să-l lăsați pentru o altă iubire?”*. Știe preabine că de teamă veți fugi, și la urmă vă veți ascunde. Și el totuși, ca un Miel care tace și moare, s-a dat din iubire imensă. Deci, aleșii mei, dacă pe crucea cea grea, în mâna celor nedrepti și vinovați, își dă sângele ca să vă salveze, își dă suflul și inima, vreți voi să-l lăsați pentru o altă iubire?”.)» (Fra Marc’Antonio da San Germano, «Cristos mergea la moarte», în *Canti per la Settimana Santa* [*Cântece pentru Săptămâna Sfântă*, n. tr.], Soc. Coop. Ed. Nuovo Mondo, Milano 2007, p. 50-51).

Duminică dimineața, 14 aprilie

La intrare și la ieșire:

Wolfgang Amadeus Mozart, Sonate pentru pian și vioară K 304, 376, 378, 301

Clara Haskil pianoforte, Arthur Grumiaux vioară

“Spirto Gentil” n. 46, Philips

Angelus

Laude

■ ÎNTĂLNIREA DE ÎNTREBĂRI

Davide Proserpi. Și anul acesta am primit foarte multe întrebări, mai mult de o mie trei sute care, alături de cele două mii de scrisori și emailuri primite ca răspuns la invitația reprezentată de provocarea lui Carrón, dau un număr chiar bun. Este un indicator, alături de mulți alți factori, al faptului că tot mai mult, acesta este un gest la care realmente se participă, la care nu ne limităm doar să asistăm, ci la care contribuie fiecare cu propria prezență. La Exerciții se înțelege foarte bine, mai mult, ce anume este un gest – cuvânt care derivă din latinul *gerere*, care înseamnă a purta: – un fapt care poartă o semnificație. Noi am venit aici ca să descoperim această semnificație. Este esențial pentru educația noastră de adulți, fiindcă adultul – cu cât avansăm în vârstă, cu atât ne dăm mai bine seama de asta – are nevoie, mai mult ca niciodată, la fel de mult, sau poate, chiar mai mult decât un tânăr, să fie educat, ca să se descopere pe sine, ca să își descopere propriul chip uman. Deci, ca atare, acest gest implică umanitatea noastră complet. Iată, acest lucru s-a oglindit mult în întrebările pe care ni le-ați trimis, pentru că, pe lângă solicitarea de a înțelege cuvintele pe care Julián ni le-a spus în aceste zile, există și tentativa cordială a unei verificări cu privire la experiența pe care o trăim în viața cotidiană și cu privire la încercările pe care suntem chemați să le înfruntăm.

Suntem aici douăzeci și două de mii și facem parte dintr-o companie certă. Dar eu trebuie să spun că, chiar din prima seară, tăcerea pe care am putut s-o experimentăm cu toții și care ne-a însoțit în aceste zile – o liniște stupefiantă, dintr-un anumit punct de vedere, fiind atât de numeroși, și care, după amintirile mele, a fost mai intensă decât alte dăți – este semnul că în această companie certă fiecare dintre noi este aici pentru el însuși, pentru recunoașterea unei solitudini adânci, o solitudine bună, în fața Misterului.

Asta ne introduce în prima întrebare.

«După ce am ascultat ultima mărturie din lecția de după amiază, ce înseamnă să fim singuri în fața Misterului, având oricum nevoie de un loc? Și cum se poate aprofunda raportul cu Cristos într-o situație de solitudine, adică atunci când nu ai posibilitatea să frecventezi persoanele care, pentru tine, sunt semnul victoriei lui Cristos? Nu înțeleg bine dacă aprofundarea raportului cu Misterul este o chestiune de frecventare a unei companii vii de oameni sau este o chestiune care se pune în joc la nivel personal?»

Julián Carrón. Prima chestiune, după părerea mea, este să înțelegem natura solitudinii. Atunci când am citit prima dată, cu mulți ani în urmă, în Spania, *Tracce d'esperienza cristiana* [*Urme de experiență creștină*, n. tr.], m-a impresionat imediat modul în care don Giussani abordează acolo problema solitudinii: «Cu cât descoperim mai mult exigențele noastre, cu atât ne dăm seama mai mult că nu le putem rezolva noi, nici alții nu pot, oameni ca noi. [...] Acest sentiment de neputință este cel care generează *solitudinea*». Deci, în mod diferit de cum ne gândim noi de multe ori, «solitudinea adevărată nu este dată de faptul că am fi singuri fizic, ci de descoperirea faptului că o problemă esențială de-a noastră nu poate găsi răspuns în noi sau în ceilalți». Spunea acest lucru mărturia citată ieri: nimeni nu îi poate reda acelei femei copilul pe care l-a pierdut. De aceea «Sentimentul de singurătate apare chiar în sufletul oricărui angajament serios cu propria umanitate. Poate să înțeleagă bine aceste lucruri cel care a crezut că a găsit soluția, la o nevoie mare de-a sa, în ceva sau în cineva: și acest ceva sau cineva dispare din viața sa, pleacă, sau se arată a fi incapabil». În consecință, dacă noi ne punem speranța într-un lucru sau altul, în asta sau în aia, rămânem dezamăgiți. «Suntem singuri», continuă Giussani «cu nevoile noastre, cu nevoia noastră de a fi și de a trăi intens. Ca și cineva care, singur, în deșert, singurul lucru pe care îl poate face este să aștepte să vină cineva. Dar cel care va rezolva, cu siguranță nu va fi omul; pentru că ceea ce este de rezolvat sunt chiar nevoile omului».¹³¹

Doar această conștientizare ne pune în condiția de a înțelege natura solitudinii noastre. Dacă o reducem la faptul că suntem singuri fizic, putem rezolva problema în multe feluri. Dar, dacă adevărata solitudine este aceea generată de neputința în fața exigențelor noastre ultime, a nevoii noastre de a fi și de a ne împlini, de care de multe ori nu ne dăm seama, atunci problema este ce anume ar fi în stare s-o învingă, pentru că nu putem răspunde noi înșine, și nici împreună, la nevoia noastră profundă de a fi.

¹³¹ L. Giussani, «Tracce d'esperienza cristiana», în Id., *Il cammino al vero è un'esperienza*, op. cit., p. 85-86.

Fiul risipitor credea că se cunoaște pe sine, că știe care este natura nevoii sale, și deci, s-a gândit să rezolve problema plecând de acasă cu partea lui de moștenire. Dar aroganța că se poate descurca singur se arată repede în minciuna lui: la un moment dat înțelege că are nevoie de altceva, ceva ce nu își poate da singur. Doar atunci când descoperim cu adevărat cine suntem, importanța exigențelor noastre, putem să ne dăm seama de ce anume este în stare să le răspundă. De aceea m-a impresionat mereu – am repetat asta cu diverse ocazii – celebra frază a lui Chesterton: «Problema cu înțelepții noștri nu este aceea că nu pot vedea răspunsul, ci că nu pot vedea nici măcar enigma»,¹³² adică nu înțeleg problema, nu înțeleg despre ce este vorba. De aici se naște aroganța noastră că ne putem descurca singuri. În schimb, atunci când cineva își dă seama de originea solitudinii sale, și deci de neputința proprie, înțelege că la o astfel de problemă poate răspunde doar altcineva, diferit de noi, mai mare decât noi, cineva la înălțimea exigenței noastre umane. De aceea a venit Cristos! El este unicul care poate învinge neputința noastră.

Rămâne nerezolvată a doua parte a întrebării, cea despre legătura dintre frecventarea unei companii vii și raportul personal cu Misterul. În această privință este esențial să observăm care este conștiința pe care însuși Cristos o are despre sine: El se concepe ca raport cu Tatăl, ca «trimisul Tatălui» («Cine crede în mine, nu crede în mine, ci în Tatăl care m-a trimis»¹³³; și misiunea sa este aceea de a-l introduce pe om, adică pe fiecare dintre noi, în raportul definitiv cu misterul lui Dumnezeu, cu misterul Tatălui, de la care toate lucrurile dobândesc consistență, de care fiecare clipă a vieții mele depinde. Dacă Cristos încearcă să ne atragă la sine, e doar pentru a ne introduce în raportul cu Tatăl («eu am făcut cunoscut numele tău oamenilor, cei pe care mi i-ai dat din lume»¹³⁴). Dar această trimitere la Altcineva este ceea ce definește și Biserica, adică pe noi, care am fost cuprinși de Cristos printr-o întâlnire, și ne aflăm aici: «Așa cum Tatăl m-a trimis pe mine, la fel vă trimit și eu pe voi».¹³⁵ Ne-a demonstrat acest lucru don Giussani prin viața lui. Celebrând înmormântarea sa, cardinalul Ratzinger a subliniat: «Conducând persoanele nu la sine, ci la Cristos, tocmai așa a câștigat inimile, a ajutat ca lumea să fie mai bună, să se deschisă ușile lumii pentru cer».¹³⁶ Giussani nu ne-a legat de sine, ci ne-a dus la Cristos.

¹³² G.K. Chesterton, *Ortodoxia*, Humanitas, București, 2008, p. 37.

¹³³ Cfr. *In* 12,44.

¹³⁴ Cfr. *In* 17,6.

¹³⁵ *In* 20,21.

¹³⁶ J. Ratzinger, «Omilia la înmormântarea lui don Giussani, Milano, 24 februarie 2005», în A. Savarona, *Vita di don Giussani [Viața lui don Giussani, n. tr.]*, Rizzoli, Milano 2013, p. 1189.

Ceea ce atunci ne-a propus mereu don Giussani a fost, da, un loc, frecventarea unui loc – compania, Biserica –, dar pentru scopul pentru care există: acela de a-l face experimentabil pe Cristos, acela de a ne introduce în raportul personal cu Cristos și, prin El, în dependența recunoscută față de Tatăl. Chiar și un ateu, atunci când întâlnește pe cineva dintre noi, prin noi, este trimis spre un «altundeva», așa cum spunea scrisoarea prietenei noastre citată ieri, adică spre ceva altceva, mai mare decât noi, care este profunzimea a ceea ce vede. Dacă suntem invitați să frecventăm un loc este pentru a fi puși în raport cu Cel care îl generează, care este singurul ce poate răspunde la nevoia noastră de viață. Dar dacă nu «vedem enigma», dacă nu avem o conștiință vie a exigenței noastre, nu putem nici să ne deschidem spre a-l recunoaște pe Cristos și nu înțelegem natura ciudată a companiei noastre. De asta, de multe ori rămânem dezamăgiți.

Prosperi. Unul din fragmentele care a trezit cele mai multe întrebări este cel în care tu, povestind episodul cu Cel-fără-nume al lui Manzoni, ne-ai pus întrebarea: «Cine este cardinalul vostru, cardinalul fiecăruia?». Acest lucru a ridicat problema autorității în viața noastră. Formulăm așa întrebarea, ținând cont de numeroasele întrebări primite.

«Poți clarifica de ce autoritatea este modul prin care Misterul ajunge la noi? Ce este și cine este autoritate?»

Carrón. Atunci când abordez această temă, îmi aduc mereu aminte, din nou, de un alt fragment din *Tracce d'esperienza cristiana*, în care don Giussani ne introduce în înțelegerea naturii autorității și a sursei sale originare. De aici trebuie să pornim de fiecare dată.

După ce a lămurit semnificația solitudinii, adică sentimentul de neputință, și după ce a abordat tema comunității, se concentrează pe autoritate. Și cum o descrie: «În mediul în care ne aflăm [în comunitatea în care ne aflăm, conștiinți de neputința noastră] există concret niște persoane care au o sensibilitate mai mare față de experiența de umanitate, dezvoltă concret o înțelegere mai mare a contextului și a persoanelor, provoacă concret mai ușor o mișcare de comunitate. Ele trăiesc experiența noastră mai intens, mai implicați; fiecare dintre noi se simte mai bine reprezentat în ele, cu ele ne simțim mult mai bine umăr la umăr cu alții, în comunitate. A recunoaște acest fenomen este o sinceritate față de noi înșine și față de propria umanitate; este o datorie a înțelepciunii. Dar, întâlnirea cu cel care simte și înțelege mai mult experiența mea, suferința mea, nevoia mea, așteptarea mea, mă conduce, în mod natural, la a-l urma, la a deveni un discipol al său datorită acelei umanități care, descoperindu-ne neputincoși și singuri, ne determi-

nă să ne adunăm laolaltă. În acest sens, aceste persoane constituie în mod natural, pentru noi, o *autoritate*, chiar dacă nu sunt distinse cu drepturi sau titluri.»¹³⁷ Nu este, în primul rând, o chestiune de roluri, la care, de multe ori, reducem problema autorității. Punctul este a recunoaște persoanele care mă ajută să cresc și să trăiesc experiența umană cu o plenitudine mai mare, așa cum îmi doresc eu.

De aceea, «în mod natural devine o autoritate mai ales cel care înțelege sau trăiește mai sincer experiența umană. Autoritatea izvorăște astfel ca bogăție a experienței care li se impune celorlalți». O persoană devine autoritate datorită evidenței a ceea ce poartă în sinea ei. «Generează noutate, uimire, respect. Există o atracție inevitabilă în ea», așa cum s-a întâmplat cu Isus: «Ăsta într-adevăr este o autoritate»¹³⁸ și nu așa cum erau scribii. Astfel se naște, în mod natural, autoritatea, așa va renaște mereu. De aceea e ușor de recunoscut.

Fiecare dintre noi e chemat la o sinceritate față de ceea ce vede că se naște în propria experiență. Cine favorizează sugestiile pe care experiența i le oferă nu va avea nicio problemă să identifice autoritatea, nu va avea nicio dificultate să identifice cine este cardinalul său, pentru că va fi evident. Este direct proporțional cu conștiința naturii nevoii: cu cât cineva este mai nevoiaș, și e conștient de amploarea nevoii sale, cu atât mai ușor recunoaște autoritatea. Recunoașterea unei autorități e strict legată de experiența propriei neputințe. De fapt, dacă cineva este arogant, dacă își dă seama de neputința pe care o trăiește, dacă recunoaște că are nevoie, aderă mai ușor la cei care îi mărturisesc în mod mai convingător existența unui răspuns și îl ajută să-l trăiască.

Din contră, dacă ne gândim că ne putem descurca singuri, nici măcar dacă am avea în fața noastră răspunsul, cu toată evidența posibilă și imaginabilă, nu l-am recunoaște: așa cum li s-a întâmplat celor care s-au găsit în fața lui Isus și nu L-au recunoscut. De ce? Pentru că Isus a venit pentru săraci, pentru cei bolnavi, pentru cei care au o anumită sinceritate față de propria rană, față de propria incapacitate structurală de a ieși la liman de unii singuri: imediat ce Îl văd, aderă la El cu simpatie, datorită unei iubiri față de ei înșiși, și nu pentru că ar trebui să se supună vreunei reguli; aderă pentru că nu vor să piardă viața trăind-o.

Don Giussani ne-a făcut să înțelegem lucrurile de la originea lor: astfel totul devine în mod decisiv mai simplu. De fapt, dacă observăm cum se întâmplă lucrurile în experiență, totul devine simplu.

¹³⁷ L. Giussani, «Tracce d'esperienza cristiana», în Id., *Il cammino al vero è un'esperienza*, op. cit., p. 87-88.

¹³⁸ *Ibidem*, p. 88.

În timpul Întâlnirii de Întrebări din cadrul Exercițiilor din Spania a apărut o întrebare asemănătoare, pe tema autorității:

«Experiența corespondenței care apare în întâlnirea care mi s-a întâmplat mă leagă de origine, de realitatea istorică a mișcării și de cei care conduc această realitate, pentru că aceste elemente sunt unite în originea lor. Când eram student, în experiența mea, această unitate exista. Îmi dau seama că unicul mod pentru a continua să experimentez corespondența este acela de a urma locul în care Cristos mi s-a întâmplat. Îmi dau seama, de fapt, după douăzeci și cinci de ani de mișcare, că, atunci când mă despart de experiența corespondenței, atunci când mă separ de adevărata mea nevoie, de urgența umanității mele, de rănilile mele, de exigențele mele, comunitatea și autoritatea se transformă în ceva care nu mă mai constituie. În experiența întâlnirii, însă, comunitatea și autoritatea mă alcătuiesc. Uneori am trăit mișcarea ca și cum aș fi putut s-o trăiesc sau nu, să ader sau nu, să fiu de acord sau nu, cu o poziție de genul „îmi place” sau „nu îmi place” – în lumea contemporană, având în vedere că suntem toți fii ai Instagramului, „îmi place” sau „nu îmi place” este criteriul de judecată –. De multe ori pot fi în CL și să experimentez un anumit scepticism; chiar și urmând CL, pot deveni sceptic. Îmi dau seama că problema se află în judecata de corespondență, în urmarea corespondenței judecate (cea inițială și cea actuală). Și văd asta în multe contexte ale mișcării, la studenți și la adulți: poate exista un mod de a fi în mișcare, cumva separat de acest punct de origine în care totul este unit. În experiența întâlnirii, corespondența, comunitatea și autoritatea sunt unite. Aș vrea să ne ajuți în acest punct».

Carrón. Mi se pare că ceea ce ai spus ne ajută să înțelegem clar tipul de experiență pe care o face fiecare dintre noi. Fiindcă este evident că, atunci când lipsește unul dintre aceste elemente, tipul de experiență este complet diferit. Uneori rezolvăm problema într-un mod abstract și nu, așa cum ne-ai explicat tu foarte bine, pornind de la unitatea experienței. De aceea, ne gândim că autoritatea ar fi ceva adăugat, din afară, la experiența noastră. De ce? Pentru că, așa cum am pomenit, nu toate experiențele creștinismului sunt la fel. În *De ce Biserica*,¹³⁹ don Giussani descrie trei atitudini în fața faptului creștin, trei moduri pentru a atinge azi certitudinea despre faptul lui Cristos, de la care derivă diferite consecințe: metoda raționalistă, cea protestantă și cea ortodoxo-catolică. Prima consideră că Isus ar fi un simplu fapt al trecutului, la fel ca și altele, căruia i se aplică rangurile „rațiunii istorice”. Acesta reduce conținutul mesajului creștin – Dumnezeu a devenit prezență în isto-

¹³⁹ Cfr. L. Giussani, *De ce Biserica*, op. cit., p. 20-35.

rie – chiar înainte să fie luat în considerare. Al doilea recunoaște conținutul mării vești, dar îl limitează la un anumit moment: Dumnezeu a devenit prezență în umanitate doar într-un singur punct, în Cristos. Atunci, cum poate omul de azi să atingă certitudinea despre această prezență? Printr-o experiență exclusiv interioară, o iluminare a Spiritului. Este o atitudine care, deși e profund religioasă, nu respectă toate datele vestirii creștine. Al treilea rămâne, însă, coerent cu structura evenimentului creștin așa cum acesta s-a propus de la început: Dumnezeu a devenit, în Cristos, prezență complet umană și rămâne ca atare în istorie, prin realitatea Bisericii, compania celor care cred în El; întâlnirea cu prezența Sa azi – o întâlnire în care sunt reunite aspectul exterior și cel interior, obiect și subiectiv – este metoda pentru a ajunge la certitudine în privința Lui.

Primele două metode care, deși conțin elemente de adevăr, conduc totuși la o experiență complet diferită față de cea generată de cea de-a treia metodă. Experiența cuiva pentru care creștinismul nu este un eveniment prezent și căreia îi lipsește punctul de referință obiectiv conferit de autoritate (protestantismul) este un mod cu totul diferit de cel al experienței unui catolic. Dar este nevoie ca noi să descoperim această diferență în experiența noastră personală a comunității, adică a unei realități călăuzite: altfel autoritatea ni se va părea ceva străin de credința noastră și, în consecință, creștinismul va fi la cheremul unui ultim subiectivism, adică doar o alegere de interpretare. Acum o lună, o față mi-a cerut o lămurire legată de semnificația autorității Papei. I-am spus: «Dar dacă vorbești zece minute cu cineva, poți înțelege din ceea ce îți spune despre Biserică dacă în cadrul experienței este prezentă autoritatea Papei sau nu, nu ai nevoie să mergi să vorbești cu Papa ca să verifici dacă ceea ce acea persoană îți spune coincide sau nu cu gândirea papală». Ne sunt suficiente zece minute ca să înțelegem dacă cineva are în sine legătura cu autoritatea Papei sau nu. E suficient să deschidă gura ca să ne dăm seama dacă în experiența ei există o legătură cu autoritatea, sau dacă autoritatea este pentru ea ceva extrinsec, adăugat de din afară la experiența ei. Se întâmplă același lucru și cu viața mișcării. Cum spune Giussani în primul capitol din *Tracce d'esperienza cristiana*,¹⁴⁰ autoritatea este un element constituent al experienței umane.¹⁴¹ Dar cum poate înțelege cineva dacă efectiv este așa pentru sine? Din tipul de experiență pe care o trăiește. Pentru că noi purtăm întipărit pe fețe ce tip de experiență trăim. «După roade se cunoaște po-

¹⁴⁰ Cfr. L. Giussani, «*Tracce d'esperienza cristiana*», în Id. *Il cammino al vero è un'esperienza*, op. cit., p. 87-88.

¹⁴¹ Același lucru este valabil și în contextul experienței creștine: «Nu există versiune a experienței creștine [...] care să nu implice cel puțin în ultimă instanță [...] această referire la autoritate» (L. Giussani, *Riscul educativ*, op. cit., p. 71). Vezi aici, p. 19-20.

mul»,¹⁴² adică din experiența de corespondență pe care cineva o trăiește, se înțelege adevărul punctului său de origine. Este o metodă absolut infailibilă, pentru că doar un anumit pom produce anumite fructe; un copac diferit nu poate produce aceleași fructe. Prin modul meu de a trăi mărturisesc tipul de experiență pe care o trăiesc în comunitatea creștină. Don Giussani observă că nu există comunitate creștină fără referire ultimă la autoritate, nu există o carismă catolică ce să nu aibă o legătură ultimă cu autoritatea: nu este pur și simplu o problemă teologică, este ceva care merge la rădăcina experienței noastre creștine; de aceea, fiecare dintre noi, prin modul în care trăiește, cântă în fața tuturor propria «Traviata».

Prosperi. Avem două întrebări legate una de alta.

«Ce anume înseamnă că experiența presupune înțelegerea sensului lucrurilor și că realitatea nu este cuprinsă cu totul dacă nu este afirmată semnificația?»

«Ai spus că ni se pot întâmpla fapte uimitoare, dar noi să nu învățăm nimic, și că pentru a surprinde amploarea a ceea ce ni se întâmplă în viață, trebuie să favorizăm înflăcărarea „capacității cognitive a conștiinței” pe care faptul însuși o generează. Poți aprofunda acest punct?»

Carrón. Continuăm legând între ele toate întrebările.

Cum îmi dau seama că o anumită prezență este determinantă pentru viața mea? Asta se întâmplă pentru că ea corespunde exigențelor umanității mele ca nicio altă experiență. Dar acest lucru presupune o comparație între realitate și exigențele mele, și deci, o judecată a rațiunii mele: «Aici este ceva care, în sfârșit, corespunde la ceea ce caut». Pentru a avea experiența a ceva, nu e suficient să mă ciocnesc de acel lucru, nu e suficient să îmi provoace o reacție, trebuie ca eu să pot sesiza amploarea, semnificația, legătura cu mine. Experiența nu se reduce la ecoul sentimental al lucrurilor: presupune ca eu să descopăr sensul acesteia, altfel, mai devreme sau mai târziu, pierd cărarea. De aceea, trebuie să înțeleg amploarea prezenței întâlnite, să surprind legătura dintre acea prezență și nevoia mea și să îmi dau seama dacă cresc în raportul cu ea sau nu. Asta înseamnă să faci experiență. Dacă nu îmi dau seama de relevanța lucrurilor care mi se întâmplă în raport cu exigențele mele, ceea ce se întâmplă – oricât de strălucitoare ar fi, ca faptele pe care adesea ni le povestim – acele lucruri sunt ca niște schije bune, pentru că nu le surprindem la nivelul legăturii lor cu exigențele noastre. Astfel, având în vedere că nu am surprins semnificația întâlnirii, după un timp, plecăm.

¹⁴² Mt 12,33.

Giussani a început totul doar pentru «a arăta relevanța credinței în raport cu nevoile vieții»,¹⁴³ adică pentru ca noi să putem înțelege – înțelege! – relevanța evenimentului lui Cristos, a ceea ce propune Cristos, a ceea ce ne propune mișcarea, cu dorința umană. Altfel totul devine moralist, devine ceva ce „trebuie” să fac: nu mai ader la ceea ce mi se propune pentru că am nevoie să fac asta, pentru că recunosc ca fiind relevant în raport cu exigențele mele, pentru că mi s-a întâmplat cel mai mare lucru ce mi s-ar fi putut întâmpla. Dacă nu sunt recunoscător că mi s-a întâmplat, creștinismul devine o complicație imensă, o povară insuportabilă!

În schimb, cu cât cineva înțelege mai mult importanța, cu cât se agață mai mult, cu cât se lipește mai mult – Giussani vorbea despre «pumni întregi de lipici» apropos de raportul discipolilor cu Isus – cu atât mai recunoscător este: «Slavă domnului că ești, Cristoase! Slavă domnului, altfel aș fi singur cu nimicul meu».

Mă uimește că, de multe ori, nu suntem atenți la lucrurile excepționale pe care le vedem întâmplându-se între noi (care au fost documentate în scrisorile pe care le-am citat). Așa cum am citit în Școala de comunitate, putem trece prin fața sfințeniei, prin fața multor roade pe care natura proprie Bisericii le generează între noi și să nu le vedem, și, în consecință, nu înțelegem importanța lor.

În schimb, pentru a reveni la cea de-a doua întrebare, atunci când cineva dă peste ceva ce observă că este, spre deosebire de tot restul, cu adevărat decisiv pentru sine, plin de o promisiune pentru viață, ce se întâmplă? Se întâmplă că faptul provoacă o uimire atât de mare încât deschide larg capacitatea de a vedea, de a înțelege. De aceea Giussani spune că «prin același gest, Dumnezeu se face prezent omului», venind în întâmpinarea neputinței noastre, cu același gest dilată, «exaltă și capacitatea cognitivă a conștiinței, potrivește ascuțimea privirii umane la realitatea excepțională»¹⁴⁴ în fața căreia îl face să se afle. Ca și atunci când un bărbat se îndrăgostește, întâlnește prezența care îl atrage și care îl face să fie mai mult el însuși: acest eveniment îi deschide privirea, capacitatea de a cunoaște totul, în primul rând îi deschide capacitatea de a cunoaște pe cea pe care o are în fața sa, de a cunoaște valoarea pe care acea persoană o are pentru el. Și știm cu toții cât de determinant este acest lucru: dacă nu sesizăm importanța, pentru viața noastră, a persoanei de care ne legăm, chiar dacă am avea-o mereu în fața nasului ar fi ca și cum n-ar fi.

Dacă acest lucru se întâmplă într-o relație de iubire, închipuiți-vă la ce profunzime se poate întâmpla în experiența întâlnirii cu Cristos, îndrăgosti-

¹⁴³ L. Giussani, *Riscul educativ*, op. cit., p. 8.

¹⁴⁴ *Ibidem*, p. 71.

rea fiind doar o palidă reflexie a acestei experiențe. Ce s-a întâmplat și ce se întâmplă? Am ascultat asta în mărturii: «Atât de mult am uitat, dar nu acei ochi cu care am fost privită»; din acel moment, acea fată nu s-a mai putut vedea pe sine ca înainte, s-a schimbat modul ei de a percepe lucrurile. În întâlnirea cu Cristos, prin speța umană de care El se servește ca să ne cucească, există o evidență care ne târâie după ea, care ne lipește și deschide rațiunea noastră, ne deschide pentru a înțelege, pentru a recunoaște ce anume ni s-a întâmplat, nu printr-o forțare, ca și atunci când folosim lingura de pantofi ca să facem să intre piciorul într-un pantof prea mic, și nici printr-o concluzie logică, ce nu mai blochează pe nimeni: e nevoie doar să ne lăsăm conduși de acțiunea prezenței Sale în noi. «Recunoașterea prezenței lui Cristos are loc pentru că Cristos „câștigă” individul», mă câștigă pe mine, prin inițiativa Sa, prin harul Său, ajungând la mine printr-o întâlnire umană fără asemănare. De aceea, sintetizează Giussani: «Așa cum Cristos mi se dă mie într-un eveniment prezent, tot așa înflăcărează în mine capacitatea de a-l prinde cu putere și de a-l recunoaște în excepționalitatea sa. Astfel libertatea mea acceptă acel eveniment, acceptă să-l recunoască».¹⁴⁵

Prosperi. «Citându-l pe Ratzinger, ai spus că „posibilitatea de a-l ‘vedea’ pe Dumnezeu depinde de purificarea inimii”, de sărăcia spiritului. În ce anume constă această purificare? Ai spus și că este nevoie să devenim conștienți de legătura dintre cunoaștere și sărăcie, și apoi că unica moralitate este sărăcia de spirit a recunoașterii. Poți relua legătura dintre sărăcie și cunoaștere?»

Carrón. Ratzinger observă că Părinții Bisericii subliniază legătura dintre cunoaștere și sărăcie și că asta este ceea ce Evanghelia repetă încontinuu: «Feriți-vă cei săraci cu spiritul, căci a acelora va fi împărăția cerurilor. [...] Feriți-vă cei săraci cu inima, căci aceia vor vedea pe Dumnezeu».¹⁴⁶ Evanghelia nu pune altă condiție – pentru a-l cunoaște, pentru a-l recunoaște pe Dumnezeu – decât această sărăcie. De aceea am insistat pe neputință. Suntem creați pentru un destin atât de nemărginit («Ne-ai făcut pentru tine, o, Dumnezeule»,¹⁴⁷ spune Augustin) încât nu-l putem atinge cu puterile noastre; nu putem răspunde noi la exigența de plenitudine care ne constituie. De aceea a venit Cristos. A venit pentru că fără El nu putem face nimic, dar chiar nimic, ca să răspundem la setea noastră de fericire, de destin. E inutil

¹⁴⁵ L. Giussani - S. Alberto - J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo*, op. cit., p. 30-31.

¹⁴⁶ *Mt* 5,3-8.

¹⁴⁷ Sfantul Augustin, *Confesiuni*, I,1.1.

să ne supărăm pe realitate – pe soție, pe soț, pe servicii, pe circumstanțe – pentru că nimic nu poate răspunde în mod corespunzător la nevoia noastră de fericire: «Totul este prea puțin și prea mic față de capacitatea propriului suflet»,¹⁴⁸ spunea Leopardi. De aceea, este inutil să ne înfuriem pe viață. Unicul lucru pe care îl putem face este să așteptăm să se întâmple Cel care aduce răspunsul. Alături de recunoașterea propriei neputințe structurale și de conștiința că răspunsul poate veni doar de la Altcineva, este nevoie atunci de simplitatea inimii pentru a-L recunoaște și pentru a adera la El. «Cine nu primește împărăția lui Dumnezeu la fel ca un copil, nu va intra în ea»,¹⁴⁹ o va pierde.

Deci, unicul lucru de făcut în fața darului fără egal al prezenței Sale este să îl primim. Cu cât îl cunoaștem mai mult pe Cristos, și recunoaștem ce dar reprezintă pentru noi, cu atât mai mult ne dăm seama că activitatea noastră cea dintâi și originară, în fața Lui – în fața Ființei care a devenit companie în istorie – este o pasivitate.¹⁵⁰ a-l primi și a-l recunoaște cu simplitatea inimii pe Cel care vine și continuă să vină ca să ne salveze. De multe ori întâlnesc persoane care trăiesc mișcarea cu o simplitate dezarmantă, care mă lasă fără cuvinte. Și mi-ar plăcea să le poată vedea toți. Pentru că nu este o problemă de inteligență viața, ci este o problemă de sărăcie, de simplitate a inimii, care ne permite să ne dăm seama de ce anume ni s-a întâmplat. La copilul mic este încă totul spontan, dar încă nu a cucerit lucrurile la nivel de conștiință. A fi copii ca adulți, asta e mare problemă! Pentru că e aproape o naivitate, aproape o contradicție, ca la vârsta adultă să putem fi copii. În schimb, aceasta este adevărata înțelepciune, unica înțelepciune indicată de Evanghelie, cea pe care trebuie s-o avem dacă vrem să nu pierdem ce e mai bun.

În viața sa de pe Pământ, Isus ne-a mărturisit felul în care un adult poate continua să fie copil: «Eu fac mereu ceea ce îi place Tatălui».¹⁵¹ Este ceea ce ne-a mărturisit și Giussani până la moarte: se mira de tot, orice îl entuziasma, îi străluceau ochii ca unui copil. Fără această simplitate a inimii ne pierdem viața. Vocația noastră este să cucerim acel ceva pentru care ne-a creat Misterul, dar ceea ce vrea El să ne dea, darul prezenței Sale, este atât de disproportionat față de capacitățile noastre, față de forțele noastre, încât putem doar să fim disponibili – ca și copiii – să-l primim, să-l recunoaștem și să-l îmbrățișăm. Și atunci totul devine simplu.

¹⁴⁸ G. Leopardi, *Cugetări*, LXVIII, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2002, p. 50.

¹⁴⁹ *Mc* 10,15.

¹⁵⁰ Cfr. L. Giussani, *Sensul religios*, op. cit., p. 159.

¹⁵¹ Cfr. *In* 8,29.

Prosperi. Ceea ce ai spus mai înainte despre copil, cu privire la înțelepciune și la învățătură, este valabil și pentru aspectele ce țin de relațiile afective, astfel încât, în raportul cu tatăl și cu mama, când acest raport este clar, copilul are o certitudine pe care adultul, de multe ori, nu reușește s-o aibă în raportul cu realitatea; adultul, de fapt, tinde să reducă propria experiență la aspecte psihologice, adică la cum simte lucrurile pornind de la sine însuși. La un moment dat, tu ai dezvoltat un pasaj despre schimbare, și iată întrebarea.

«Poți aprofunda ce înseamnă că problema este să depășim imaginea psihologică a schimbării și tentativa noastră de a-o măsura?»

O altă întrebare adaugă un fragment.

«Ai vorbit despre fidelitate ca fiind cea care produce schimbarea, dar ai spus că ea nu poate fi redusă la ceva etic, la o problemă de capacitate; însă presupune disponibilitatea mea, mișcarea mea, libertatea mea. Cum se poate ca fidelitatea să nu se ciocnească cu această mișcare a mea, ajungând să sfârșească într-o încordare etică?»

Carrón. Să pornim de la cea de-a doua întrebare și de la exemplul cel mai simplu, adică îndrăgostirea. Îndrăgostirea nu poate fi rezultatul unei străduințe etice (altfel, dacă ar fi suficient să îți dorești să te îndrăgostești, ar fi o coadă cu toți cei care sunt în cautarea cuiva care să răspundă la dorința lor de a fi iubiți), nu e ceva ce putem genera noi. Dar, atunci când se întâmplă trebuie să primim, libertatea trebuie să se implice. Fidelitatea este implicarea libertății noastre cu un fapt întâmplat, pe care nu îl producem noi, și este încontinuu evocată și susținută de reîntâmplarea aceluși fapt, adică de contemporaneitatea lui Cristos, așa cum am spus în lecția de ieri după amiază.

Trecând acum la prima întrebare, care este într-o legătură foarte strânsă cu ceea ce tocmai am spus, subliniam, tot ieri, că schimbarea nu se poate reduce la imaginea psihologică despre ea, adică la ceva ce pot măsura cu metrul meu: eram furios, ca temperament, și sunt tot furios; mă gândeam că mă întorc acasă schimbat după aceste zile, în schimb tot mă enervez ca înainte, datorită caracterului meu urât, deci cred că nu rămâne nimic din ceea ce am trăit. Tocmai această imagine despre schimbare ne blochează. Suntem mereu tentați s-o identificăm cu o potențare a capacităților noastre, cu o mai mare performanță, ceea ce mulți caută să obțină prin antrenamente.

Nu, nu aceasta este schimbarea despre care vorbim și de care avem nevoie. Adevărata schimbare constă în recunoașterea Celui care răspunde la neputința noastră. Având în vedere că nu este o capacitate de-a mea cea care generează acest răspuns, tot astfel nu pot genera eu nici această

schimbare a mea. Este vorba, pur și simplu, cum spuneam înainte, să ne facem disponibili în fața inițiativei pe care Cristos a avut-o în viața mea. Atunci, aceasta este adevărata schimbare: a trăi totul având în privire acea Prezență, cu conștiința companiei Sale fidele: «În timp ce trăiesc în trup, trăiesc în credința Fiului lui Dumnezeu, care și-a dat viața pentru mine».¹⁵² Schimbarea înseamnă să trecem de la îngâmfarea de sine la recunoașterea prezenței Sale.

Astfel, se introduce în viața noastră o diversitate, o nouătate, pe care și ceilalți o observă, dar care nu corespunde cu imaginile pe care ni le închipuim noi, care nu constă într-o impecabilitate, într-o neclintire, într-o superioritate a noastră, ca rod al unei capacități a noastre, ci în ecoul în noi a recunoașterii lui Cristos care răspunde la neputința noastră, ecoul certitudinii prezenței Sale, care, încet, încet, pătrunde în măruntaiele noastre. E ca o nuanță de bucurie, de rodnicie, de pozitivitate, care atunci, foarte lent, se însinuează în tot ceea ce facem, deși rămânem fragili în continuare.

Don Giussani a spus-o foarte clar: schimbarea este recunoașterea acelei prezențe vii care vine în întâmpinarea noastră, nu ceva ce măsoară eu. Tot restul derivă de aici; poate se va întâmpla și ceea ce dorești tu să se întâmple – de exemplu, schimbarea caracterului tău urât –, dar nu este necesar; și oricum se va întâmpla mereu în funcție de un timp și un plan care nu sunt ale tale. Tocmai asta, de multe ori, ne înnebunește, din cauza nerăbdării noastre: am vrea să ne schimbăm în felul și în timpul stabilit de noi, în loc să fim pur și simplu recunoscători pentru că El există. El este cel care ne eliberează ca să nu ne mai măsurăm. Schimbarea va veni, dar după un plan care nu este al meu.

Prosperi. Următoarea întrebare este personală; am ales-o pentru că ne privește pe toți, într-un fel sau altul. «Sunt în situația de a trăi aceeași dramă ca tatăl din parabola cu fiul risipitor, dar în familia mea. Dar oare cum o fi putut acel tată să își lase fiul să plece și să nu cedeze în fața tentației de a merge să-l recupereze, printre prostituate, și să-l ducă înapoi acasă? De unde și-a luat tăria de a-i lăsa cu adevărat libertatea fiului de a nu se întoarce și, deci, poate, de a nu-l mai vedea niciodată? Nu atât poziția fiului mă interesează acum, ci poziția tatălui. Cum a putut să aștepte atât de liber ca fiul să se întoarcă, fără furie? Dacă nu ar fi fost așa, nu ar fi dat petrecerea aceea la întoarcerea lui. Din ce a trăit, din ce s-a hrănit în timpul așteptării? Mie mi se pare că nu reușesc să trăiesc cu un gol atât de mare.»

¹⁵² Cfr. Gal 2,20.

Carrón. Asta e marea noastră problemă: noi nu reușim și de aceea nu ne vom purta niciodată ca tatăl fiului risipitor. De ce, în schimb, Dumnezeu reușește? Motivul se ancorează în plenitudinea vieții divine, adică în relația de iubire liberă și reciprocă dintre Tatăl, Fiul și Spiritul Sfânt. Tocmai pentru a împărtăși această plenitudine abundentă Dumnezeu creează o ființă, eul uman, creat după chipul și asemănarea sa, adică liber, care reflectă în mod original misterul Ființei de a fi unică și trinitară tocmai în această libertate. Și Dumnezeu îl lasă liber pe om tocmai pentru că îl iubește infinit, așa cum numai Dumnezeu poate iubi. Parabola fiului risipitor exprimă, deci, natura adevărată a lui Dumnezeu: tatăl îl iubește atât de mult pe fiu încât îl lasă liber, știe că fără libertate ar fi doar un sclav în casa sa.

Don Giussani a formulat niște fraze cu adevărat uimitoare, pe care poate ne avantajează să le citim, utile pentru aceia dintre voi care sunt preocupați de libertatea copiilor: «Poate că sacrificiul cel mai mare pentru niște părinți, cel mai mare după acela de a-și vedea propriul copil murind, e să-și vadă propriul fiu, care a fost crescut cu iubire, căruia i s-a dat tot ceea ce i se putea da, să-l vadă, apoi, luând niște decizii sau pe niște căi sau emițând niște judecăți diferite de cele considerate corecte. Este lucrul cel mai cumplit pe care noi îl simțim cu privire la elevii noștri de la școală. Dar, pentru un tată și pentru o mamă este de o sută de mii de ori mai clar». Totuși, în această atitudine se cuibărește o posibilă ispită, pe care don Giussani vrea s-o demascheze: «Puterea asupra sufletelor: să îi ai pentru binele lor; să le smulgi libertatea pentru a le asigura fericirea», tot pentru binele copilului, evident! E cu totul diferită perspectiva creștină: «Cristos a murit ca să ne lase nouă libertatea!». Continuă Giussani: «Cu cât mai arzător ne dorim libertatea elevilor noștri [sau a copiilor noștri], adică, cu cât mai mult ne dorim ca ei să își atingă destinul, [...] cu atât mai dureroasă și mai misterioasă este aprofundarea respectului pentru decizia lor, respectul față de mișcările pe care le întreprind. Nu poate exista pentru ei o fericire pe care nu o aleg ei, un destin nerecunoscut și neacceptat de ei».¹⁵³

De aceea, libertatea nu joacă un rol decisiv doar în drumul către destin, ci și în descoperirea acestuia. «Desigur – încheie Giussani – [...] am prefera să îi luăm de gât și să-i ducem unde trebuie să meargă. Am prefera să mergem împotriva libertății lor, în sensul libertății de alegere», din cauza anxietății care ne cuprinde. Ce anume poate potoli această anxietate? Unicul lucru care o poate domoli și «care chiar ne aduce pace, este că există Cineva

¹⁵³ L. Giussani, *Realità e giovinezza. La sfida [Realitate și tinerețe. Provocarea, n. tr.]*, Bur, Milano 2019, p. 229.

[cu majusculă], Altcineva [cu majusculă], care i-a dorit, care a făcut un legământ cu ei, dându-le ființă». ¹⁵⁴

În fața acestor situații ale voastre, de familie, mă gândesc întotdeauna la frământarea lui Dumnezeu. Dacă voi sunteți atât de frământați în fața destinului copiilor voștri, imaginați-vă cum o fi pentru Dumnezeu, care ar putea să facă atâtea lucruri la care noi nici măcar nu visăm și totuși nu le face; ce frământare! De ce El poate aștepta, ce îl susține? Doar plenitudinea pe care o trăiește El. De aceea, unica modalitate pentru a răspunde cu adevărat la această anxietate se numește «virginitate», adică un raport atât de puternic cu Misterul încât mă face să fiu liber, astfel încât pot să îi las fiului meu libertatea. Și asta nu pentru că n-aș dori tot binele pentru fiul meu, ci pentru că vreau ca el să ajungă la propriul său bine prin intermediul libertății. E nevoie ca eu să am o astfel de pace, o astfel de consistență și certitudine că există Cineva care îl iubește, care și-a dat viața pentru el și a făcut un legământ cu el, astfel încât să îl aștepte așa cum îl așteaptă El. Ce raport trebuie să aveți și să avem cu Cristos ca să ne putem educa așa copiii și tinerii, fără să cădem în ispita de a ne pune noi în locul libertății lor!

Atunci, asta nu înseamnă, că nu putem face nimic. Nu e că Dumnezeu nu ar fi făcut nimic: l-a trimis pe fiul Său ca să își dea viața pentru noi, ca să facă posibilă această experiență de plenitudine. Nu l-a trimis pe Cristos ca să ne suprimă libertatea. Cristos a așteptat, așa cum spuneam ieri, ca omul să îl recunoască. Și noi ce putem face? Lucrul de care au nevoie copiii: să trăim în fața lor, mai degrabă decât să le spunem numai ce trebuie ei să facă. Să trăim în fața lor! Să punem în fața lor o atractivitate atât de mare încât să poată fi provocați de frumusețea pe care o văd vibrând în noi, astfel încât să poată adera în mod liber, nu cu lingura de pantofi. De multe ori noi suntem preocupați ca ei să adere, dar nu suntem preocupați de libertatea lor.

Sunteți îngrijorați pentru copiii voștri? Trăiți ca niște adulți, mărturisindu-le toată atractivitatea vieții voastre. E singurul lucru pe care l-a făcut Dumnezeu: l-a trimis pe fiul Său ca să le ofere tuturor o atractivitate atât de puternică încât să ne cucerească (spre Sine). Fără de asta, vom genera doar niște locuri în care copiii se vor sufoca, în loc să creăm niște locuri în care să respire, în care să își dorească să se implice și să participe.

¹⁵⁴ *Ibidem*, p. 230.

În timpul Întâlnirii de întrebări din cadrul Exercițiilor Fraternității din Spania, s-a născut o întrebare similară despre rolul libertății în fenomenul cunoașterii.

«Azi dimineață ai spus că libertatea nu este doar a merge spre Dumnezeu odată ce l-am descoperit, ci se joacă chiar în descoperirea lui Dumnezeu. Nu înțeleg, pentru că mie mi se pare că descoperirea lui Dumnezeu ar fi ceva imediat: când se întâmplă, Îl descoperi. Ce înseamnă, atunci, că libertatea se joacă chiar în descoperirea lui Dumnezeu?»

Carrón. Asta este problema. Noi nu înțelegem că în cunoaștere sunt puse în joc, în mod constant, rațiunea și libertatea. În *Sensul religios* don Giussani propune trei premise, care implică trei elemente: pentru a cunoaște, spune, e nevoie de *realism* (realitatea are primatul: este obiectul care determină metoda de cunoaștere), *raționalitate* (e nevoie ca subiectul care cunoaște, să folosească adecvat rațiunea) și *moralitatea* (iată că apare elementul libertate: în poziția pe care subiectul și-o asumă, libertatea este în joc în mod necesar).¹⁵⁵ El propune un exemplu care ne poate ajuta să înțelegem situația. Atunci când Pasteur a descoperit rolul microorganismelor în medicină, toți oamenii de știință ar fi trebuit să recunoască valoarea a ceea ce văzuse el la microscop – era evident că pusese mâna pe ceva important și nou –; în schimb, tocmai cei mai renumiți oameni de știință ai epocii respective au fost cei mai mândri opozanți ai acestei descoperiri. De ce? Pentru că nu erau în joc doar realitatea și rațiunea, ci și libertatea lor: ei se simțeau măcinați în prestigiul lor de acea descoperire.

Libertatea joacă un rol decisiv în cunoaștere. Toți știau că «orbul din naștere» era orb; și totuși, după vindecarea miraculoasă, unii au încercat de-a dreptul să demonstreze că nu era el: nu erau dispuși să accepte faptul întâmplat, libertatea lor refuza să-l recunoască; și asta nu pentru nu ar fi fost evident, ci datorită unei închideri prealabile față de acest fapt. De aceea se spune că «nu există un orb mai rău decât cel care nu *vrea* să vadă». Ceea ce înseamnă: libertatea are o pondere capitală în cunoaștere.

Libertatea nu intră în joc doar în drumul spre ceea ce am descoperit după ce am descoperit, ci și mai ales în însăși descoperirea ca atare. De aceea, simplitatea inimii este determinantă pentru cunoaștere. Pășania lui Pasteur și cea a orbului din naștere nu se referă la trecut, ci sunt valabile și pentru astăzi. Uneori, de fapt, după ce participăm la anumite întâlniri, ascultând cum povestesc unii despre ele, îmi spun: oare eram în același loc? Am văzut aceleași lucruri? Auzind diferitele descrieri pare că, de fapt, nu s-au întâmplat

¹⁵⁵ Cfr. L. Giussani, *Sensul religios*, op. cit., p. 13-55.

aceleași lucruri. Mă întreb: e pentru că unii au dezvoltat o atitudine critică mai rafinată sau pentru că nu sunt dispuși să vadă? Fără o deschidere, fără o disponibilitate a libertății, cu adevărat nu mai vedem lucrurile care se întâmplă. Am studiat asta la Școala de comunitate: «putem trece pe lângă minune, pe lângă echilibrul uman, pe lângă experiența sfințeniei din Biserică rămânând total străini de acestea»,¹⁵⁶ adică, fără să vedem. Din contră, vine altcineva și, în fața acelorași lucruri, se miră de ceea ce vede. Acest lucru atestă că libertatea joacă tot timpul un rol în cunoaștere. E determinant să ne dăm seama de asta, pentru că dacă se întâmplă ceva și noi nu recunoaștem (datorită unui motiv, oricare ar fi el), pierdem ce e mai bun: ne gândim că nu se întâmplă nimic și, în schimb, se întâmplă. Atenție: nu e că dacă eu nu recunosc nu se întâmplă. Punctul important e tocmai aici: e tocmai pentru că eu spun că nu se poate întâmpla, atunci când se întâmplă, eu nu recunosc, neg că s-a întâmplat, ajung până la a spune: orbul nu era orb; Pasteur nu a văzut ce a văzut. Trebuie să devenim conștienți de acest element al libertății. Tu spui: dar dacă un lucru este evident, ce nevoie mai este de libertate? Nu, nu, calm! Există un element al libertății care joacă, joacă acum, un rol determinant în acțiunea mea și a ta de a recunoaște ceea ce se întâmplă acum în fața noastră.

Prosperi. «Ai vorbit despre verificare ca fiind unicul drum al personalizării credinței. După cum vorbești tu despre asta, pare ceva entuziasmant, în timp ce, de multe ori, între noi ...»

Carrón. Este entuziasmant pentru că verificarea este a lui Cristos, nu a tentativelor noastre!

Prosperi. Într-adevăr, «de multe ori, între noi, verificarea este trăită ca un moralism și așa, cum nu ne identificăm, în realitate nu verificăm altceva decât tentativa noastră, care nu poate să nu ne deprime ...».

Carrón. Perfect!

Prosperi. «Ne poți ajuta să înțelegem termenii verificării pe care ne provocă să o întreprindem? Dacă experimentarea lui Cristos este ceva de la care nu mai putem da înapoi, din moment ce generează o atractivitate indestructibilă de care nu mă mai pot desprinde, de ce mai avem nevoie de verificare? Despre ce este vorba?»

¹⁵⁶ L. Giussani, *De ce Biserica*, op. cit., p. 295.

Carrón. Trebuie să vedem dacă ceea ce ni s-a întâmplat este adevărat în orice circumstanță, sau nu. Aceasta este verificarea care ne face să fim tot mai siguri: a experimenta că Cristos este util în toate, că este în măsură să răspundă la tot, că este adevărat în fața oricărei provocări, nu doar în cele la care credem noi că poate răspunde, ci răspunde la tot! Cu cât este mai mare provocarea, cu atât sunt mai dornic să văd cum o va scoate El la capăt de data aceasta. Pentru că ceea ce verificăm este Cristos. Dacă eu aștept totul de la Cristos, în orice situație, atunci când pierd un copil sau când nu îl am, voi fi încordat cu totul ca să văd cum va ști să îmi aducă plenitudinea chiar fără să se realizeze imaginea de împlinire pe care o am eu în minte. Cum mă va conduce să experimentez «însutitul aici jos», fără să fie după imaginea construită de mine?

Noi ne gândim că împlinirea ar fi doar ceea ce se încadrează în imaginea noastră, care adesea este cea pe care ne-o oferă mentalitatea comună, însă ea este prea mică, prea redusă. Suntem oare noi disponibili să acceptăm provocarea că Cristos ne poate împlini într-un mod care trece dincolo de măsura noastră? Suntem noi dispuși să îi dăm spațiu ca să ne poată demonstra acest lucru? Îi oferim noi posibilitatea? Doar cei cu inima simplă pot accepta provocarea acestei verificări, nu cei care se gândesc că fie Cristos se adaptează la ceea ce au ei în cap, fie răspunsul Său nu va fi niciodată unul real.

Prosperi. Ultimele două întrebări se referă la insistența pe tema locului ca drum.

«Poți clarifica punctul despre locul care este stradă? Orice companie creștină e în regulă? Sau există o companie anume? Și care sunt trăsăturile ei?»

«Sursa memoriei este comunitatea vie, oameni care sunt împreună pentru că există Cristos. Dar tocmai acest loc (oamenii care îl alcătuiesc) poate deveni obiecție. Cum se poate depăși această obiecție?»

Carrón. Locul este cel pe care l-a generat și pe care îl generează Cristos prin cei pe care El îi cuprinde și care Îl recunosc. Chestiunea este dacă noi suntem împreună pentru Cristos, ca să mergem spre destin care este Cristos, sau nu. Să ne întrebăm: rațiunea pentru care suntem împreună, cel puțin ca tensiune, este Cristos? Care dintre noi vrea să stăm împreună ca să ne ajutăm să mergem spre destin? Cine vrea să stăm împreună doar și exclusiv pentru Cristos? Punându-ne această întrebare vom începe să vedem cine este în stare să ne facă în mod adevărat companie și cine nu. Trăsăturile sunt foarte clare, oricare altă rațiune a comuniunii noastre este, în ultimă instanță, insuficientă. Acest lucru ne cere nouă o sinceritate: «Cine sunt cei care mă însoțesc cu adevărat? Sunt toți la fel?». Dacă știm să facem diferența

dintre un doctor care răspunde la nevoia noastră și unul care nu reușește, cum se poate să nu distingem când o companie ne conduce la destin și când nu? Oare avem nevoie să facem un curs la Harvard? Ce-ar fi să ne mișcăm un pic?!

E ușor de identificat locul care este cale, drum: nu este vorba de a-l inventa, ci de a-l recunoaște și de a-l urma.

SFÂNTA LITURGHIE

Lecturile Sfintei Liturghii: Is 50,4-7; Ps 21 (22); Fil 2,6-11; Lc 22,14-23,56

OMILIA LUI JULIÁN CARRÓN

În această Săptămână Sfântă, Biserica ne arată metoda aleasă de Dumnezeu de a atrage libertatea noastră fără s-o elimine. «Cristos Isus, deși era Dumnezeu, nu a considerat că era un avantaj să fie ca Dumnezeu, ci s-a golit de sine». Metoda lui Dumnezeu este aceea de a se dezbrăca până și de faptul că este Dumnezeu ca să-și asume «o condiție de rob». Și așa, acceptând condiția de a fi rob, punându-se pe Sine însuși cu totul în mâinile Tatălui său, după un plan care și pentru El a fost dramatic, fiindcă trecea prin încredințarea de Sine și prin moartea Sa, Cristos ne-a arătat care este unica metodă pe care Dumnezeu o consideră adecvată pentru a ne atrage: încredințarea de Sine, o iubire până la sfârșit. «Nimeni nu are o iubire mai mare decât cel care își dă viața pentru proprii prieteni.»

Aceasta este iubirea pe care Dumnezeu o pune în fața ochilor noștri. Biserica ne oferă toată această săptămână ca să-l privim, pentru ca fiecare dintre noi să poată fi străpuns de unica metodă în care Dumnezeu crede, adică iubirea Sa pentru noi. Nu există niciun alt lucru care să poată zgudui cu adevărat libertatea, care să reușească s-o atragă, decât cele menționate. Asta arată calea și pentru noi, toți, care suntem chemați să împărtășim aceeași metodă în relația cu toți oamenii, ca să le comunicăm tuturor ceea ce nouă ne-a fost dat ca har: o pasiune pentru destinul lor, precum cea a lui Cristos pentru noi, o grijă pentru fiecare dintre ei, conform modalității cu care Dumnezeu s-a îngrijit de noi. Aceasta este contribuția noastră în lume, care nu poate fi diferită de modalitatea cu care s-a mișcat Dumnezeu. Atunci, o recunoștință cuprinde viața noastră văzând ce iubire are Dumnezeu față de noi, ca să putem și noi să-l mărturisim tuturor, liberi de orice rezultat, așa cum El s-a încredințat punând totul în mâinile Tatălui său.

ANUNȚ
Julián Carrón

Fondul comun

Întotdeauna este emoționant să primim scrisori despre fondul comun.

«Cu mare părere de rău am citit situația contribuțiilor mele la fondul comun de anul trecut. Eram și sunt conștient. Familia mea traversează o mare problemă economică. Veniturile – deja mici – au scăzut și mai mult, pentru că piața muncii în care activează soțul meu s-a restrâns și mai mult și încercările de a găsi noi posibilități de muncă au eșuat. Probabil va trebui să luăm anumite decizii și în privința casei noastre. Așadar înjumătățesc contribuția mea deja minimă, la fondul comun, în speranța că acest lucru mă va ajuta să fiu mai fidelă cu acest gest. Vreau să rămân legată strâns de acea prietenie care m-a educat și care mă educă la sensul vieții.»

V-am citit această scrisoare pentru că faptul că cineva are simplitatea de a spune că, având în vedere că nu își mai poate menține angajamentul luat, reduce contribuția la fondul comun, faptul că printre noi există persoane care au această libertate descrie o conștiință de adulți care, sincer, mă umple de emoție.

Printre contribuțiile primite pentru pregătirea Exercițiilor, m-a impresionat experiența fondului comun descrisă de unii:

«Atunci când don Gius a lansat propunerea de a cumpăra niște „cărămizi” pentru a achiziționa Sacro Cuore și de a-i da o „casă” mișcării, soția mea și cu mine, care nu am avut niciodată posibilitatea să ne cumpărăm o casă, am mers să luăm un mic împrumut de la bancă».

«Atunci când societatea mea a dat faliment, am rămas aproape un an fără loc de muncă și pentru următorii cincisprezece ani a trebuit să aloc o mare parte din veniturile mele pentru a stinge datoria cauzată de faliment. În timpul acestei situații, lucrul pe care am vrut mereu să îl facem, punându-l înaintea oricărui altul, a fost să dăm în continuare fondul comun al Fraternității. Sigur, am fost nevoiți să reducem suma și chiar și azi încă nu am reușit să revenim la nivelul dintr-o vreme, dar am făcut-o mereu. De ce? Pentru că credem că a susține această prezență, această viață, care, în mod direct este mișcarea și indirect Biserica, este adevărata garanție pentru viața copiilor noștri și a nepoților noștri ca să rămână material o prezență ce să poată fi întâlnită și aleasă, așa cum am putut s-o întâlnim noi.» O spune cineva care a înțeles importanța a ceea ce trăim împreună.

Doi tineri căsătoriți scriu: «Decizia de a adera la vocația la care Domnul ne cheamă s-a născut și a crescut într-un drum de credință pe care de ani de zile îl facem împreună. Pe acest drum, compania mișcării a fost fundamen-

tală. Fără această companie, care în continuare ne ajută să privim propria profunzime, și deci să descoperim că suntem în raport constant cu Misterul, acest pas ar fi pentru noi inimaginabil. Recunoscători pentru întâlnirea pe care am trăit-o, dorim să contribuim la creșterea mișcării, în speranța că și alții vor putea fi atinși de același har care ne-a atins pe noi. De aceea, dorim să facem o ofertă care să poată susține nevoile și intențiile mișcării».

Există și cine e recunoscător pentru că, după diferite greutăți, a reușit să își ia licența; cine a împlinit șaiszeci de ani și a făcut o ofertă pentru misiunile noastre, «astfel încât Cristos să fie mai cunoscut și mai iubit în lume». Există un grup de Fraternitate care a făcut un virament extraordinar cu ocazia aniversării de cincizeci de ani de la căsătoria unui cuplu din grupul lor, «ca semn de recunoștință pentru viața lor în descoperirea de zi cu zi, împreună, a Prezenței devenite trup, care transformă zilele și timpul».

În încheiere, ne-a surprins un prieten care a sunat la secretariatul Fraternității spunând că acesta este primul an în care nu reușește să vină la Exerciții din motive de sănătate. Voia, oricum, să participe cum putea, adică a făcut o depunere extraordinară cu suma corespunzătoare celei de participare la «Exerciții».

MESAJE PRIMITE

Dragilor,

Încă o dată Providența permite tuturor membrilor Fraternității Comunione e Liberazione gestul intens al Exercițiilor spirituale împreună.

Este o ocazie privilegiată de a aprofunda raportul cu Cristos ca sens al întregii noastre vieți, și de a găsi în acest raport calea pentru a primi pe fiecare frate în credință, pe fiecare om.

«*Ce anume rezistă la proba timpului?*» Tema din acest an scoate la iveală imediat o conștiință clară a greutăților pe care le traversăm atât la nivel eclezial, cât și la nivel civil.

Persoana Servului lui Dumnezeu, Mons. Giussani, și carisma sa indică răspunsul la această întrebare. Noi trăim cu adevăr și dreptate dacă lăsăm să se vadă decizia de credință de a dori să urmăm, în pofida limitelor noastre, orientarea pe care Dumnezeu o dă existenței noastre și a întregii familii omenești. Doar o libertate care se lasă în mod docil condusă de mâna lui Dumnezeu rezistă la proba timpului și îl transformă, nu fără sacrificiu și durere, într-o ocazie pentru o viață mai intensă și mai frumoasă.

Vă asigur pe toți de rugăciunea și binecuvântarea mea.

Cu afecțiune,

E.S.R. cardinal Angelo Scola

Arhiepiscop emerit de Milano

Dragă don Julián Carrón

Primește salutul și rugăciunea mea pentru bunul mers al Exercițiilor spirituale ale Fraternității Comunione e Liberazione din acest an, 2019.

Sunt alături de voi toți, în aceste zile de har tot mai determinante pentru creșterea în experiența carismei lui don Giussani, care își dezvăluie capacitatea de a răspunde la așteptările inimii, favorizând pentru multe persoane întâlnirea cu Cristos și cu Biserica.

Exercițiile sunt un eveniment în sine pentru că fac posibilă reîntâmpnarea unui nou început și documentează posibilitatea unei durate în timp a farmecului primei întâlniri. De aceea, întrebarea cea mare «*Ce anume rezistă la proba timpului?*» ne pune în poziția corectă și deloc scontată de umilință și disponibilitate pentru a scoate apa vie din iubirea lui Cristos care izvorăște pentru viața eternă (cfr. *In* 4,14).

Mă rog pentru Fraternitatea CL, pe care tu, Julián, o conduci, astfel încât în deplina fidelitate față de Sfântul Părinte, Papa Francisc, să continue

cu ardoare misiunea ei și să fie semn al permanenței Îndurării Domnului în Biserică și în lume.

Vă salut cordial

Și invoc asupra voastră, a tuturor, binecuvântarea Domnului și protecția Maicii lui Dumnezeu,

E.S.R. monsenior Filippo Santoro
Arhiepiscop Mitropolit de Taranto

Dragă don Julián,

m-a impresionat foarte tare că tema Exercițiilor din acest an este o întrebare: «Ce anume rezistă la proba timpului?». Este o întrebare adevărată și dramatică, în aceste vremuri în care Biserica trăiește un moment de pătimire și în care predomină o confuzie profundă în inima fraților noștri oameni.

Și totuși, există o Prezență ireductibilă care se reîntâmplă prin har, în viața unor bărbați și a unor femei reale, poate în circumstanțe imprevizibile: doar evenimentul «Celui care este printre noi», cel Înviat care trăiește – «*Christus vivit*» – poate rezista la «proba timpului».

Însoțesc cu rugăciunea mea și cu binecuvântarea mea gestul cel mare al Exercițiilor, ca să fie plin de prezența Sa cea dulce.

E.S.R. monsenior Corrado Sanguineti
Episcop de Pavia

TELEGRAME TRIMISE

Sanctității Sale, papa Francisc

Sanctitate,

22.000 de membri ai Fraternității Comunione e Liberazione au participat la Exercițiile spirituale anuale, la Rimini, și alte câteva mii în legătură directă din 13 țări, pe tema «Ce anume rezistă la proba timpului?». Primind invitația din mesajul dumneavoastră – pentru care vă suntem atât de recunoscători – aceea de «a scruta semnele timpurilor», am identificat unul dintre aceste semne în urgența de a găsi ceva care să dureze în această schimbare de epocă. Acest lucru ne-a făcut mai conștienți de natura creștinismului așa cum ne-a atins el, prin carisma lui don Giussani: o întâlnire împrevizibilă care ne-a făcut să experimentăm că suntem preferați. «Tu ești prețios în ochii mei» (Is 43,4). Ne-am identificat cu experiența primilor: «Discipolii care l-au urmat, erau niște sărmani ca mine și ca tine, dar toată noutatea speranței era acea Prezență. Contemporaneitatea acelei Prezențe față de mine, de copii, față de cei care vor veni, peste o sută de milioane de ani: aceasta este victoria care învinge lumea, acesta este divinul în istorie!». Unicul care rezistă la proba timpului, «Cel care ne eliberează este cineva care trăiește. Este Cristos cel înviat» (*Christus vivit*), care rămâne, din punct de vedere istoric, într-un loc de viață, «Biserica sfântă», și ajunge la noi prin martori ai sfințeniei.

Ne întoarcem la casele noastre mai cerți de faptul că El trăiește, datorită însutitului pe care ne face să îl experimentăm aici și acum: o bucurie, o pace și o fericire care ne umplu de uimire. Cerându-i Fecioarei ca fiecare lucru pe care îl vom atinge să poată fi îmbrăcat de Noutatea care ne-a cucerit, continuăm să ne rugăm pentru dumneavoastră, martor al lui Dumnezeu viu, prin bucuria pe care o vedem pe chipul dumneavoastră de tată și călăuză a poporului creștin.

Paște Fericit din partea noastră, a tuturor fiilor dumneavoastră din Fraternitate.

Pr. Julián Carrón

Sanctității Sale, papa emerit Benedict al XVI-lea

Sanctitate,

Exercițiile spirituale ale Fraternității Comunione e Liberazione au pus în centru întrebarea pe care don Giussani și-a pus-o când s-a confruntat cu

revoluția din '68, despre care dumneavoastră ați vorbit zilele trecute: «Ce anume rezistă la proba timpului?». Am aprofundat conștiința diversității creștinismului ca eveniment nou în lume: viu este un prezent, Cristos cel înviat. El este cel care susține proba timpului. Ce impresionant este să citim în recentul dumneavoastră text că cel Înviat ajunge la noi și astăzi în «Biserica sfântă» prin «martori ai lui Dumnezeu cel viu», care ne fac «bucuroși de credință»! Cu toții foarte conștienți de datoria infinită pe care o avem față de persoana dumneavoastră, vă urăm La mulți ani și Paște Fericit.

Pr. Julián Carrón

E.S.R. cardinal Kevin Joseph Farrell

Prefect al Dicasterului pentru laici, familie și viață

Dragă eminență,

22.000 de membri ai Fraternității Comunione e Liberazione au participat la Exercițiile spirituale anuale, la Rimini, și alte câteva mii în legătură directă din 13 țări. La întrebarea: «Ce anume rezistă la proba timpului?», am răspuns cu cuvintele papei Francisc: «Este cineva care trăiește. Este Cristos cel înviat» (*Christus vivit*), care ajunge la noi prin istoricitatea și concretețea unei întâlniri. În memoria carismei lui don Giussani – părintele nostru în credință –, care ne umple de entuziasm pentru Cristos și pentru Papa, reînnoim angajamentul nostru de a mărturisi noutatea care ne-a cucerit pentru totdeauna, creând – atât cât reușim – spații de viață pentru credință. Paște fericit!

Pr. Julián Carrón

E.S.R. cardinal Gualtiero Bassetti

Președinte al Conferinței Episcopale Italiene

Dragă Eminență,

«Ce anume rezistă la proba timpului?». Ne-am întrebat acest lucru în timpul Exercițiilor spirituale care au adunat la Rimini 22.000 de membri ai Fraternității Comunione e Liberazione proveniți din toată Italia. În moștenirea lui don Giussani și în magisterul papei Francisc am găsit răspunsul convingător, care ne permite să învingem frica, astăzi atât de răspândită printre frații noștri oameni: «Viu este un prezent!». «Cel care ne eliberează este cineva care trăiește. Este Cristos cel înviat» (*Christus vivit*). Asta este

cea ce vrem să mărturisim în realitatea cotidiană, ca fii ai «Bisericii sfinte», bucueroși în credință și deschiși la întâlnirea cu toată lumea. Paște fericit!

Pr. Julián Carrón

*E.S.R. cardinal Angelo Scola
Arhiepiscop emerit de Milano*

Mulțumim, dragul nostru Angelo,

Pentru ceea ce ne-ai scris. Drumul pe care l-a făcut don Giussani ne-a ajutat să aprofundăm conștientizarea faptului că doar noutate neprevăzută și imprevizibilă care s-a întâmplat în viața noastră – Cristos cel viu – este în stare să reziste la proba timpului; vedem asta din roadele vieții celor care decid să urmeze evidența prezenței Sale: o bucurie și o pace care umplu de recunoștință. Paște fericit!

Pr. Julián Carrón

*E.S.R. monsenior Filippo Santoro
Arhiepiscop Mitropolit de Taranto*

Dragul nostru Filippo,

Recunoscători pentru rugăciunile tale, ne-am reînnoit disponibilitatea de a ceda în fața atractivei lui Cristos, conștienți că doar El rezistă la proba timpului. Aceasta este siguranța credinței noastre și a misiunii noastre în lume. Paște fericit!

Pr. Julián Carrón

*E.S.R. monsenior Corrado Sanguineti
Episcop de Pavia*

Dragă Corrado,

Tocmai aceste vremuri dramatice pentru viața Bisericii au fost ocazia prețioasă pentru a ne da seama că nu eforturile noastre sunt cele care rezistă la proba timpului, ci victoria lui Cristos, «Cel care este printre noi», prezent în istoria de astăzi la fel ca acum două mii de ani. Paște fericit!

Pr. Julián Carrón

ARTA ÎN COMPANIA NOASTRĂ

Sub îngrijirea lui Sandro Chierici

(Ghid de lectură a imaginilor aparținând Istoriei artelor care însoțeau ascultarea fragmentelor de muzică clasică, la întreprindere și la ieșire)

Frescele din Capela Sixtină

Ciclul de fresce din anii 1400 de pe pereții Capelei Sixtine a fost realizat în anii 1481 – 1483 de unii dintre cei mai mari artiști ai Renașterii. Programul iconografic prevedea două serii de scene, reprezentând episoade din viața lui Moise și din viața lui Isus, puse în paralel și caracterizate de mai multe trimiteri reciproce. Cele două scene inițiale – *Nașterea și gășirea lui Moise* și *Nașterea lui Cristos* – au fost distruse pentru a face spațiu *Judecării* lui Michelangelo pe peretele din spate. Parcursul de pe pereții laterali începe tocmai cu peretele *Judecata*. Scenele vieții lui Moise sunt pe latura stângă, scenele vieții lui Cristos pe latura dreaptă. Scenele finale, pe peretele de la intrare, aparțin epocii posterioare. Fiecare scenă reunește, aproape într-o cheie cinematografică, diferite episoade.

Scene din viața lui Moise

1. Pietro Perugino, ***Alungarea lui Moise de către socrul său Ietro***: *Călătoria lui Moise în Egipt; Circumcizia fiului lui Moise* (Ex 4,18-26).
2. Sandro Botticelli, ***Episoade din viața lui Moise***: *Uciderea egipteanului; Întâlnirea cu fiicele lui Ietro; Rugul aprins; Cortegiul poporului evreu care părăsește Egiptul* (Ex 2,11-21; 3,1-12).
3. Cosimo Rosselli, ***Trecerea Mării Roșii***: *Faraonul ține adunare cu generalii; Armata egipteană înghițită de apele Mării Roșii; Cântecul victoriei poporului evreu* (Ex 14,5-31).

4. Cosimo Rosselli, **Tablele Legii și Vițelul de aur**: Primirea Tablelor Legilor de către Moise; Apele din Masa și Meriba; Adorarea Vițelului de aur; Moise distruge tablele Legii; Moise prezintă tablele Legii poporului (Ex 24,12-17; 32,1-35; 34,1-4).

5. Sandro Botticelli, **Pedepsirea lui Core, Datan și Abiram**: Încercarea de lapidare a lui Moise; Refuzul de a oferi tămâie; Pedepsirea rebelilor (Nm 16,1-35).

6. Luca Signorelli, **Confirmarea Legii și moartea lui Moise**: Poporul evreu adunat în jurul lui Moise; Împărțirea pământului făgăduinței între triburile lui Israel; Predarea toiagului puterii lui Josue; Un înger îi arată lui Moise, pe muntele Nebo, pământul făgăduinței; Coborârea de pe munte; Moartea lui Moise (Deut 33 și 34).

7. Hendrick van den Broeck (sec. al XVI-lea) **Disputa asupra corpului lui Moise, între sfântul Mihail și Satana**, după un original de Domenico Ghirlandaio.

Scene din viața lui Isus

1. Pietro Perugino, **Botezul lui Isus**: Tatăl binecuvântând; Predica lui Ioan Botezătorul, Botezul lui Isus; Predica lui Isus (Mt 3,13-17; Mc 1,9-11; Lc 3,21-22; In 1,29-34).

2. Sandro Botticelli, **Ispitirea lui Isus**: Cele trei ispite ale lui Isus; Alungarea lui Satana; Îngerii pregătesc o masă pentru Isus; Isus înconjurat de îngeri (Mt 4,1-11; Mc 1,40-45; Lc 5,12-16).

3. Domenico Ghirlandaio, **Vocația discipolilor**: Chemarea lui Petru și Andrei; Pescuitul miraculos, Chemarea lui Iacob și Ioan (Mt 4,18-22; Mc 1,16-20; Lc 5,1-11).

4. Cosimo Rosselli, **Cuvântarea de pe munte și Vindecarea leprosului** (Mt 5 și 7; Lc 6,17-49; Mt 8,1-4; Mc 1,40-45; Lc 5,12-16).

5. Pietro Perugino, **Predarea cheilor**: Darea; Încercarea de a-l lapida pe Isus (Mt 17,24-27; In 8,31-59; 10,31-39).

6. Cosimo Rosselli, ***Cina cea de taină***: *Rugăciunea din grădina Ghestemani, Prinderea lui Isus și Răstignirea* (Mt 26,17-29; Mc 14,12-25; Lc 22,7-23; In 13,21-30).

7. Matteo da Lecce (sec. al XVI-lea), ***Învierea***, după un original de Luca Signorelli.

*Imaginile au fost realizate de G. Vannini și G. Roli pentru Scripta Maneant.
Copyright Guvernatura SCV – Direcția Muzeelor Vaticane.
Toate drepturile sunt rezervate.*

COMENTARIILE LUI DON GIUSSANI PENTRU MUZICA DE INTRARE

Textele sunt extrase din volumul *Spirto Gentil. O invitație de a asculta marii compozitori călăuziți de Luigi Giussani*, sub îngrijirea lui S. Chierici și S. Giampaolo, Bur, Milano 2011.

Vineri seara, 12 Aprilie – L. van Beethoven, *Sinfonia n. 7*

«Este un acord care apare aproape de-a lungul întregului fragment și îl domină, în timp ce melodia are o sugestivitate atât de mare și este atât de plină de variațiuni, încât cine o ascultă ar trebui să fie bucuros pentru asta, dar nu mai poate fi: tema destinului și a tristeții predomină asupra temei vieții ca un sunet de fond constant» (p. 96)

Sâmbătă dimineața, 13 aprilie – L. van Beethoven, *Cvartet pentru corzi în la minor, op. 132*

«„E frumos să-l laudăm pe Domnul”, e frumos să-l recunoaștem. Să ascultăm Beethoven, chiar și numai pentru o clipă, și să spunem în adâncul nostru: ce frumos! Frumusețea recunoașterii Domnului se naște de aici, dar este mai profundă, ca rădăcina pivotantă care susține în profunzime apariția de-abia ivită a copacului ce e pe cale să se nască; mult mai profundă și incomparabil mai stabilă: o formă totală față de niște forme parțiale și efemere» (p. 175)

Sâmbătă după-masa, 13 aprilie – W. A. Mozart, *Concert pentru pian și orchestră n. 20*

«Frumusețea este o legătură între prezent și etern, datorită căreia prezentul este semn al eternului, este începutul eternului, este experiența inițială a eternului, datorită căreia plăcerea vieții începe să tresalte cu o anumită notă inconfundabilă, nota a ceea ce este permanent de-a lungul vieții: dreptatea, iubirea. Într-un cuvânt: exigența satisfacției totale, exigența împlinirii eului (doar datorită unei prezențe pline de bucurie inima noastră poate deveni la rândul ei plină de bucurie: dacă suntem singuri, bucuria nu poate înflori în noi)» (p. 64)

Duminică dimineața, 14 aprilie – W. A. Mozart, *Sonate pentru pian și vioară K 304, 376, 378, 301*

«Muzica învăluitoare, pătrunzătoare, persuasivă a lui Mozart [...] se naște din experiența gratuității absolute a îndurării Ființei, care în mod continuu se apleacă asupra veșniciei sărăcii a omului. [...] Ce este această îndurare, dacă nu dorința și aproape suferința Misterului originar pentru fericirea noastră – suferință în manifestarea ei supremă, care este Cristos pe cruce – ? Și nu doar pentru viața de dincolo, ci pentru astăzi! Astăzi, acum» (p. 86).

Cuprins

MESAJ TRIMIS DE CĂTRE PAPA FRANCISC 3

Vineri seara, 12 aprilie

INTRODUCERE 4

SFÂNTA LITURGHIE — *OMILIA LUI DON STEFANO ALBERTO* 16

Sâmbătă dimineața, 13 aprilie

PRIMA MEDITAȚIE — «*Fericiți cei curați cu inima, căci aceia vor vedea pe Dumnezeu*» (Mt 5,8) 17

SFÂNTA LITURGHIE — *OMILIA E.S.R. MONSENIOR MATTEO ZUPPI* 37

Sâmbătă după-amiază, 13 aprilie

A DOUA MEDITAȚIE — «*Aceasta este biruința care a biruit lumea: credința noastră*» (1In 5,4) 42

Duminică dimineața, 14 aprilie

ÎNTÂLNIREA DE ÎNTREBĂRI 64

SFÂNTA LITURGHIE — *OMILIA LUI DON JULIÁN CARRÓN* 83

ANUNȚ 84

MESAJE PRIMITE 86

TELEGRAME TRIMISE 88

ARTA ȘI MUZICA ÎN COMPANIA NOASTRĂ 91

Traducere din limba italiană de Ruxandra Tîrean

© 2019 Fraternità di Comunione e Liberazione pentru textele lui L. Giussani și J. Carrón

Copertă: *Cristos în limbă îi învie pe cei aleși* (sec. al XV-lea).

Capela din Saint Sébastien, Lanslevillard, Franța. © De Agostini Picture Library/Scala, Florența.

